

UN MÓN

SOSTENIBLE

un món
a les teves mans

entrecultures

ONG · JESUITA

-Índex-

UN MÓN SOSTENIBLE.....	Pàg.3
ACTIVITATS PER a 4-8 ANYS..... (INFANTIL, 1R i 2N de PRIMÀRIA)	Pàg.6
ACTIVITATS PER a 8-12 ANYS..... (3R - 6È de PRIMÀRIA)	Pàg.20
ACTIVITATS PER a 12-15 ANYS..... (1R - 3R de SECUNDÀRIA)	Pàg.40
ACTIVITATS PER a 15-18 ANYS..... (4T de SECUNDÀRIA i BATXILLERAT)	Pàg.56
GIMCANA PER a TOTES LES EDATS..... UN MÓN PER SEMPRE	Pàg.74
ANNEXOS.....	Pàg.82
ALTRES RECURSOS SOBRE DEFENSA DEL MEDI AMBIENT.....	Pàg.128

CATEGORIES

Lectura

Vídeo

Llenguatge

Joc

Expressió corporal

Testimoni

Plàstica

Idees

UN MÓN SOSTENIBLE

RECURSOS EDUCATIUS PER TREBALLAR LA DEFENSA DEL MEDI AMBIENT

Aquesta publicació, *Un món sostenible*, forma part d'“Un món a les teves mans”, la proposta pedagògica d'Entrecultures per educar en una ciutadania global. Amb aquesta proposta pretenem contribuir a la formació de persones capaces d'exercir una ciutadania activa i compromesa, de transformar el seu entorn i d'assumir com a seus els reptes globals del nostre temps, així com el compliment de l'Agenda 2030 i dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

A Entrecultures tenim el convenciment que l'educació és clau per a la transformació cap a la justícia social i ambiental. L'educació ha de contribuir activament a la construcció d'una consciència crítica, que qüestionï el model de desenvolupament i que possibiliti la transformació cap a altres models més sostenibles, equitatius i pacífics.

Perquè aquesta educació promogui la transformació eco-social, no podem deixar d'integrar l'enfocament mediamiental. Segons la Unesco¹, **l'Educació per al Desenvolupament Sostenible (EDS) és una part integral de l'educació de qualitat que té com a objectiu ajudar les persones a desenvolupar les actituds, competències, perspectives i coneixements per prendre decisions ben fonamentades i actuar a favor del seu propi benestar i el de la resta de persones, ara i en el futur.** L'EDS ajuda la ciutadania del món a trobar el seu camí cap a un futur sostenible i té també un paper fonamental per a la transició cap a economies i societats verdes.

Per això, l'educació —de qualitat, inclusiva, equitativa, amb un enfocament de gènere i de sostenibilitat— ha de permetre a totes les persones descobrir la connexió estreta entre la seva vida i la del planeta, així com fer un millor ús dels recursos que la Terra ofereix. L'educació, a més, té un impacte directe en els coneixements, els valors i les actituds de les persones cap al medi ambient i sobre el vincle emocional que poden arribar a tenir amb la natura i amb la resta d'éssers vius. Així mateix, pot possibilitar el canvi de conductes perjudicials per al medi ambient i facilitar l'adquisició de costums i hàbits que impliquen un ús més eficient de l'energia, l'aigua o els residus.

Per últim, ha de promoure que la ciutadania augmenti la participació i el compromís amb el planeta, i que exigeixi als governs que protegeixin el medi ambient i compleixin els acords internacionals per a la consecució del desenvolupament sostenible.

Per tant, l'educació és una eina fonamental per a la cura del planeta, per la qual cosa **apostem per una Educació per a la Ciutadania Global en clau ambiental que busca que els centres educatius, educadors, educadors i famílies impulsin en el la seva pràctica quotidiana estils de vida alternatius i menys consumistes;** promoguin la sensibilitat cap als problemes ambientals; mostrin com el canvi climàtic afecta de manera més dràstica determinats grups humans i desenvolupin experiències d'aprenentatge en connexió amb la natura.

¹ Unesco. *Educación para el Desarrollo Sostenible*. <http://www.unesco.org/new/es/unesco/themes/education-for-sustainable-development/>

educació mediambiental

En aquest treball no podem oblidar l'orientació cap a la consecució dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), ja que la consecució de tots ells, especialment del 6 (aigua neta i sanejament), 7 (energia assequible i no contaminant), 10 (reducció de les desigualtats), 12 (producció i consum responsables), 13 (acció pel clima), 14 (vida submarina) i 15 (vida d'ecosistemes terrestres) comprometen la vida del planeta i de totes les persones que hi habitem.

Ens trobem davant d'una greu crisi ecosocial que està posant en entredit la supervivència al nostre planeta. Per tot això, **creiem que és crucial i urgent introduir la**

perspectiva mediambiental en l'educació de les noves generacions que, d'altra banda, estan mostrant cada cop més interès i lideratge a l'hora d'implicar-se en els moviments internacionals per la defensa del medi ambient.

QUÈ TROBARÀS EN AQUESTA PUBLICACIÓ?

Continuem amb la recopilació de recursos educatius dissenyats per Entrecultures per treballar diversos temes amb grups de nens, nenes i joves.

Després d'abordar la igualtat de gènere a *Un món d'igualtat* i la interculturalitat i les migracions forçades a *Un món en moviment*, aquesta publicació recull propostes per treballar la defensa del medi ambient i per desenvolupar coneixements, valors i competències socials i ciutadanes que permetin que les persones que els treballin es comprometin de manera activa en la cura del planeta.

Les activitats conviden a qui les fa a conèixer quina és la situació de la Terra i com de compromesa està la seva sostenibilitat, així com a reflexionar sobre quina pot ser la seva contribució i la de la resta de persones com a part d'una ciutadania global per revertir el mal futur que tots els pronòstics auguren al nostre planeta.

Les propostes didàctiques es divideixen en quatre blocs d'edat. Cada bloc recull un itinerari adaptat amb diverses activitats de menys a més grau de complexitat per treballar tant en l'àmbit formal com en el no formal amb grups de nenes, nens i joves de les edats següents:

BLOC 1: PER A 4-8 ANYS (INFANTIL, IR I 2N DE PRIMÀRIA)

BLOC 2: PER A 8-12 ANYS (3R - 6È DE PRIMÀRIA)

BLOC 3: PER A 12-15 ANYS (IR - 3R DE SECUNDÀRIA)

BLOC 4: PER A 15-18 ANYS (4T DE SECUNDÀRIA I BATXILLERAT)

A més, al final del material es proposa una **gimcana** per a totes les edats per treballar aquest tema en un format més lúdic, la qual deixa en mans de les persones que la dinamitzin les adaptacions necessàries per a l'edat del grup amb el qual les faci.

Aquestes activitats, que inclouen tots els annexos necessaris per poder-les dur a terme, no estan lligades a una única data o esdeveniment, sinó que poden utilitzar-se en qualsevol context l'objectiu educatiu del qual sigui treballar en grups la defensa del medi ambient, donada la re-

lació indiscutible d'aquest tema amb altres, com la desigualtat o les migracions forçades.

Tot i això, alguns dies internacionals, com el de l'Educació Mediambiental (26 de gener), el de l'Aigua (22 de març), el de la Terra (20 d'abril), el del Medi Ambient (5 de maig), el del Reciclatge (17 de maig), el de la Reducció dels Desastres (13 d'octubre), el de la Protecció de la Natura (18 d'octubre) o el dia contra el Canvi Climàtic (24 d'octubre) poden ser una bona ocasió per fer servir aquestes propostes educatives.

PISTES PER EDUCAR EN LA SOSTENIBILIDAD

A continuació, oferim una sèrie de pistes que recomanem tenir en compte i incorporar en la mesura del possible a l'hora de posar en pràctica els recursos educatius que recull aquesta publicació, per educar sobre la defensa del medi ambient de la manera més completa possible:

UN TEMA URGENT I NECESSARI: estem tractant una greu crisi ecosocial que està posant en entredit la vida al nostre planeta, per la qual cosa és necessari tractar-la com un dels principals reptes globals del nostre temps. Sense caure a fomentar una preocupació paralitzant, recomanem transmetre la necessitat d'actuar i comprometre's amb aquesta qüestió.

ACTIVITATS SOSTENIBLES: per començar a experimentar la sostenibilitat i la defensa del medi ambient, és desitjable que la nostra activitat en si mateixa sigui sostenible i amb una baixa empremta ecològica. Per això, hem de posar atenció principalment en els materials que fem servir i els mitjans de transport que utilitzem per al desenvolupament de les activitats.

CONTACTE AMB LA NATURA: recomanem fer el nombre més gran possible d'activitats en entorns naturals (activitats en parcs, en horts urbans, excursions a boscos, etc.). S'aprèn a respectar el medi ambient connectant-hi, de manera que serà més senzill activar el compromís amb la defensa del medi ambient en entrar en contacte amb entorns naturals.

INCLOURE LES 6R: de manera que, a través de les activitats que duem a terme, experimentin maneres de Reduir, Reutilitzar, Reciclar, Reparar, Rebutjar i Regalar. En la mateixa experiència de l'activitat es poden integrar aquestes 6R, de manera que, a través seu, experimentin com poden integrar-les en el dia a dia.

EXPLORAR VIES ALTERNATIVES I CREATIVES: per fomentar que els grups integrin noves maneres de relacionar-se amb el seu entorn, cal fomentar-ne la creativitat. Per això, serà positiu que en les nostres activitats explorem quines altres maneres de relacionar-nos, de consumir, d'interactuar amb els béns i serveis i de respectar el planeta són possibles, des d'un punt de vista que potencii

l'exploració d'alternatives i les seves habilitats creadores. Aquest serà un bon contrapunt a l'hora de compensar la pèrdua de satisfacció immediata que suposa transformar la nostra manera actual de consumir.

PROMOURE LA COOPERACIÓ: entre persones i grups del nostre entorn, de manera que juntes i junts puguem explorar noves maneres de consumir, de compartir i de buscar el bé comú, que ens facin menys dependents de l'actual sistema de producció i consum. Alhora, la cooperació entre persones i grups diversos és una estratègia bàsica per treballar per a la defensa del medi ambient en l'àmbit global.

RELACIONAR-HO AMB ALTRES REPTES GLOBAIS: és interessant que, en parlar de medi ambient, abordem els impactes que tenen el canvi climàtic i la sobreexplotació dels recursos naturals en molts altres temes i drets humans, com el dret a l'educació, les migracions forçades, la igualtat de gènere, la cultura de pau, etc., i que tractem de manera profunda les causes i les conseqüències de la crisi ecosocial, així com la relació entre aquest tema i molts altres amb els quals alhora s'interrelaciona.

VISIÓ GLOBAL, DE MOBILITZACIÓ I INCIDÈNCIA: recomanem no quedar-nos únicament promovent canvis d'hàbits individuals, sinó abordar aquest tema com una crisi ecosocial que suposa un dels reptes globals més grans del nostre temps, i en la qual ja estan treballant milions de persones i col·lectius a tot el món. La joventut, a més, és un dels actors més reconeguts en la tasca per a la defensa del medi ambient en l'àmbit global. Recomanem, per tant, treballar aquest tema abordant també la part de mobilització i incidència que es pot dur a terme, connectant la tasca del grup amb la tasca en xarxa de persones, col·lectius i organitzacions en l'àmbit global, moltes de les quals, a més, són joves, fet que esdevé un referent proper per a elles i ells.

Aquesta situació constitueix una oportunitat única per treballar l'exercici de la ciutadania global amb els nostres grups.

COMENCEM!

ACTIVI- TATS

PER a
4-8
anys

INFANȚII, IRI 2N de PRIMĂRIA

A-Z

EL VIATGE DE LA MEK

OBJECTIUS

- 1- Prendre consciència del valor que tenen el planeta i els elements de la natura.
- 2- Comprendre el paper que podem tenir en la cura del medi ambient que ens envolta i en la resta del món.
- 3- Dur a terme una acció de cura del medi ambient i compartir-la amb la resta de l'entorn educatiu i comunitari.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem l'activitat preguntat al grup què és el que els agrada més del medi ambient:

- Quins tresors creieu que podem trobar-hi? Espècies d'animals, arbres, plantes, etc.
- Què és el que més us crida l'atenció? Per què?

Després d'aquesta pluja d'idees, llegim una història sobre alguns dels tresors que té el nostre planeta Terra, titulada *El viatge de la Mek*.

La Mek era petita, gairebé invisible, i aquell matí descansava a la branca d'un arbre quan una ràfega de vent forta la va allunyar d'allà i la va conduir pel cel. Allà, en les altures, es va trobar amb un grup de cigonyes i es va preguntar: "Podria ser que jo fos una cigonya?" Però l'impuls del vent va portar la Mek cap a una direcció diferent de la que seguien les cigonyes.

Va arribar a un bosc frondós ple d'arbres, va sobrevolar el cabal d'un riu ple a vessar i la Mek es va preguntar: "Podria ser que jo fos aigua?" Però, novament, el vent se la va emportar cap a un altre lloc.

La Mek va arribar a l'àrid desert. Allà no hi havia aigua, amb prou feines hi havia plantes i, mirant les dunes, es va preguntar: "Podria ser que jo fos un gra de sorra?"

El vent la va allunyar d'allà, la va portar per altes muntanyes on feia molt fred i va començar a nevar. Admirada, la Mek es va preguntar: "Podria ser que jo fos un floc de neu?"

Tanmateix, no podia parar i una nova ràfega se la va endur fins a una ciutat grisa. A la Mek li resultava lletja i poc amigable. Va estar a punt de posar-se en un túnel fosc, que era la boca del metro. Quin ensurt!

Afortunadament, la Mek es va allunyar d'allà fins a un gran jardí on hi havia moltes flors i papallones, i es va preguntar: "Podria ser que jo fos una papallona?"

Però el vent, insistent, la va portar per les altures, a l'immens cel blau. Al cap de poc temps, es va omplir de grans núvols foscos i va començar a ploure. De sobte, la Mek es va trobar atrapada en una tempesta de pluja que anava baixant a gran velocitat des del cel. Baixava, baixava, baixava..., fins que va impactar a la Terra i es va submergir molts centímetres sota la superfície del terra.

La Mek no es podia moure, no podia sortir d'allà, estava rodejada de terra i foscor. Tenia molta por i va pensar en totes les coses que podria haver estat: cigonya, aigua, grano de sorra, floc de neu o papallona. Però ara estava allà atrapada. Va començar a plorar. En aquell moment, la terra, que s'anava mullant per les llàgrimes, li va dir:

—No et preocupis, Mek. Jo soc aquí per protegir-te i també per alimentar-te —i la va abraçar amb els seus braços de terra.

La foscor, que ho estava escoltant, va dir amb la seva veu greu:

—Mek, és normal que pugui fer-te una mica de por, però jo també tindrè cura de tu. Confia en mi —va dir, i també la va abraçar. Sota l'abraçada de la terra i de la foscor, la Mek es va anar relaxant i, a poc a poc, va caure en un son profund, profund.

Passat un temps, i després de sentir la carícia de l'aigua, la Mek es va despertar, esperant que el vent la portés cap a un altre lloc. Però no es movia, ni podia volar per l'aire. "Per què?" —es preguntava. A poc a poc, es va començar a adonar que notava el vent, i que ja no estava a les fosques, sinó que sentia el sol i podia veure el camp que la rodejava. En aquest moment va veure un ocell que voletejava sobre ella, com si li fes carícies, i altres animals la miraven admirats. Els arbres també la miraven i semblava que li estaven donant la benvinguda. I en aquell moment, la Mek es va adonar que s'havia transformat en un petit arbust que, amb el pas del temps i de les estacions, es convertiria en arbre. Va ser així com la Mek va trobar la seva llar formant part d'aquell gran bosc.

Després de la lectura del conte, plantegem aquestes preguntes:

– Què era la Mek?

– Amb quines criatures i paisatges es va trobant?

– Hi ha un moment del conte en què la Mek té por. De què?

– Qui l'abraça?

– I quan es desperta, en què s'ha convertit?

– Quines coses creieu que va aprendre la Mek durant el viatge?

– La terra va abraçar i va tenir cura de la Mek perquè creixés. Creieu que nosaltres tenim cura del planeta? Creieu que algun cop no la tractem bé?

– Com pots tu tenir cura del planeta i de tot el que ens envolta?

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Després de recollir algunes de les seves idees sobre com podem tenir cura del planeta, proposem al grup que, per tenir cura de la Terra, i també per tenir cura de les persones que hi vivim, durem a terme una acció: **sembrarem llavors** semblants a la Mek.

En vasos compostables o en petits planters, cada persona del grup plantarà una llavor, la regarà i en tindrà cura per observar com germina i creix. També podem utilitzar un envàs de iogurt o un recipient similar i col·locar grans de llenties o altres llegums entre dos trossos de cotó fluix humits. Per deixar un missatge que animi altres persones a sembrar, cuidar i protegir el medi ambient, cada participant pot escriure un compromís o un desig en un tros petit de paper reciclat i col·locar-lo juntament amb la llavor, de manera que animi qui ho llegeixi a complir-lo. Un cop hagin crescut les llavors, suggerim a les nenes i els nens que comparteixin amb altres grups o amb la comunitat **el compromís que tenen amb la Mek, amb la Terra i amb el nostre entorn natural**. Només d'aquesta manera podrem tenir cura els uns dels altres i viure en igualtat entre totes les persones i els éssers vius.

EL QUE LA NATURA ENS REGALA

OBJECTIUS

- 1- Cultivar actituds de respecte, estima i cura cap a la Terra.
- 2- Descobrir que els nens i les nenes també podem tenir cura de la Terra.
- 3- Conèixer alternatives de cura de la Terra.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

1. DONEM FORMA A LA NATURA

Per fer aquesta part de l'activitat, suggerim escoltar música relaxant. Dividits en grups, proposem que cada persona faci una figura amb plastilina o amb un altre material modelable que considereu adequat.

Poden representar un d'aquests elements: aigua (d'un riu, un llac, el mar, la pluja, etc.), un arbre, una verdura, una fruita o un animal. Els demanem que facin la figura amb afecte i tranquil·litat, pensant que és un regal per a algú.

2. REGALS DE LA NATURA

A continuació, els demanem que s'asseguin en una rotllana gran i que tanquin els ulls, mentre seguim escoltant la música. L'objectiu és regalar-li la figura que han fet a una altra persona. Per a això, la persona dinamitzadora toca l'espatlla d'una persona, que obrirà els ulls, s'aixecarà i deixarà la figura al darrer de la persona del grup que esculli, sense que aquesta persona se n'adoni. Després, li toca a una altra persona. Així, repetim la mateixa acció fins que tots i totes tinguin una figura.

A continuació, els demanem que obrin els ulls i descobrixin la figura que han rebut. Expliquem que és un regal que ens han fet per gaudir-ne, però que també tenim la responsabilitat de tenir-ne cura.

3. REFLEXIONEM

En assemblea, reflexionem sobre el que signifiquen els regals de la natura.

Plantegem les preguntes següents:

- Per què els arbres, els rius, les verdures, etc., són un regal a les nostres vides?
- Com seria la nostra vida sense elles? Seria possible?
- Havíeu pensat algun cop en la Terra i els seus elements com un regal amb vida pròpia amb el qual ens relacionem?
- Quins elements de la natura tenim a prop en el nostre dia a dia?
- Com és la nostra relació amb els elements de la natura que ens envolten?
- Què podem fer per cuidar-la millor?
- Què podem fer en la vida diària per tenir cura de la Terra i que totes les persones puguem gaudir-ne?

ENS COMPROMETEM AMB EL MEDI AMBIENT

En assemblea, fem una ronda en la qual cada persona agafarà el regal que ha rebut i li dirà un missatge d'agraïment i cura. Els demanem que li parlin a l'element que els ha tocat (arbre, aigua, etc.) com si fos una persona amb vida, que ens escolta i ens entén. Per exemple: "Gràcies, arbre. Gaudiré de la teva ombra i dels teus fruits i et cuidaré perquè més gent pugui assaborir els teus regals."

En acabar, el grup unirà les seves mans i expressarà a l'uníson: **"Juntes i junts defensem la Terra!"**. D'aquesta manera, segellaran el seu compromís amb la cura dels elements de la natura.

CONVIVIM AMB LA NATURA

OBJECTIUS

- 1- Valorar la riquesa de la biodiversitat de la Terra.
- 2- Promoure actituds de respecte i cura cap al planeta.
- 3- Fomentar el compromís amb aquesta cura.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem l'activitat recordant al grup que la Terra és l'espai en el qual els éssers humans creixem i convivim.

Per reflexionar sobre això, plantegem les preguntes següents:

- Hi ha entorns naturals a prop de casa vostra? (Bosc, parcs, etc.)
- Us agrada visitar-los i fer-hi activitats?
- Hi ha mascotes a casa vostra o a casa de familiars o amigats?
- Us agrada conviure amb aquests animals?

A continuació, els expliquem com altres nens i nenes de tot el món viuen en espais naturals, rodejats d'animals, boscos i natura. L'Amazones, per exemple, és un lloc en el qual l'ésser humà conviu plenament amb la natura. L'Amazones és el bosc més extens del món, tan gran que hi

conviuen persones de nou països diferents amb una gran diversitat d'espècies.

Aquestes persones poden gaudir de llacs, rius i camps en els quals creixen moltíssims arbres i plantes diferents.

Entre les espècies d'animals hi ha monos, jaguars, tucans, dofins, etc. També podem trobar diferents tipus de granotes, com la granota de llet o les granotes dard, espècies precioses de molts colors diferents.

Tanmateix, la falta de cura està posant en perill l'Amazones i altres entorns naturals, i està perjudicant també les persones que hi viuen.

A continuació, reflexionem amb el grup sobre les preguntes següents:

- Us imagineu com seria conviure amb animals i plantes tan diferents?
- Us agradaria?

- Quines coses fem que poden posar en perill aquesta convivència i danyar el medi ambient?
- Què podem fer per protegir-lo?

Per últim, en un mural gran, elaborarem un llistat d'accions concretes que podem dur a terme. Poden escriure-les o representar-les amb un dibuix. Algunes idees que es poden proposar, si no surten en el grup, són:

- * **Reciclar** els fulls de paper i el material que fem servir cada dia.
- * **Apagar** sempre els llums en sortir de l'habitació.
- * **Separar** la brossa.
- * **Estalviar** aigua a la banyera o a la dutxa.
- * **Reduir** els residus de menjar.
- * **Reciclar** els embalatges.
- * **Desconnectar** els aparells elèctrics quan no els estem fent servir.
- * **Tenir cura** dels carrers, parcs, horts i jardins dels nostres barris.
- * **Plantar** llavors i tenir cura dels animals del nostre entorn.
- * **Passar** més temps a l'aire lliure, gaudint de la natura.
- * **Treballar** en aquestes tasques juntament amb els nostres companys i companyes, amics, familiars i altres persones del nostre entorn, com ho fan tants nens i nenes a tot el món.

Pengem el mural en un lloc visible de l'espai, com a mostra del compromís adquirit durant l'activitat, de manera que pugui ser revisat durant tot l'any.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Reutilitzar i reciclar són algunes de les accions que podem dur a terme per tenir cura del medi ambient. Per posar-les en pràctica, proposem que cada persona faci la seva pròpia granota de l'Amazones. Els animem a dibuixar o a fer amb material reciclat una granota, decorant-la amb els colors i les formes que creuen que tenen les granotes de l'Amazones, i que l'acompanyin amb una frase o una paraula relacionada amb la cura del medi ambient. Per això, els podem ensenyar alguns exemples com els que apareixen als enllaços següents:

<https://youtu.be/aHO6L61EQyQ>

<https://decopeques.com/cuarentena-con-manualidades-infantiles-una-ranita-que-caza-moscas/>

Animem les persones del grup a emportar-se la granota a casa seva i a explicar als seus familiars, amics i amigues el que han après, així com a utilitzar-la per recordar el seu compromís amb la cura de la Terra cada vegada que la vegin.

LA TERRA ÉS LA NOSTRA MILLOR ESCOLA

OBJECTIUS

- 1- Conèixer el vincle entre l'educació i la cura de la Terra.
- 2- Prendre consciència de la Terra com a escola que ens ensenya valors aplicables a tots els àmbits de la vida.
- 3- Fomentar una relació de cooperació i respecte cap a la Terra i les persones.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Per començar, demanem a les persones del grup que mirin el lema de la imatge: *La Terra és la nostra millor escola.*

En assemblea, comencem preguntant:

- Per què creieu que l'educació és important?
- Què aprenem a l'escola?

A continuació, els diem que la natura és una gran escola on podem aprendre moltes coses importants per a la vida:

- Què aprenem a l'escola de la Terra?
- Què ens ensenya la Terra?

Després, posem música relaxant i els demanem que es posin en una postura còmoda i que tanquin els ulls.

Aleshores llegim molt a poc a poc el text següent i deixem uns segons entre cada frase:

- * **La Terra és la nostra millor escola. Hi aprenem a viure en harmonia, cooperant i compartint.**
- * **La Terra és la nostra millor mestra. És sàvia i ens ensenya que està plena de criatures diferents i que totes som valuoses.**
- * **La Terra és la nostra mare. Ens dona la vida, ens alimenta, ens dona aigua per beure i ens cuida amb afecte des que naixem.**
- * **La Terra és la nostra casa comuna. Hi convivim persones, animals i plantes.**
- * **La Terra és la nostra millor escola. Escola de generositat i gratuïtat, ja que tot ens ho entrega gratuïtament. Només ens demana que la cuidem igual que ella ens cuida i que ens cuidem entre nosaltres.**

Un cop acabada la lectura, els demanem que obrin els ulls i els preguntem què creuen que ens ensenya l'escola de la Terra.

A continuació, els demanem que es divideixin en cinc grups per crear un "poema viu". Per a això, lliurem a cada grup una part de l'Annex 1 (pàgina 83), amb una de les frases del text, que hauran d'aprendre i recitar conjuntament.

A més, dibuixaran en un paper un dels símbols assenyalats i pensaran com poden representar el gest per simbolitzar el significat de la frase. Després, els demanem que representin el poema. Els grups es col·locaran en ordre segons la frase que els hagi tocat. Un a un, cada grup recitarà la frase conjuntament. Alhora que la reciten, representaran els gestos indicats a través de l'expressió corporal i enganxaran els símbols en un cartell, de manera que representin el poema de manera conjunta.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Un cop recitat el poema viu, que quedarà simbolitzat al cartell, ens reunim en assemblea i comentem:

- Què hem après amb aquest poema?
- Quina és la lliçó que ens ensenya l'escola de la Terra?
- Què és el que més us agrada del que ens ensenya la Terra?
- Com podem, en el nostre dia a dia, assemblar-nos a la Terra?
- Com podem correspondre a la generositat de la Terra?

Apuntem les respostes en un lloc visible de l'espai, de manera que les reflexions que han fet inspirin el grup en la seva tasca i en la relació amb el seu entorn cada dia.

RECICLEM!

OBJECTIUS

- 1- Reflexionar sobre la importància de la cura del medi ambient.
- 2- Augmentar els coneixements del grup sobre el reciclatge.
- 3- Promoure l'adquisició d'hàbits de cura del medi ambient.

DESENVOLUPAMENT de l'ACTIVITAT

Per iniciar l'activitat, obrim un debat amb els i les participants i plantegem aquestes preguntes:

- Us agrada la natura? Què és el que més us agrada d'ella (els boscos, els animals, els rius, etc.)?
- Quines activitats us agrada fer al medi ambient (jugar, banyar-vos, caminar, etc.)?

Recollim totes les idees que hagin sortit, assenyalant la importància del medi ambient. La Terra és el lloc on vivim, que ens permet gaudir de tots els elements que han assenyalat, així com fer totes les activitats divertides que han escollit. Preguntem:

- Quines conseqüències creieu que pot tenir descuidar el medi ambient? Creieu que és important protegir-lo?

Comencem una pluja d'idees amb el grup sobre quines accions fan per tenir cura del medi ambient i parlem de la **regla de les tres erres:**

Reduir els recursos que utilitzem.

Reutilitzar objectes o materials que ja tenim i donar-los un altre ús.

Reciclar i donar una segona vida als recursos que ja hem utilitzat.

Preguntem:

- Sabeu què és el reciclatge?

- Recicleu a casa? I en altres llocs en els quals feu activitats?

- Totes les persones reciclen?

Per saber-ne més d'aquesta pràctica, jugarem al Joc del reciclatge. Per a això, dividim el grup en quatre equips, que representaran quatre contenidors: verd (vidre), groc (envasos, llaunes i tetrabrics), blau (paper i cartró) i marró (residus orgànics).

La persona que dinamitza anirà anomenant objectes que es poden reciclar, i el grup que representi el contenidor en el qual s'ha de reciclar cada objecte s'aixecarà i cridarà a l'uníson: "Reciclatge!".

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar l'activitat, cada grup **crearà el contenidor de reciclatge** que han representat, utilitzant caixes de cartró i altres materials reciclats. Si ja tenen contenidors, poden millorar-los i decorar-los. Els contenidors es quedaran a l'espai que utilitzi el grup habitualment per implantar, així, un sistema de reciclatge.

Cada setmana avaluarem en assemblea si han reciclat convenientment, i assenyalem la importància que tots i totes participin en la mateixa mesura, ja que la cura del medi ambient és una tasca de totes les persones del grup, sense distincions. Animarem els i les participants a replicar l'activitat a casa seva, amb els seus amics i amigues, etc., de manera que es converteixin protectors i protectores del medi ambient.

LES NOSTRES JOGUINES

OBJECTIUS

- 1- Fomentar el compartir i l'intercanvi com a alternatives al consum.
- 2- Desenvolupar la creativitat.
- 3- Promoure la cooperació entre les persones del grup.

DESENVOLUPAMENT de l'ACTIVITAT

Comencem la sessió explicant que tots els nens i nenes tenen el dret de viure en un medi ambient net. En assemblea, plantegem la pregunta següent per a la reflexió:

- Us imagineu viure en un lloc ple de brossa?

Escrivim en una pissarra o en un cartell la frase següent, que ens servirà d'inspiració al llarg de la sessió: "Tots els nens i les nenes tenen el dret de viure en un medi ambient sa i net i de gaudir del contacte amb la natura."

1. La fàbrica de joguines

Proposem a les persones del grup que es converteixin en creadores de les seves pròpies joguines. Així, poden aprendre a divertir-se sense necessitat de consumir i, a més, a reciclar i reutilitzar abans de llençar les coses, ja que així es genera menys brossa i tenim cura del medi ambient. La meitat del grup elaborarà un drac xinès i l'altra meitat, una bola antiestrès.

a) Drac xinès. Per elaborar cada drac necessitaran cinc gots de cartró (tres pintats de blau i dos de groc), una caixa de cartró groc, dues boles de porexpan, un cordill groc, un rotulador negre, enganxines vermelles i cinta adhesiva de doble cara.

La persona que dinamitza la sessió necessitarà un punxó i unes tisores per donar-los suport en l'elaboració del drac.

Para crear el drac, farem un petit foradet a la base dels gots. Els col·loquem alternant els colors i, per unir-los, pas-

sem un tros de cordill groc a través seus i hi fem un nus al final. A continuació, col·loquem les enganxines vermelles en forma de cor a la base de la caixa groga. Amb un tros de cinta adhesiva de doble cara, enganxem el primer got de la tira a l'interior de la caixa.

Després, per formar els ulls, pintem les dues boles de porexpan de color verd i dibuixem la pupilla amb el rotulador permanent negre. Finalment, incrustem les boles de porexpan a la vora de la caixa groga.

b) Bola antiestrès. Necessitem arròs, un embut i globus de colors. Per formar la bola, omplim un globus d'arròs amb l'ajuda d'un embut. Quan el globus estigui ple d'arròs, en tallem la boca. Després, posem un globus d'un altre color a sobre del primer globus, de manera que tapi el forat, i en tallem la boca.

Un cop el globus estigui cobert, sense que se'n pugui escapar cap gra d'arròs, hi podem posar més globus a sobre, combinar-ne els colors i crear boles de diferents tons o amb dibuixos diferents, fent-hi talls diferents: estrelles, quadrats, mitges llunes, etc. Les boles es poden utilitzar per jugar, exercitar les mans o fer malabars.

2. CREANT I COMPARTINT TOTS HI GUANYEM

Un cop hagin acabat els dracs i les boles, plantegem en assemblea la reflexió següent:

- Quantes joguines tenim a casa?

- Quantes són comprades?
- Quantes són reciclades o reutilitzades?
- Ens cansem ràpid de les joguines que tenim i demanem que ens en comprin de noves?
- O aprenem a donar-los un nou ús, les reciclem o les intercanviem?
- Podem començar a fabricar les nostres joguines?

Compartir i intercanviar les joguines que tenim amb amics i familiars permet donar-los nous usos i reduir el consum, ja que el consum excessiu fa mal al medi ambient. Podem organitzar un intercanvi de joguines que vagin rotant entre les persones del grup, per exemple, cada setmana.

Finalment, els demanem que donin més idees de joguines que es poden crear amb materials reciclats.

Entre totes les persones del grup, faran un llistat amb el nom i els materials necessaris per crear-les.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar, intercanviem les joguines. Els que van fer la bola antiestrès buscaran una persona que hagi fabricat el drac xinès, i viceversa.

En intercanviar-se la joguina, una persona dirà: **“La cura del medi ambient està a les nostres mans!”** Qui la rebí dirà: **“Juntes i junts el protegim!”** Totes dues persones diran alhora: **“Compartint cuidem el medi ambient i defensem els drets dels nens i les nenes.”**

UN CONTE INACABAT

OBJECTIUS

- 1- Descobrir que les coses que tenim (roba, joguines, etc.) es fabriquen amb els recursos que ens dona la Terra.
- 2- Comprendre el sentit de reciclar i reutilitzar.
- 3- Gaudir fabricant marionetes amb material reciclat.

JO CREO
JO TRANSFORMO

DESENVOLUPAMENT de l'activitat

Abans de fer l'activitat, demanem als nens i les nenes que portin de casa tubs de cartró del paper higiènic, revistes i diaris utilitzats, retalls de roba, llana i altres materials reciclats.

Per posar-los en situació, parlem entre tots sobre els materials que han portat:

- A partir de quin element natural del nostre planeta creieu que es fan aquests materials?

- Què penseu que passaria si els fabriquéssim sense límits?

- Es podrien fabricar sempre?

Després, expliquem que una manera que tenim de tenir cura de la Terra és reciclant els materials que tenim per no esgotar els recursos naturals del nostre planeta, ja que són limitats i som moltes persones i espècies al món, per la qual cosa hem de valorar-los i utilitzar-los sàviament.

Per començar, participarem en la cura de la Terra fent unes marionetes amb els materials reciclats que hem portat de casa. Comprovarem que podem crear les nostres pròpies joguines de manera divertida reutilitzant materials que ja tenim, en lloc de comprar-les. Fem grups de cinc persones i repartim el material, i donem a cada persona un tub

de paper higiènic, que serà la base de la seva marioneta. Amb la resta de materials, la decoraran, amb l'ajuda de les tisores, la cola, la cinta adhesiva, pintures de colors, etc.

Quan hagin acabat la marioneta, **llegim el conte següent inacabat:**

En un bosc d'un país llunyà vivia una òliba anomenada Saygi. Com que la Saygi era molt sàvia, els animals, les plantes i les persones recorrien a ella perquè les ajudés a resoldre els seus problemes.

Un dia va anar a visitar-la un grup de gent d'un poble proper. Tenien una preocupació molt gran: al seu poble havien fabricat tantes coses que no els quedaven recursos naturals.

L'òliba els va parlar d'una paraula màgica: reciclar. Si la utilitzaven, podrien convertir coses velles en noves i donar un ús a coses inservibles. El grup va tornar al poble amb la seva paraula màgica i...

Demaneu a cada grup que pensi un final per a la història i la representi amb les seves marionetes per a la resta del grup, que faran el paper de les persones del poble.

Podran representar i veure els diferents finals del conte amb marionetes.

Per últim, reflexionem sobre els finals que han creat per al conte i sobre les marionetes que han fet amb material reciclat. Comentem com de valuós és tenir cura de la Terra per tenir joguines tan boniques com les que han fet en el dia d'avui, i com de valuós és que no s'acabin els recursos, com els va passar a les persones del conte.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per transmetre el missatge, els proposem que utilitzin la marioneta que han creat per explicar el conte, amb el final que han inventat al seu grup, a persones de la seva família, del seu barri, a les seves amistats, etc., i que portin aquest missatge tan important al seu entorn com a **defensores i defensors del medi ambient.**

També podem convidar les persones del centre educatiu i de l'entorn del grup a un contacontes, en el qual es representin els diversos finals de la història i es reflexioni de manera conjunta sobre com podem defensar el medi ambient al centre o al barri.

**HEM de TENIR
CURA de la TERRA
ÉS clar!**

SOM la llavor
d'UN MÓN MILLOR

ACTIVI- TATS

PER a
8-12
ANYS

3R - 6È de PRIMÀRIA

ELS COLORS DE LA SELVA

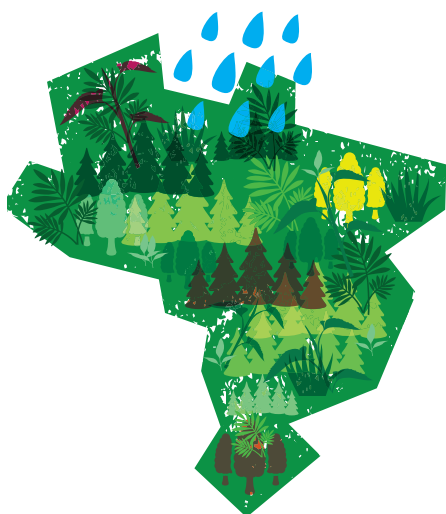

OBJECTIUS

- 1- Entendre la relació entre tots els elements i éssers de la Terra, inclosos els éssers humans.
- 2- Descobrir la importància de tenir cura del nostre planeta i de tots els éssers que hi viuen.
- 3- Iniciar-nos en el model de les tres erres i en la pràctica del reciclatge.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Hi ha un lloc al món que compta amb la diversitat d'espècies més gran de la Terra. Aquest lloc s'anomena Amazònia i està a Amèrica Llatina. Llegim un conte per conèixer aquest lloc una mica més.

Els colors de la selva

La Maia és una nena que viu a l'Amazones i a la qual li encanta viure entre arbres, plantes i animals. Un dia que s'estava gronxant en una liana, una granoteta verda amb molts puntets de colors va saltar fins al seu peu. De seguida li va explicar s'anomenava Sapin, que acabava d'arribar a la selva i que estava buscant el seu color.

—El teu color? —li va preguntar la Maia sorpresa.

Sí, el meu color nou —va respondre la Sapin. —La meua família ve des de molt lluny i sempre hem estat viatjant. Els puntets de colors que tinc simbolitzen cadascun dels llocs on hem estat. Acabo d'arribar a aquesta selva i estic buscant el color d'aquest lloc. M'ajudes?

La Maia no sabia a què es referia la granoteta, però volia ajudar-la, així que va decidir acompanyar-la en la seva cerca. Primer van preguntar a l'anaconda i a un grup de formigues, però no sabien res de colors nous. Després es van creuar amb el guacamai i el tucà, que no van poder ajudar-les, però es van afegir a elles en la cerca. Van continuar preguntant i buscant, però ni tan sols els xamans del seu vilatge van poder donar-los un cop de mà.

En fer-se de nit, el grup es va asseure a la vora d'una bassa, estaven massa cansats per seguir buscant. Van començar a explicar-se històries i a riure, i es divertien tant que per un moment es van oblidar de la seva cerca. Aleshores, la Maia es va adonar que la granoteta tenia un nou puntet vermell diminut en una de les seves potes.

Era el nou color de la selva, que la Sapin havia trobar gràcies a l'amistat i l'afecte dels seus nous amics i amigues.

Des d'aquell dia, explica la llegenda que la Maia i la Sapin corren juntes per la selva ajudant altres animals i persones que migren a trobar el color de l'amistat.

A continuació, plantegem les preguntes següents:

- Què us ha semblat el conte?
- Quins valors creieu que tenen els personatges?
- Què simbolitzen els colors que tenia la granota en el conte?
- Per què creieu que és important trobar persones que t'ajudin i t'acompanyin en el camí?
- Us imagineu viure en una selva? Què creieu que té de positiu de viure rodejades i rodejats de natura?

Explicuem que, tanmateix, la selva està amenaçada.

La desforestació per a l'extracció de paper, l'explotació petrolera i l'escalfament global estan fent que moltes espècies desapareguin i que tant aquestes espècies com moltes persones es vegin forçades a migrar de les seves llars i territoris.

Tots i totes tenim la responsabilitat de contribuir perquè això no passi, convertint-nos en defensors i defensores del medi ambient.

Una manera de començar és incorporar en el nostre dia a dia **el model de les tres erres:**

Reduir els recursos que utilitzem.

Reutilitzar objectes i materials que ja tenim i donar-los un altre ús.

Reciclar i donar una segona vida als recursos que ja hem utilitzat.

- Com creieu que podem començar a fer-ho?

Apuntem les seves respostes en un lloc visible de l'espai, i els indiquem que una bona manera de començar és reciclant i reutilitzant els materials que fem servir cada dia, creant nous objectes o donant un nou ús als que ja tenim.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per començar a introduir-nos en la pràctica del reciclatge i la reutilització, proposem a cada participant que elabori la seva pròpia granota Sapin amb material reciclat, com a **símbol del seu compromís amb el medi ambient**. Poden decorar-la amb puntets que simbolitzin el que hem après dels llocs que hem visitat, i compartir el resultat amb la resta de companys, companyes i familiars.

Per crear-la, podem ensenyar-los alguns exemples com els que apareixen en els enllaços següents:

<https://youtu.be/aHO6L61EQyQ>

<https://decopeques.com/cuarentena-con-manualidades-infantiles-una-ranita-que-caza-moscas/>

EL QUE LA TERRA ENS DONA

OBJECTIUS

- 1- Reconèixer la importància de protegir la biodiversitat del nostre planeta.
- 2- Comprendre les conseqüències que té en el medi ambient la sobreexplotació dels recursos naturals.
- 3- Promoure la nostra capacitat com a defensores i defensors del medi ambient.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem l'activitat preguntant al grup:

- Quins tresors creieu que podem trobar en el medi ambient? Espècies d'animals i plantes, arbres, boscos, etc.

- Què és el que més us crida l'atenció? Per què?

Després d'aquesta pluja d'idees, la persona que dinamitza o una persona voluntària llegeix el text següent:

La Terra és la nostra millor amiga i la nostra millor escola. Ens ofereix l'atmosfera per respirar, l'aigua per beure i els aliments per menjar. Ens dona milers de varietats de plantes, de les quals extraïem substàncies que ens curen, i ens dona el lloc per crear la nostra llar.

Des de l'inici, la humanitat ha gaudit del que la natura li ofereix.

És responsabilitat de tots i totes reconèixer la riquesa dels recursos naturals, tenir cura de la Terra i de la seva biodiversitat, i fer ús des seus fruits i recursos de manera sostenible, equitativa i en equilibri.

Després de llegir el text, dividim el grup gran en sis grups més petits. Per crear-los, farem la dinàmica "El que la Terra ens dona" (Annex 2, pàgina 84). Repartim a l'atzar una sèrie de fitxes amb noms de fruites i verdures. Cada persona formarà un grup amb qui tingui una fitxa amb el seu mateix producte, anomenat d'una manera diferent a cada regió del planeta. Un cop els grups estiguin formats, posaran en comú els noms dels productes davant de la resta de participants.

Després, preguntarem:

- Per què creieu que aquestes fruites i verdures s'anomenen d'una manera diferent?

Comentem que en diferents regions del planeta cada cultura anomena i fa servir els fruits de la Terra de maneres diferents, de manera que creen una relació única amb el medi ambient que els rodeja.

Podem utilitzar el següent enllaç per conèixer els noms que reben altres fruites i verdures en diverses regions:

<https://www.lahuertinadetoni.es/distintos-nombres-de-verduras-y-hortalizas-segun-pais>

EIS
TRESORS
del
PLANETA

A continuació, llegim el text següent:

Més del 40 % de les persones que viuen al planeta depenen, per subsistir, de l'agricultura, la caça, la pesca o la silvicultura. Totes són una activitat econòmica, però també:

- * Són una forma de vida, de cultura, la manera en què les persones es relacionen amb la natura.**
- * Si es duen a terme amb cura i de manera sostenible, contribueixen a la conservació de la biodiversitat, a tenir cura del sòl i l'aigua i a protegir els boscos.**

La vida a les nostres ciutats suposa en molts casos la desconexió de les formes de vida properes a la natura, per la qual cosa sovint oblidem d'on venen els recursos naturals que fem servir i com de valuosos són. A més, l'actual model de vida es basa en una explotació de recursos que no té en compte que són limitats i que necessiten ser cuidats i utilitzats de manera sostenible per mantenir la vida humana i la de la resta d'ésser vius.

La sobreexplotació sense límits d'aquests recursos també deixa marques en els cicles de la Terra i en el seu benestar, i implica conseqüències com la desforestació de boscos que difícilment es recuperaran, l'extinció d'espècies d'animals i plantes, la reducció de la biodiversitat, la contaminació de mars i aigües, i fins i tot la degradació de la terra on viuen moltes persones, que es veuen, així, forçades a migrar a altres regions.

Per aprofundir més en aquest tema, a continuació projectem el vídeo² de la campanya *La Terra és la nostra millor escola*.

En acabar el vídeo, preguntem al grup:

- Amb quin missatge clau us quedeu?
- Què creieu que ens ensenya la Terra?
- Com pot contribuir l'educació a la cura del medi ambient?

Per completar aquesta reflexió, comentem al grup que **és responsabilitat de totes i tots valorar la riquesa dels recursos naturals, tenir cura de la Terra i de la seva biodiversitat** als nostres entorns locals i globals, així com utilitzar els seus fruits i recursos de manera sostenible, equitativa i en equilibri.

Com hem vist, en l'actualitat, a moltes regions del món, s'ha perdut el contacte directe amb la natura, s'han modificat els ecosistemes i estem sobreexplotant els recursos naturals, fet que afecta la salut humana i la del planeta.

² Campanya *La Terra és la nostra millor escola*. Fundació Entrecultures. <https://www.youtube.com/watch?v=hpMwR6nVACA>

La Terra i la vida a la Terra ens demanen que actuem cada dia, en cadascun dels nostres entorns, consumint de manera responsable i sostenible, donant prioritat a productes propers a les nostres comunitats per reduir l'empremta de carboni generada pels transports i portant a terme totes

les accions possibles per reduir el nostre impacte en el medi ambient.

Per investigar més a fons la cura dels recursos naturals i el consum que en fem, cadascun dels grups formats al principi de l'activitat reflexionarà sobre el que sap de l'aliment que els ha tocat:

- On es produeix? Qui el produeix?
- Com arriba a les nostres cases? Des d'on?
- Quin impacte té la nostra manera de consumir aquest producte per al medi ambient?

A continuació, proposem que cada grup investigui el calendari agrícola de la seva localitat i analitzi quins productes autòctons coneixen i consumeixen habitualment a cada estació. D'aquesta manera, podran descobrir que molts dels productes que consumim venen d'altres regions del món, així com reflexionar sobre les conseqüències i l'impacte que té aquesta forma de consum en el medi ambient.

Cada grup pot representar la investigació que faci sobre els productes locals de manera creativa; per exemple, a través d'un cartell, un mural, un dibuix o una cançó. Després, cada grup ho presentarà en assemblea.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar amb una acció concreta de cura i defensa del medi ambient, proposem al grup que construeixin en conjunt un gran calendari agrícola amb el següent missatge: **Defensem la Terra i tots els éssers vius que hi conviuem.**

El grup pot elaborar el seu propi calendari amb els materials reciclats que decideixin, en un mural o en una escultura, i poden incloure els dotze mesos de l'any, les quatre estacions i els diversos productes locals o d'altres regions que hagin investigat en l'activitat anterior.

Com a exemple per inspirar-se i informar-se, podem explorar la proposta de calendari educatiu agrícola³ que fan al Colegio Pukllasunchis de Cusco, a Perú.

Perquè la investigació que facin i el seu missatge arribin a més persones, poden compartir els seus calendaris agrícoles al centre educatiu i en el seu entorn familiar i comunitari. D'aquesta manera, estaran mostrant el valor que té tot el que consumim de la Terra de manera local i global, i com d'urgent és tenir-ne cura perquè totes les persones i ecosistemes puguin conviure en igualtat, equilibri i benestar.

³ Projecte de calendari agro-acadèmic-festiu del Colegio Pukllasunchis del Cusco.
https://tarea.org.pe/wp-content/uploads/2016/04/Tarea90_58_Alain_Dlugosz.pdf

LA TERRA ENS DEMANA AJUDA

OBJECTIUS

- 1- Valorar la nostra relació amb la Terra i els seus recursos naturals.
- 2- Descobrir alternatives de relació amb el medi ambient més justes i sostenibles.
- 3- Fomentar una relació d'agraïment, respecte, cura i estima cap al medi ambient.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem amb una dinàmica en la qual ens posarem en el lloc d'alguns recursos de la Terra, amb l'objectiu de posar èmfasi en la idea de relació entre les persones i el planeta

Per a això, organitzem les persones participants en grups que representaran diferents situacions i rols.

Es recomana que els grups siguin com a màxim de quatre persones, per la qual cosa, si cal, diversos grups representaran el mateix rol. També es podrien incorporar altres situacions i altres rols relacionats amb els recursos naturals.

Els personatges i situacions que representaran són:

a) Sou riu. Cada dia experimentes com els abocaments tòxics de les fàbriques arriben al teu cabal i el contaminen. La gent que s'apropa fins a tu malgasta la teva aigua i llança envasos sense miraments.

b) Sou bosc. La tala d'arbres per a finalitats industrials està destruint la teva vegetació i, alhora, també condemna nombroses espècies que la necessiten. Et visiten grups de persones que van d'excursió i, sense tenir cap mena de cura, fan barbacoes i encenen focs que poden posar en perill la teva existència.

c) Sou peixos. La pesca intensiva està exterminant moltes espècies amb les quals convivia al mar.

d) Sou una espècie d'elefants en extinció. Heu hagut d'emigrar per trobar aigua.

Cada grup representarà un personatge i la seva situació a partir del que s'ha descrit. Hauran de prendre-ho com a base per construir un microrelat, una petita història en la qual expressin com se senten en la situació i en el rol que els ha tocat i com els afecta l'acció humana.

Finalment, faran una petició amb suggeriments concrets sobre **com podrien transformar aquesta història de manera que fos sostenible i més respectuosa amb el medi ambient.**

A continuació, en assemblea, reflexionem:

- Què heu après en aquesta dinàmica?
- Us hàveu plantejat alguna vegada pensar en la Terra i en els seus elements com a quelcom amb vida pròpia amb el qual ens relacionem?
- Com és la nostra relació amb la Terra?
- Què podem fer per cuidar-la millor?

Després, exposem alguns exemples d'accions concretes que pot fer cada persona i deixem un moment per al diàleg sobre cadascuna:

* **Reciclar** els fulls de paper i els materials que utilitzem cada dia.

* **Apagar** sempre els llums en sortir de l'habitació.

* **Separar** les escombraries.

* **Estalviar** aigua a la banyera o a la dutxa.

* **Reduir** el malbaratament de menjar.

* **Reciclar** els embalatges.

* **Desconnectar** els aparells elèctrics quan no els estiguem fent servir.

* **Tenir cura** dels carrers, parcs, horts i jardins dels nostres barris.

* **Plantar** llavors i tenir cura dels animals del nostre entorn.

* **Passar** més temps a l'aire lliure, gaudint de la natura.

* **Treballar** en aquestes tasques juntament amb les nostres companyes, companys, amics, familiars i altres perso-

nes de nostre entorn, com ho fan tants nens i nenes a tot el món.

Després, els demanem que completin la llista amb altres accions possibles.

Per continuar amb la sessió, jugarem al joc de les tres erres (reduir, reutilitzar, reciclar). Els demanem que es divideixin en grups de sis persones i que en cadascun formin tres parelles.

En primer lloc, cada parella acordarà una llista d'exemples d'accions relacionades amb cada erra, tenint en compte la llista d'accions que han fet prèviament i altres que se'ls acudeixen.

Un cop cada parella tingui la seva llista, començarà el joc al grup, que consistirà en un pictionary de les erres.

Començarà la primera parella, que haurà de dibuixar la primera acció de la erra que han acordat al seu grup; les altres dues parelles que componen el grup hauran d'endevinar quina acció és. Quan l'endevinin, aleshores serà el seu torn, i dibuixaran una de les accions de la seva llista.

El joc continua fins que dibuixin totes les accions que cada grup tenia a la seva llista.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar la sessió, cada persona del grup farà una lletra erra amb pintures i materials reciclats (cartons, diaris, etc.) i decidirà l'estil amb el qual la fa, intentant personalitzar-la: en majúscula o en minúscula, amb quin tipus de lletra, si hi posa dibuixos al voltant, etc.

La erra representa **reciclar, reutilitzar, reduir** i, a més, hi afegim una paraula nova: **relació**.

– Com volem que sigui la nostra relació amb la Terra?

Aportem algunes paraules a manera d'exemple, com cura, estima, respecte, compromís, amistat, atenció, etc., i demanem que hi afegixin les seves pròpies.

Per últim, en un mural enganxaran totes les seves lletres fent una composició com si fos un arbre. Hi pot ajudar tenir la silueta de l'arbre prèviament pintada, de manera que simplement l'omplin amb les lletres. Quan cada persona enganxi la seva lletra, expressarà el seu compromís amb el medi ambient.

Aquest arbre es quedarà en un lloc visible de l'espai, com a mostra del compromís adquirit amb la defensa del medi ambient durant aquesta activitat, de manera que pugui ser revisat durant tot l'any.

UNA CADENA DE CONSEQÜENCIES

OBJECTIUS

- 1- Valorar la importància de tenir cura del medi ambient que compartim totes les persones.
- 2- Ser conscients de com les nostres decisions afecten el medi ambient.
- 3- Adquirir compromisos per actuar com a defensors i defensores del medi ambient en els entorns propers.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem amb una dinàmica que consisteix a representar una cadena de conseqüències en una sèrie de cercles de paper.

Per a això, demanem a les persones participants que es divideixin en sis grups. Entreguem a cada grup una llavor i la frase d'inici d'una història escrita en un cercle de paper.

A partir de la frase que han rebut, cada grup crearà una història formada, almenys, per quatre frases. Cada frase descriurà una conseqüència de la frase anterior, i l'es-

criuran en un paper que s'enganxarà les altres frases formant una cadena.

*** Plantegem un exemple. Decisió inicial:** Plantem la llavor en un terreny molt sec.

Conseqüència 1: No ens posem d'acord en qui s'encarregarà de regar-la.

Conseqüència 2: Ningú la rega.

Conseqüència 3: La llavor mor.

Les frases d'inici seran les següents:

1. Decisió inicial: Llanço al terra tot el que fem servir.

Cadena de conseqüències:

2. Decisió inicial: No em preocupo de tenir cura dels espais verds del meu entorn.

Cadena de conseqüències:

3. Decisió inicial: No m'involucro en la cura dels éssers vius que hi ha al meu voltant.

Cadena de conseqüències:

4. Decisió inicial: No reciclo res del que faig servir.

Cadena de conseqüències:

5. Decisió inicial: Sempre compro coses noves en lloc de reutilitzar les que ja tinc.

Cadena de conseqüències:

6. Decisió inicial: No m'importa el medi ambient i no m'involucro en la seva defensa. Totes les persones del meu voltant fan el mateix.

Cadena de conseqüències:

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Els nens i les nenes també podem prendre decisions per tenir cura de la Terra. Proposem al grup que elabori un llistat de decisions concretes i positives que podem prendre per defensar el medi ambient.

Per això, dividim una pissarra o un mural en quatre columnes, davant de les quals se situaran les persones participants dividides en quatre files. Les persones de cada fila escriuran en una columna, i l'objectiu és fer la llista el més llarga possible en el menor temps possible.

Un cop fet el llistat de decisions positives, els demanem que es col·loquin en un cercle i que mirin totes les decisions que han sortit. Els preguntem quines creuen que són les més importants i amb les quals podrien comprometre's.

Utilitzem una llavor per simbolitzar el compromís que adquirim i la plantem en un pot en el qual escriurem el següent lema: **La Terra està a les nostres mans. Els nens i les nenes en tenim cura.**

Quedarà a l'aula per tenir-ne cura durant tot l'any i perquè els serveixi com a recordatori del nostre compromís amb la defensa del medi ambient.

CONFLICTE DE RECURSOS

OBJECTIUS

- 1- Conèixer la relació entre els conflictes ocasionats pel control dels recursos naturals i la vulneració del dret a l'educació.
- 1- Reflexionar sobre les conseqüències que té la falta d'accés al dret a l'educació, així com els beneficis que genera.
- 3- Fomentar el compromís amb el dret a l'educació al món, i identificar pràctiques quotidianes que ens posen en marxa individualment i col·lectivament.

DESENVOLUPAMENT de l'activitat

Comencem la sessió explicant que avui en dia les escoles del planeta estan en perill. Al llarg de tot el món hi ha una sèrie de tensions i conflictes que provoquen discriminacions, guerres i violència.

Aquests conflictes són causats per molts factors. Un d'ells són les tensions pel control dels recursos naturals. Hi ha països rics en recursos, com el petroli, la fusta, l'or o els diamants, amb els quals es fabriquen els principals productes que fem servir cada dia. Els territoris en els

quals hi ha aquests recursos són cobejats per altres països, que volen aconseguir-ne el control, fet que genera violència i que afecta el dret d'anar a l'escola de milions de nens i nenes. Després d'aquesta introducció, plantejem al grup les preguntes següents:

- Algun cop has tingut un conflicte amb una altra persona perquè volia alguna cosa valuosa que tu tenies?
- Què va passar i com et va fer sentir?

– Els nens i les nenes que viuen en zones de conflicte poden tenir problemes per assistir a l'escola?

Projectem el vídeo de la campanya *Escoles en perill d'extinció*⁴ i demanem al grup que, per investigar més sobre aquest tema, es divideixin en equips (entre tres i sis, en funció de la mida i les necessitats del grup). A cada equip li entregarem un estudi de cas.

Amazònia peruana: escoles en perill per la desforestació (Annex 3, pàgina 85).

República Democràtica del Congo: escoles en perill per l'explotació de coltan (Annex 4, pàgina 86).

Sudan del Sud: escoles en perill pel control del petroli (Annex 5, pàgina 87).

Indiquem a les persones participants que, a partir d'a-

quest moment, seran ciutadans i ciutadanes del país que els ha tocat. Proposem que llegeixin detingudament el cas d'estudi i que el comentin en grup fins que cada persona ho hagi entès bé. Un cop hagin acabat, cada "país" explicarà la seva situació a la resta del grup. Hauran d'explicar:

- * Quin país representen i quines característiques té.
- * Quin conflicte hi ha i què el causa.
- * Quines conseqüències educatives té.

Cada grup escoltarà atentament la resta de països i reflexionarà sobre quines conseqüències pot tenir per als nens i nenes de cada país no anar a l'escola, quins beneficis pot tenir l'accés a l'educació en aquests contextos i què podem fer nosaltres per involucrar-nos en aquestes situacions i protegir el dret a l'educació.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Preguntem al grup com se'ls acudeix que, des del nostre país i des del nostre dia a dia, podem **contribuir al fet que aquests conflictes no es perpetuïn**. Una manera pot ser reduir el consum de productes elaborats amb aquests materials.

Els proposem que cada grup que ha analitzat cada estudi de cas elabori un llistat d'objectes elaborats amb aquestes matèries primeres i d'accions per reduir-ne el consum.

Després, ho posem en comú en assemblea i completem el llistat que ha fet cada grup amb noves idees. Ens donem un termini per posar en pràctica maneres de reduir l'ús d'aquestes matèries primeres, després del qual avaluarem si hem aconseguit l'objectiu. Per últim, proposem que repeteixin aquesta activitat amb les seves amistats, familiars, etc., i que actuïn com a portadors i portadores del missatge que han conclòs i de la defensa del medi ambient en els seus entorns.

⁴ Campanya *Escoles en perill d'extinció*. Fundació Entrecultures. <https://youtu.be/wmTYSMvEsYE>

TENIM CURA DEL PLANETA, DEFENSEM ELS DRETS HUMANS

OBJECTIUS

- 1- Conèixer el vincle entre el deteriorament del medi ambient i els drets humans.
- 2- Descobrir que podem generar alternatives per a la millora del medi ambient i la defensa dels drets humans.
- 3- Promoure el compromís del grup amb accions que podem fer per actuar com a defensores i defensors del medi ambient en els nostres entorns.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

En assemblea, dialoguem uns minuts per comentar algunes idees inicials sobre la relació entre els drets humans i la cura del planeta. Plantegem les preguntes següents:

- Què són els drets humans? (Una sèrie de drets fonamentals que tenim totes les persones per desenvolupar la nostra vida de manera segura, autònoma i feliç).

- Heu pensat algun cop en la relació entre els drets humans i la cura del planeta?

- Quina relació creieu que pot haver-hi entre totes dues coses?

Després del diàleg, **llegim en veu alta el text següent:**

“La Terra està perill. L'acció de l'ésser humà està provocant el canvi climàtic, danya la Terra i posa en perill la vida de les persones i dels éssers que hi vivim. Milions de persones a tot el món s'estan veient obligades a migrar de les seves llars perquè ja no poden desenvolupar les seves vides als seus territoris, cada vegada més afectats per les sequeres o l'escassetat de recursos naturals. No poden seguir desenvolupant les seves vides de manera autònoma. Milions d'espècies estan desapareixent. Estem en perill! Com creieu que podem canviar aquesta situació?”

Reflexionem sobre aquestes qüestions i sobre el que creiem que podem fer per transformar aquesta situació. Per això, demanem a les persones participants que es divideixin en cinc equips.

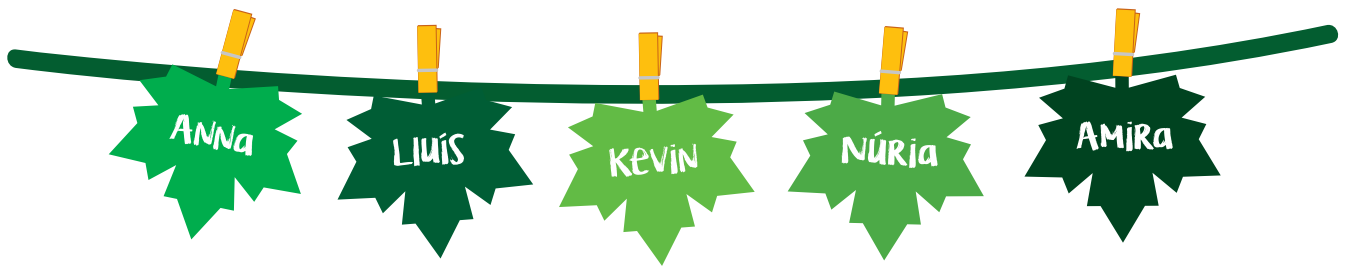
Cada equip dibuixarà un símbol de l'Annex 6 (pàgina 88), que representa un dels següents temes: energia, mitjans de transport, aigua, tecnologia i alimentació.

Un cop dibuixat i retallat, el posaran al centre del grup i respondran les preguntes que es proposen per a cada símbol.

Quan hagi acabat el treball en grups, demanem que cada persona dibuixi una fulla verda i hi escrigui el nom d'algú a qui estimi molt a la cara del darrere. Després, barregem totes les fulles i les pengem en una corda.

Cada fulla que caigui de la corda simbolitza una persona la vida de la qual es veu afectada pel canvi climàtic.

Evitant que les fulles caiguin, estaran protegint la vida i els drets de moltes persones. Per tant, hauran d'aconseguir que el màxim nombre de fulles quedin penjades i no arribin al terra.

Per a això, demanem al grup que es distribueixin en diverses files davant de la corda amb les fulles. Hauran de proposar accions quotidianes relacionades amb la cura del medi ambient. Podran utilitzar les idees que han sortit en el treball amb les fitxes.

La persona que encapçala cada fila dirà: "La cura del planeta està a les nostres mans. Proposem...", i haurà de donar una idea abans que passin trenta segons. Si no diu res en aquest temps, deixarem anar la fulla de la corda i la deixarem al terra. A continuació, sortirà la persona que estava en segon lloc de la fila i farà la mateixa acció. I així successivament fins que s'acabi el temps.

Per fer l'exercici àgil, no deixarem més de cinc minuts, de manera que hauran de fer-lo amb rapidesa. Passat aquest temps, comptem les fulles que han caigut al terra i llegim el nom de les persones, recordant que darrere de les xifres hi ha persones i que el deteriorament del medi ambient afecta el gaudi dels drets humans de milions de persones a tot el món.

Els recordem també que són **moltes les coses que podem fer en el nostre dia a dia per tenir cura del planeta** i, amb això, per actuar com a defensores i defensors del medi ambient i els drets humans als nostres entorns.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar la sessió, preguntem:

- Què heu après amb aquest exercici?
- Quina relació trobaràs ara entre la cura del planeta i els drets humans?
- Us sembla que és un assumpte que té relació amb la nostra vida? Els animem a confirmar el paper que tenim en un tema tan important.

Per últim, els proposem **fer un gran mural amb totes les fulles al centre**. Al voltant seu posarem els símbols elaborats a les fitxes (bombeta, ampolla d'aigua, etc.) i, al costat de cada símbol, les propostes que s'havien expressat als grups. Aquest mural es quedarà en un lloc visible de l'espai, de manera que simbolitzi els compromisos que han adquirit durant l'activitat com a defensores i defensors del medi ambient i els drets humans.

LA TERRA ÉS LA NOSTRA MILLOR ESCOLA

OBJECTIUS

- 1- Prendre consciència de la relació entre la cura de la Terra i el dret a l'educació.
- 2- Conèixer el model de les tres erres (reduir, reutilitzar i reciclar).
- 3- Conèixer eines que fomentin la creativitat per al disseny de les nostres pròpies accions en relació amb la cura de la Terra i el compromís amb la defensa del dret a l'educació.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem la sessió amb una petita introducció explicant que avui tenim una invitació a fixar-nos en la Terra. La Terra és com una mestra a la qual hem de mirar per aprendre sobre molts aspectes de la nostra pròpia vida.

Explicuem que la Terra ens sosté i ens dona la vida. Ella és l'espai en el qual ens relacionem. Quan les nostres accions no són les adequades, la danyem a ella, a les persones que es troben en una situació de més vulnerabilitat i a nosaltres mateixos.

L'escola és el lloc on aprenem a relacionar-nos amb la resta de persones i també on aprenem bons hàbits per a la cura de la Terra. Tanmateix, quan no ho fem, molts nens i nenes veuen com els seus drets són vulnerats i no poden anar a l'escola, han d'abandonar les seves llars o fugir-ne, no tenen accés a la salut, etc. Però nosaltres, aquí i ara, podem posar-nos en marxa per crear una alternativa que sani la Terra i millori la vida de les persones.

Per això, presentem un joc de taula, adaptació del joc serps escales, per aprendre d'una manera molt divertida la importància de l'educació i que la Terra és la nostra millor escola.

Les instruccions del joc són les següents:

Es formen dos equips, cadascun dels quals tindrà una fitxa (Annex 7, pàgina 90). Les persones de cada equip es tornen per llançar un dau, que indicarà quantes caselles han d'avançar.

Les fitxes es mouen per les caselles del tauler (Annex 8, pàgina 91), avançant segons la numeració.

* Si cauen en una casella on hi ha un dibuix de llibres/ocells, avancen a la casella on hi ha la imatge més gran d'aquest conjunt de llibres, se'ls explica l'acció corresponent a la casella (Annex 10, pàgina 93) i es reflexiona sobre un exemple de bona pràctica vinculada a la protecció del medi ambient.

* Si cauen en una casella esborrada amb la goma d'un llapis, descendeixen a la casella que assenyalava la mina del llapis, se'ls explica l'acció corresponent a la casella (Annex 10, pàgina 93) i se reflexiona sobre una mala pràctica que afecta el medi ambient.

Proposem plantejar la reflexió de la manera següent:

* Llegim una frase o titular sobre l'experiència que es vol explicar i els preguntem què creuen que simbolitza.

* Fem una petita explicació i la complementem amb una xifra o una dada significativa.

* Els convidem a donar alguna idea sobre com podrien arreglar les situacions dolentes i reproduir les bones en el seu context més proper.

Al principi de qualsevol ronda, la persona que dinamitza el joc pot decidir utilitzar unes boles del món (Annex 7, pàgina 90). Aquestes boles anuncien que cal salvar la Terra per poder seguir avançant, per la qual cosa han de jugar tots i totes.

Cada bola correspon a una erra (reduir, reutilitzar i reciclar) i a una prova concreta.

Reduir

Cada equip té un joc de lletres (Annex 9, pàgina 92), amb les quals han de construir una paraula que representi un element molt important de la natura que hem de preservar. Cada equip busca una paraula i, un cop la troba, ha de pensar en alguna cosa que puguin fer perquè aquest element que han trobat no desaparegui, completant la frase següent: Per respectar (...) hem de reduir (...).

Les paraules que es poden formar són: *rius, bosc i vida*.

Exemple: Per protegir la biodiversitat hem de reduir l'ús de plàstics / el consum d'aigua / d'energia / de transport / de fums de les fàbriques...

L'equip que millor ho faci comença la ronda següent.

Reutilitzar

L'objectiu és reutilitzar el material que tenen al centre per donar-li nous usos. Quan apareix aquesta erra, els diem que en el camí cap a l'escola s'han trobat un riu contaminat que han de crear.

Han de fer-ho tots i totes junts, i per a això reutilitzaran trosos de revistes o diaris, que simularan les roques.

Pintem un riu al terra amb guix o el marquem amb cinta, i donem a cadascú una quartilla de paper. Han de posar-se en fila en un extrem i s'han d'anar ajudant a passar sense tocar el terra.

Passen la prova quan totes les persones arriben a l'altre extrem del riu. Després, es reinicia la ronda en l'ordre que estàvem seguint.

Reciclar

Els demanem que en cinc minuts, per equips, creïn un lema, cançó o ball en el qual animin a reciclar. El que millor ho faci reprèn el torn.

Per guanyar el joc i, així, convertir-se en experts i expertes en la cura de la Terra i ajudar-la, tots els equips han d'arribar a la meta. Si un equip arriba primer, l'altre equip ha d'ajudar-lo, ja que només guanyarà quan tots dos hagin arribat al final.

Si el mateix equip cau a la mateixa casella en dues rondes diferents, ascendeix o descendeix segons el que hi hagi indicat a la casella.

Després, demanem a l'equip que jugui el seu torn que recordi i expliqui el que han après la primera vegada que han caigut en aquesta casella. Si l'equip no ho recorda, o l'altre equip té alguna cosa més a aportar al que han dit, els premiem movent una casella addicional.

Si un equip obté un 6, podrà moure i tirar un altre cop el dau. Però si obté tres 6 consecutius, haurà de retornar a la casella inicial i no podrà moure la seva fitxa fins a obtenir novament un 6. Per guanyar, els dos equips han d'arribar al final.

Per entrar a l'última casella, han de fer-ho amb el número exacte.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Un cop acabat el joc, en assemblea, fem una ronda en la qual cada persona sintetitza en una sola paraula el que ha après i el que més li ha agradat del joc.

Reflexionem sobre **la relació entre la defensa del medi ambient i el dret a l'educació**, i recordem les accions positives de defensa del medi ambient a què s'ha fet referència al llarg del joc, i així promovem que les persones del grup es comprometin a dur-les a terme.

Per acabar, els demanem que escullin un dels lemes que han sortit en el joc sobre el reciclatge i que el pintin en un mural que quedarà visible a l'espai, perquè quedi com a compromís grupal i record del que s'ha treballat en aquest dia.

MIGRACIONES I MEDI AMBIENT

OBJECTIUS

- 1- Aproximar-nos al vincle entre els efectes del deteriorament mediambiental i les migracions forçades.
- 2- Empatitzar amb la situació que viuen les persones que es veuen obligades a migrar forçosament i a deixar la seva terra.
- 3- Fomentar una cultura d'hospitalitat i de compromís amb la defensa del medi ambient.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Per començar l'activitat, projectarem el vídeo *Camins*⁵. En acabar, farem una ronda en què cada persona intentarà resumir en una sola paraula les emocions principals que li han provocat les imatges.

© Sergi Càmarà

© Krisztof Hólvényi

A continuació, obrim un diàleg a partir de la pregunta següent:

- Quines penseu que són les causes per les quals les persones decideixen abandonar el seu país?

Quan ja hagin aportat breument les seves idees, projectem el vídeo *Jo sóc terra d'acollida*⁶.

De nou, fem una ronda ràpida perquè expressin les emocions que els deixa la visualització d'aquest vídeo.

A continuació, demanem que es distribueixin en grups de tres o quatre persones i entreguem a cada grup la informació de l'Annex 11 (pàgina 98). Després d'analitzar-la, a les fitxes de l'Annex 12 (pàgina 99) escriuran missatges senzills que transmetin la connexió que hi ha entre les nostres accions i el deteriorament del medi ambient, la situació de les persones refugiades i la promoció d'una cultura d'acollida.

Un cop elaborades, penjaran totes les fitxes en un lloc visible i cada grup exposarà davant del grup gran els missatges i les accions que han dissenyat.

⁵ *Camins*. http://www.hospitalidad.es/wp-content/uploads/material/sensibilizar/Video_reducido.mp4

⁶ *Jo sóc terra d'acollida*. Hospitalidad.es. <https://youtu.be/S817hZQB8QI>

ENS COMPROMETEM AMB EL MEDI AMBIENT

Per acabar, seleccionaran almenys tres de les accions proposades a les fitxes. Com a grup, es comprometran a posar-les en marxa al llarg del curs.

Per a això, elaboraran una fitxa que especifiqui clarament quina és l'acció que duran a terme (què), la data (quan) i les persones responsables (qui), i la penjaran en un lloc visible de l'espai, de manera que quedi com a recordatori dels **compromisos acordats** en aquest dia.

JOGUINES JUSTES

OBJECTIUS

- 1- Apropar-nos als drets de la infància.
- 2- Fomentar la creativitat, l'intercanvi i el compartir com a alternatives al consum.
- 3- Aproximar-nos al concepte i a la pràctica del consum responsable.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Iniciem la sessió explicant que tots els nens i nenes tenen dret a viure en un medi ambient sa i net.

En assemblea, plantegem la pregunta següent per a la reflexió:

– Us imagineu viure en un lloc ple d'escombraries per tot arreu?

Molts nens i nenes es posen malalts perquè viuen en lloc no són saludables. Sovint aquest llocs estan plens d'escombraries o estan contaminats per les fàbriques que hi aboquen els seus residus.

Escrivim a la pissarra o en un cartell la frase següent: "Tots els nens i les nenes tenen dret a viure en un medi ambient sa i net i a gaudir del contacte amb la natura", que ens servirà d'inspiració al llarg de la sessió.

Per començar a tenir cura del medi ambient, podem començar consumint menys, reutilitzant el que tenim i involucrant-nos activament en la cura dels nostres entorns.

Per a això, proposem al grup que facin les següents activitats.

1. La fàbrica de joguines

En aquesta activitat els proposem la creació de les seves pròpies joguines. Així poden aprendre a divertir-se sense necessitat de consumir, i a reciclar i reutilitzar abans de llençar coses, ja que així generem menys escombraries i tenim cura del medi ambient. Aprendran a fer un ventall xinès. Per a això, entreguem a cada persona quatre bastonets de gelat, paper DIN-A4, retoladors o pintura i cola d'enganxar.

Primer els demanem que dibuixin un arc de paper i que el retallin. Els donem una estona per pensar en un símbol que representi el valor de compartir i intercanviar. Pot ser un dibuix realista (per exemple, dues persones fent-se una abraçada o compartint algun objecte) o qualsevol símbol que els evoqui aquesta idea (per exemple, dues fletxes en direccions diferents). A continuació, hauran d'enganxar els quatre bastonets a un dels seus extrems formant un ventall. Finalment, enganxaran el paper a l'altre extrem dels bastonets de gelat.

2. Guia per a la compra de joguines justes

En primer lloc, els plantegem algunes idees clau:

- Pregunta't per què la vols i si realment la necessites. És simplement

perquè la televisió l'anuncia o perquè la té una altra persona?

- Quines alternatives hi ha?
- Podem intercanviar alguna joguina o compartir-la?
- Coneixes l'origen i el recorregut de la joguina? Saps d'on ve i si ha estat fabricada en condicions justes?
- Els materials amb els quals s'ha fabricat són respectuosos amb el medi ambient?
- Apareix aquesta informació a l'etiquetatge?

Finalment, els demanem que elaborin una guia de compra amb el títol:

**CINC PREGUNTES PER SABER
SI LES JOGUINES SÓN JUSTES**

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar, fem un mural en el qual s'enganxaran tots els ventalls, intentant col·locar-los de la manera més creativa i artística possible.

Els aniran col·locant d'un en un i, cada vegada que enganxin un ventall, compartiran amb la resta de l'assemblea una acció de la vida diària que sigui **el seu compromís per promoure els drets de la infància i tenir cura del medi ambient.**

Alhora, dissenyaran una campanya per difondre la guia que han preparat entre les seves amistats, el centre educatiu i l'entorn comunitari, actuant com a promotors i promotores de la defensa del medi ambient en els seus entorns.

PER A UN MÓN JUST I SOSTENIBLE

ACTIVI- TATS

PER a
12-15
anys

IR -3R de SECUNDÀRIA

LLAVORS D'UN MÓN MILLOR

OBJECTIUS

- 1- Reflexionar sobre la importància de la cura del medi ambient.
- 2- Promoure actituds de respecte i cura de la natura.
- 3- Fomentar la identificació d'accions positives que fem i que podem fer per protegir el medi ambient, compromentent-nos a tenir-ne a cura.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Per reflexionar sobre la importància de la cura del medi ambient, començarem descobrint la història següent:

Molt es parla de la gesta que va assolir un pastor que vivia a la zona dels Alps. La zona, anteriorment rica en boscos, rierols i animals, en el moment en què se succeeix la nostra història es trobava pràcticament despoblada. Els arbres i els rierols s'havien assecat, i els animals i les persones que vivien allà havien estat forçats a migrar per falta d'aliments. El pastor del qual parlem era pràcticament l'única persona que seguia vivint en aquell lloc.

Què feia aquell home en aquella regió sense esperança? Lluny de donar aquesta terra per perduda, cada matí es llevava molt d'hora i es posava a caminar amb una motxilla a l'esquena i una vara a la mà. Encara que plugués, nevés o tronés, passava els dies plantant llavors. Les persones que vivien a prop se'n reien i xiuxiuejaven a la seva esquena. No entenien el que feia i intentaven desanimar-lo. Però ell, malgrat tot, cada matí s'aixecava amb bon ànim i continuava amb el seu projecte.

En el transcurs de tres anys havia retornar a la Terra 100 000 glans. D'aquests 100 000 glans, uns 20 000 havien germinat i s'havien convertit anys després en 10 000 arbres formosos. La regió va recobrar la seva esplendor. L'aigua va tornar als rierols i, amb ella, els animals i els antics veïns i veïnes van poder tornar a casa seva.

Bocabadats, tots i totes es van comprometre a tenir cura de tota aquella vida que havia retornat, i es van comprometre amb el pastor a continuar la seva tasca de ser esperança i d'escampar llavors d'un món millor.

Després de llegir el conte, proposem les preguntes següents:

- Quina moralitat traiem d'aquesta història?
- Les persones podem fer coses per tenir cura de la natura? Podem ser llavors d'un món millor?

- Què passa quan tens confiança en alguna cosa i treballes per aconseguir-ho, encara que al principi no comptis amb gaire suport?

- Com el pastor de la història, quines coses fem en el nostre dia a dia que contribueixin a tenir cura del medi ambient?

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Demanem a les persones participants que escriguin les accions positives que han identificat i que les comparteixin amb la resta del grup. Escrivim aquestes accions en un mural amb el títol **Llavors per a un món millor**.

A més, els animem a identificar altres accions que poden fer i a afegir-les al mural, com a símbol del seu compromís amb la cura del medi ambient.

Per acabar, animem les persones del grup a explicar aquesta activitat als seus entorns, a ser portadors del missatge del pastor i a construir aquest mural també amb la resta dels seus amics, amigues i familiars.

Tot i que al principi ningú us cregui o us segueixi, és el moment de plantar amb l'exemple del missatge de la defensa del medi ambient.

INTERDEPENDENTS

OBJECTIUS

- 1- Apropar al grup els conceptes d'*ecosistema* i *interdependència*.
- 2- Promoure la nostra identificació com a agents de protecció del medi ambient.
- 3- Impulsar el nostre compromís per dur a terme accions de cura del medi ambient.

DESENVOLUPAMENT de l'ACTIVITAT

Iniciem la reflexió sobre la importància del nostre planeta i la necessitat de tenir-ne cura plantejant un debat a partir de les preguntes següents:

- Quins elements hi ha a la natura? (Arbres, plantes, animals, etc.)
- Creieu que hi ha connexió entre ells? Quina?

Per reflexionar sobre aquestes qüestions, expliquem el concepte d'*ecosistema*, entès com una unitat composta de diversos organismes vius (animals, plantes, etc.) interdependents que comparteixen el mateix hàbitat.

A la Terra existeixen diversos ecosistemes, a vegades tan rics com l'Amazònia. Situada a Amèrica del Sud, és el bosc més extens del món; un dels llocs amb més biodiversitat de la Terra, on conviuen habitants de fins a nou països diferents i on interactuen nombroses espècies de plantes i animals.

- Com creieu que deu ser aquesta interacció perquè hi hagi una convivència pacífica i respectuosa de les persones amb el medi ambient?
- Com a part de l'ecosistema, com és l'acció dels éssers humans?
- Quines accions fem que afectin negativament el planeta i quines conseqüències tenen?
- Quines contribueixen a la seva protecció?

Per reflexionar sobre aquest concepte, recrearem amb el grup l'ecosistema amazònic. Per això, les persones participants s'asseuran en rotllana.

Cada participant escollirà quin element natural o humà d'aquest ecosistema (arbre, planta, animal, element natural, comunitat humana, etc.) vol representar.

A continuació, entreguem un cabdell de llana a la primera persona de la rotllana. Haurà de dir en veu alta quin element de l'ecosistema representa i li passarà el cabdell a una altra persona del grup, mentre es queda amb un extrem de la llana. D'aquesta manera, teixiran a poc a poc una teranyina que simbolitza les diverses interaccions que existeixen entre els elements de l'ecosistema.

En acabar, la persona que dinamitza anomenarà accions humanes que poden causar danys al medi ambient. Després de dir cadascuna de les accions, almenys una persona participant deixarà anar el seu fil i serà eliminada, i la teranyina formada s'anirà destensant. Almenys una de les accions mencionades serà la tala indiscriminada d'ar-

bres per produir paper, ja que ens donarà peu a dissenyar el sistema de reciclatge amb el qual acaba l'activitat. Arribats a aquest punt, reflexionem amb el grup sobre com de necessari és tenir cura de cadascun dels elements dels nostres ecosistemes i sobre els desequilibris ecològics que poden causar les accions humanes.

- Quines conseqüències pot tenir la falta de cura del medi ambient?

- L'acció d'un dels elements de l'ecosistema pot tenir conseqüències per a la resta?

- Som responsable de la cura del medi ambient? Quin tipus d'accions podem fer per protegir-lo?

Comencem una pluja d'idees d'accions que el grup creu que pot fer per protegir el medi ambient. Amb cada acció identificada, una de les persones expulsades podrà tornar a agafar la seva part del fil, de manera que s'anirà restaurant l'equilibri natural de l'ecosistema que representa la teranyina.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Com a exemple d'una manera de responsabilitzar-nos de la cura del medi ambient, proposem al grup el **disseny d'un sistema de reciclatge**. Hauran de decidir quants contenidors d'escombraries tindran i per quin tipus de deixalles seran, i hauran de dissenyar-los i decorar-los amb caixes de cartró i amb altres materials reciclats.

Cada setmana avaluarem en assemblea si han reciclat convenientment, i assenyalarem la importància que tots i totes participin igualment, ja que la cura del medi ambient i de tots els elements naturals i humans de l'ecosistema és una tasca de totes les persones del grup.

Animem les persones participants a replicar l'activitat a casa seva, amb els seus amics i amigues, etc., de manera que es converteixin protectors i protectores del medi ambient. Fins on podrien arribar?

LABORATORI D'IDEES

OBJECTIUS

- 1- Descobrir la relació entre els estils de vida i de consum i el model de desenvolupament.
- 2- Reflexionar sobre alguns aspectes clau que contribueixen al deteriorament del medi ambient.
- 3- Prendre consciència de les conseqüències que tenen les diferents maneres de relacionar-nos amb la natura.
- 4- Fomentar la cerca d'alternatives conjuntes per crear noves formes de relació amb la natura.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Proposem al grup una situació de partida: el món s'ha trencat. Per contextualitzar-ho i entrar en matèria, llegim el text següent amb un cert to greu:

Els informem que el món s'ha trencat. Sentim anunciar-los que l'actual model de desenvolupament i els nostres estils de vida han portat la Terra al seu límit i ens trobem al final d'una època.

Però el món està a les nostres mans. Hi ha esperança. De la nostra generació depèn el que li passi a la Terra en la propera època. Som protagonistes d'aquesta nova era. Podem assajar alternatives noves per reconstruir la Terra.

Un cop llegit el text, en assemblea, comentem quines impressions ha generat.

- Què us evoca aquest anunci?
- Què heu sentit en escoltar que el món ha deixat de funcionar? Què us provoca pensar en la possibilitat que passi alguna cosa així?
- Com us sentiu sent protagonistes de la creació d'una nova manera de viure que entengui la Terra com un organisme viu del qual cal tenir cura?

Passada una estona de reflexió, demanem a les persones participants que s'organitzin en tres grups de discussió. Cada grup se servirà d'unes preguntes per reflexionar sobre un dels aspectes clau que generen problemes en el medi ambient: el consum, els mitjans amb què es produeix i el comerç.

Clau 1. CONSUM

- Com són els hàbits de consum que tenim?
- Consumim el que necessitem?
- Consumim per viure o vivim per consumir?
- Feu una llista de totes aquelles coses que consumeixiu i són necessàries i una altra de tot el que consumeixiu, però que no és necessari.
- Com afecten a la Terra els nostres hàbits de consum?
- Quina relació hi ha entre la manera en què consumim, el deteriorament de la Terra i la desigualtat i la vulneració dels drets humans al món?
- Quines alternatives podríem crear?

Clau 2. MITJANS DE PRODUCCIÓ

- T'has plantejat algun cop d'on surten les matèries primeres amb les quals es fabriquen els productes que consumim? Per exemple, els minerals amb els quals s'elaboren els mòbils.
- Què en saps de l'extracció de recursos naturals?
- Els recursos naturals són limitats o il·limitats? N'hi ha prou per sostenir la producció de béns i serveis tal com l'entendem, sense límits, per a totes les persones que habiten el planeta?
- Creus que és sostenible?
- Com afecta a la Terra la forma en què produïm?
- Quina relació hi ha entre les formes de producció, el deteriorament de la Terra i la desigualtat i la vulneració de drets humans al món?
- Quines alternatives de producció i consum creieu que podríem crear?

Clau 3. COMERÇ

- Descriviu el que sabeu sobre el sistema de comerç actual i quins passos segueix un aliment o un producte des que es produeix fins que es consumeix.
- Narreu-ho entre tot l'equip (amb els coneixements que tingueu) com si fos la història per la qual passa el producte.
- Com afecta el sistema de comerç a la Terra?
 - Creus que es pot seguir sempre així?

- Quina relació hi ha entre el model de comerç, el deteriorament de la Terra i la pobresa al món?

- Què sabeu del comerç just?

- Quines alternatives podríem crear?

A continuació, posem en marxa un laboratori d'alternatives basades en una de les erres del model: *reduir*, *reutilitzar* i *reciclar*.

Mantenint els grups anteriors, demanem a les persones participants que posin exemples de tot el que podrien fer a la vida quotidiana per reduir, reciclar i reutilitzar. Fan un llistat d'exemples i dissenyaran un eslògan per a cada erra.

Un cop tinguin els exemples, proposem afegir una quarta erra, de *relació*, i reflexionar en assemblea:

- Com volem que sigui la nostra relació amb la Terra?

- Com podem construir una relació més justa o sostenible amb ella?

Aportem algunes paraules a mode d'exemple, com: cura, afecte, respecte, compromís, amistar, compartir, decreixer, atenció, etc., i demanem que afegixin a la llista les seves pròpies paraules.

Finalment, els entreguem pintura i material per reciclar, com cartró, diaris, etc. Cada persona els farà servir per fer una lletra erra de la manera que vulgui.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar la sessió, demanem que cada persona del grup faci una lletra erra amb pintura i material reciclat (cartró, diaris, etc.) i decideixi l'estil amb el qual la fa, intentant personalitzar-la.

En grup **construïrem l'arbre de les erres**. En un mural, amb una silueta d'un arbre, els demanarem que enganxin totes les lletres, formant una composició artística.

Cada vegada que una persona enganxi la seva lletra, expressarà el seu compromís de relació amb la Terra i especificarà una acció concreta. Per exemple: Des d'avui em relaciono amb tu escoltant-te més (o cuidant-te, respectant-te, etc...), i per això em comprometo a organitzar-me amb els meus companys i companyes per actuar com a defensors i defensores del medi ambient al nostre entorn.

L'arbre quedarà en un lloc visible de l'espai, per recordar-los el que han treballat i els compromisos adquirits amb la defensa del medi ambient durant l'activitat.

BIOMIMESI: ENS TROBEM AMB LA NATURA

OBJECTIUS

- 1- Apropar-nos al concepte de biomimesi.
- 2- Identificar solucions sostenibles per a problemes reals inspirades en la natura.
- 3- Promoure que actuem com a agents de canvi en els nostres entorns.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Iniciem la sessió comentant que aprendrem com funciona la natura per analitzar quines aplicacions poden tenir a la nostra vida alguns dels seus mecanismes.

1. QUÈ ÉS LA BIOMIMESI

Demaneu a les i els participants que es divideixin en grups de quatre o cinc persones i que facin una primera definició del que és la biomimesi.

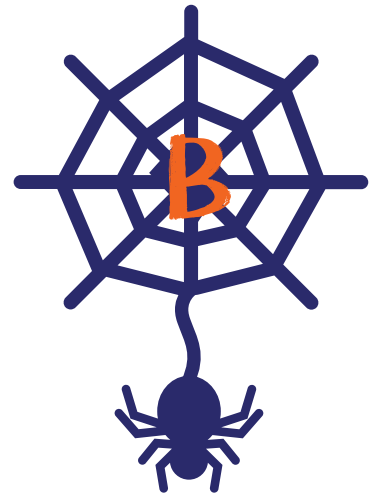
Hauran de consensuar:

- * Què creuen que significa el terme.
- * En què consisteix.
- * Posar un exemple d'activitat que hi estigui relacionada.
- * Dibuixar una imatge que ho representi.

Quan ho hagin fet, ho compartiran amb la resta de les persones del grup.

Després, contrastarem la informació que han compartit amb la definició següent.

En sentit estricte, s'entén per **biomimesi** (de bio-, *vida*, i -mimesi, *imitar*) el procés d'entendre i aplicar solucions procedents de la natura a problemes humans. Es tracta, per tant, de l'estudi de mecanismes, funcions i estructures naturals per aplicar-los en la resolució de problemes.

El concepte és tan antic com els primers humans, que imitaven el comportament dels animals per caçar, refugiar-se i sobreviure.

Posem alguns exemples d'objectes que estan inspirats en la natura:

Niló (nylon) i teranyina. La teranyina va ser la base per inventar el niló, una fibra tèxtil sintètica. L'aranya fabrica, dia rere dia, una quantitat de teixit que pot arribar a suportar milions de vegades el seu propi pes. De la mateixa manera, el niló, per la seva resistència, es fa servir en sutures quirúrgiques.

Radars i ratpenats. El ratpenat té un avançat sistema de radar ubicat a les seves grans orelles, capaç de detectar sons molt per sobre la nostra capacitat auditiva. Aquests animals són cecs, però gràcies a aquest radar no xoquen contra els obstacles, perquè emeten una freqüència sonora que arriba a l'obstacle, rebota i és percebuda per l'animal. Aquest sistema de radar del ratpenat ha estat estudiat i aplicat in comptables vegades per la ciència.

Ampolles d'aigua de rosada i escarabats de Namíbia. Un escarabat que viu al desert de Namib, a Namíbia, on l'aigua és un recurs molt escàs, per hidratar-se fa servir l'aigua que extreu de l'aire, d'on n'aconsegueix prop del 12 % del seu pes. L'insecte puja cada matí a un cim i

s'hi queda perquè la humitat de l'aire es condensi a la seva esquena i flueixi fins a un dipòsit que té per guardar-hi aigua. Aquesta escena realment increïble va inspirar la comunitat científica, que la va estudiar fins a fabricar una ampolla d'aigua que s'omple sola. El líquid de l'ampolla s'omple automàticament a partir de la humitat de l'aire, fet que permet interessants aplicacions.

Velcro i cards. En examinar la capacitat d'adherència que tenien les bardanes —un tipus de card— enganxades al cos del seu gos després d'una excursió, l'enginyer suís George de Mestral va descobrir que les seves espines estaven unides per ganxos minúsculs, fet que el va portar a inventar el velcro el 1948.

2. ARTÈFACTE MIMÈTIC

A continuació, amb els mateixos grups, els demanem que escullin un element natural i que, a partir d'ell, dissenyin un artefacte o creació biomimètica la finalitat de la qual sigui contribuir a la cura de l'ecosistema i de les persones. Poden dibuixar-lo o utilitzar peces de construcció i elaborar un prototip del seu projecte.

Els donem trenta minuts per desenvolupar el projecte, i després deu minuts més perquè tots els grups puguin passejar per l'espai i conèixer els prototips dels altres. A cada grup sempre es quedarà una persona de l'equip (es poden anar rellevant) per fer una explicació o per resoldre dubtes de les persones que s'hi apropen. Després, deixem una estona per a l'intercanvi d'impressions.

3. CLAUS BIOMIMÈTIQUES

Continuem amb l'explicació de la biomimesi entenent que no consisteix només a imitar la natura per construir coses, aprofitant-nos de la seva saviesa, sinó també a imitar-la de manera que pugui contribuir de manera positiva i sostenible a donar resposta a necessitats socioambientals dels nostres entorns. Això ens porta a una definició més àmplia, que parla de:

Reconnectar amb la Terra, recuperar l'amor i la connexió amb la natura i comprendre els principis de funcionament de la vida en els seus diferents graus, amb l'objectiu de reconstruir els sistemes humans de manera que encaixin harmoniosament en els sistemes naturals.

Aquesta última part és fonamental, ja que per arribar a l'equilibri cal revisar el sistema de producció i consum. Per això, la Terra és la millor escola.

Algunes **claus**⁷ que ens ofereix i ens ensenya són:

* **Viure del sol com a font energètica.** La inesgotable font d'energia que nodreix pràcticament tota la vida sobre el nostre planeta ha de ser també la que mogui els cicles productius de l'economia humana. Les energies fòssils (carbó, petroli, gas natural) s'estan esgotant, alhora que desequilibren el clima del planeta, per la qual cosa hem de plantejar-nos el canvi de base energètica de la nostra civilització industrial.

* **Residus zero**, en el sentit que els residus dels processos productius siguin aprofitats íntegrament com a matèria primera, igual que passa en els cicles de materials que tenen lloc a la biosfera.

* **No transportar massa lluny els materials i consumir productes locals.** A la natura, el transport vertical (propi del regne vegetal) predomina nítidament sobre el transport horitzontal (privilegi dels animals), i el transport horitzontal en llargues distàncies és una absoluta raresa. Per això, és molt important que no consumim productes que vinguin de molt lluny, ja que l'impacte de la seva producció i del transport no és assumible mediambientalment.

* **Respectar la diversitat.** Si hi ha alguna cosa que caracteritza el nostre planeta és la seva enorme diversitat. Per respectar i seguir la biomimesi és fonamental el respecte de les singularitats regionals, culturals, materials i ecològiques de cada lloc de la Terra.

A partir de d'aquestes claus, cada grup revisarà la seva creació biomimètica en el cas que sigui necessari.

Després elaboraran una **fitxa descriptiva** de l'artefacte on aparegui:

Nom:

Material:

Element de la natura en el qual s'inspira:

Funció:

Quina relació social o mediambiental vol solucionar?

⁷ Riechmann, Jorge. *Biomimesis: un concepto clave para pensar la sustentabilidad*. <http://istas.net/descargas/ecologista.pdf>

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per compartir aquest concepte amb la resta de la comunitat educativa, organitzarem una exposició en què s'explicarà què és la biomimesi i s'hi exposaran els prototips creats, juntament amb la seva fitxa tècnica. L'exposició serà oberta al públic i s'hi convidarà personal de l'àrea de medi ambient de l'ajuntament, de manera que els grups puguin traslladar-los el que han après, així com les seves **reivindicacions per promoure la defensa del medi ambient als seus entorns.**

A l'exposició hi haurà un espai en el qual les persones que el visitin podran anotar altres idees inspirades en la biomimesi, de manera que puguem involucrar tota la comunitat en la defensa del medi ambient.

L'EDUCACIÓ ESBORRA ALLÒ INJUST

OBJECTIUS

- 1- Prendre consciència del vincle que hi ha entre el dret a l'educació i la cura del planeta.
- 2- Comprendre que el deteriorament mediambiental amenaça especialment el dret a l'educació de les poblacions en contextos vulnerables.
- 3- Fomentar el compromís amb el medi ambient i l'educació per aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

DESENVOLUPAMENT de l'ACTIVITAT

Plantegem una situació de partida: hem comprovat que la Terra està malalta i en perill, però tenim l'oportunitat i la responsabilitat de retornar-li la salut a través de l'educació.

L'activitat es desenvoluparà a través d'un joc que presenta informació sobre la connexió entre el deteriorament mediambiental i l'amenaça del dret a l'educació, especialment per a les persones i les comunitats més vulnerables i més impactades per la desigualtat. A més, permetrà descobrir la importància de la cura del planeta i de l'educació per aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).

A la imatge proposada, l'arbre representa la Terra. L'educació és l'arrel de l'arbre i la clau per retornar-li vida. Al principi del joc trobaran només el tronc i les branques d'un arbre que representa la Terra i hauran d'aconseguir les cadires vermelles per reunir les fulles necessàries que li retornin la vida.

Dinàmica del joc

Abans de començar l'activitat, preparem un cartell amb unes branques enganxades al centre, simulant un tronc d'arbre sense arrels ni fulles.

La idea és que al final de l'activitat s'hagi format un arbre com el de la imatge, compost per unes branques (recollides o dibuixades prèviament), per les cadires vermelles (fitxes que

entreguem al grup) i per unes fulles verdes (les aconseguiran i les dibuixaran quan resolguin les cadires vermelles). Per tant, el resultat serà un arbre amb unes cadires vermelles a la base, un tronc fet amb branques (o dibuixat) i una copa dibuixada fulla a fulla pel grup.

Per començar el joc, demanem a les i els participants que es divideixin en equips d'unes sis persones i entreguem a cada equip les cartes de l'Annex 13 (pàgina 100).

La baralla conté dos tipus de cartes diferenciades per un símbol: les del símbol de la goma d'esborrar contenen informació sobre com el deteriorament mediambiental amenaça les poblacions més vulnerables. Les del símbol de la cadira vermella, sobre la importància de l'educació i el medi ambient per assolir els ODS.

Cada vegada que els toqui una carta amb el símbol de la goma d'esborrar, hauran de llegir en veu alta la informació que hi apareix i la resta del grup haurà de contestar la consigna **"Esborrem allò injust!"**.

Cada vegada que els toqui una carta amb el símbol de la cadira vermella, en primer lloc hauran de dir: **"La Terra és la nostra millor escola!"** i, a continuació, llegiran la informació que apareix a la carta i hauran de fer les tasques següents:

1. Identificar amb quin ODS està relacionada la informació. Per resoldre-ho, hauran de fer una cerca al llistat dels ODS (Annex 14, pàgina 104). Podem projectar-lo o entregar-ne una còpia a cada grup.

2. Fer una breu argumentació d'aquesta relació.

3. Inventar un lema.

4. Definir accions. Podran escollir una d'aquestes claus i completar-la:

- * Ens comprometem a reduir...
- * Ens comprometem a reciclar...
- * Ens comprometem a reutilitzar...
- * Ens comprometem a reparar...
- * Ens comprometem a consumir...
- * Ens comprometem a participar...
- * Ens comprometem a informar-nos...
- * Ens comprometem a mobilitzar-nos...
- * Ens comprometem a incidir...
- * Ens comprometem a transformar...

L'objectiu serà resoldre el màxim de cartes possibles de la cadira vermella. Cada vegada que un equip en resolgui una, la posaran a l'arrel de l'arbre i dibuixaran cinc fulles verdes a la copa, i així entre tots els equips aniran construint l'arbre comú.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Finalment, demanem al grup que observi l'arbre complet amb totes les cadires aconseguides i la copa, i preguntem.

- Què us suggereix?
- Havíeu pensat alguna cop en la relació entre educació i ecologia?
- Què podem fer perquè s'aconsegueixin els ODS?
- Què heu après?

Per últim, recollim les accions que s'han escrit durant el joc, en seleccionem deu i escollim una data per posar-les en pràctica. Les escrivim en un llistat que quedi com a compromís conjunt del grup per a tot el curs.

MIGRACIONES I MEDI AMBIENT

OBJECTIUS

- 1- Aproximar-nos al vincle que hi ha entre el deteriorament del medi ambient i la realitat de les migracions forçades.
- 2- Comprendre la connexió entre les nostres accions i el deteriorament del medi ambient.
- 3- Prendre consciència de la importància de l'hospitalitat com a resposta col·lectiva.
- 4- Oferir eines per al disseny d'accions i el compromís amb la cura de la Terra, l'hospitalitat i una cultura d'acollida.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem l'activitat davant d'un paper continu amb el títol "Persones migrants".

Demaneu que cada persona del grup s'aixequi i hi escrigui una paraula o frase amb les primeres idees que li vinguin a la ment sobre les persones migrants.

Pot ser sobre el que saben d'aquestes persones i de la seva situació o simplement una idea o una emoció que tinguin quan hi pensen.

A continuació, projectem els vídeos de la Ghada⁸ i l'Anitalia⁹.

- Què ens expliquen la Ghada i l'Anitalia? Què els ha passat? Com se senten? Què els ha ajudat en la seva experiència?

- Què els diríeu?

- Com podem treballar sobre aquesta temàtica, amb elles, com a ciutadania global?

Després, dialoguem en assemblea i preguntem:

- Coneixeu el terme persones *migrants mediambientals*? Què penseu que vol dir?

⁸ Ghada, 13 anys, refugiada siria al Líban. Campanya Noland. Fundació Entrecultures. <https://youtu.be/nsa6grcOa2I>

⁹ Anitalia. Campanya Dones que construeixen futur. Fundació Entrecultures. https://www.youtube.com/watch?v=eNMQRmLs_jg

Després d'uns minuts d'intercanvi d'idees, els demanem que es distribueixin en grups de quatre persones. A la meitat dels grups els entregarem els Annexos 15 (pàgina 106) i 16 (pàgina 107), i a la resta, els Annexos 15 (pàgina 106) i 17 (pàgina 108).

Els demanem que analitzin la informació dels textos que han rebut. A partir de la informació oferta als annexos i dels

recursos que s'hi indiquen, hauran d'elaborar una notícia d'un màxim de 400 paraules. Elaboraran un article que contingui una petita introducció sobre les persones migrants mediambientals i exemples concrets de la seva situació, així com una crida al compromís mitjançant dues estratègies: **l'hospitalitat amb qui ha patit les conseqüències del deteriorament mediambiental i la cura del medi ambient en el nostre dia a dia.**

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar, demanem a les persones participants que elaborin pancartes per conscienciar el seu entorn sobre la realitat que han treballat. A través de les pancartes hauran de mostrar hospitalitat amb les persones migrants i compromís amb la defensa del medi ambient.

Els diem que s'imaginin que un gran grup de persones migrants entrarà a la seva ciutat. Han d'elaborar cartells per penjar-los als edificis com a **mostra de la seva hospitalitat i del seu compromís amb la construcció d'una cultura d'acollida.**

Finalment, els animem que les penjin al centre educatiu, de manera que es puguin veure des de l'exterior i arribin als seus entorns, així com que ideïn maneres de difondre els articles elaborats. Amb aquest material, també podem organitzar al barri una marxa de conscienciació sobre les migracions climàtiques.

La TERRA
ENS acull

CONSUM RESPONSABLE?

OBJECTIUS

- 1- Comprendre el vincle que hi ha entre els conflictes armats, el comerç i el consum.
- 2- Descobrir que en les nostres accions quotidianes podem generar alternatives respectuoses amb el medi ambient.
- 3- Oferir eines per al canvi d'hàbits cap a un consum responsable.

Comencem la sessió projectant en un lloc visible de la sala el text següent.

L'extracció, la sobreexplotació i el comerç d'alguns recursos naturals que estan presents en elements d'ús quotidià, com telèfons mòbils, portàtils, roba, cotxes, joies, bombetes, etc., en molts casos estan vinculats a conflictes armats en els quals es recluten nens i nenes i que forcen milions de persones a migrar.

Com a ciutadania tenim un gran poder amb els nostres hàbits de consum. La roba que portem cada dia, el consum d'aigua o d'energia que fem i els nostres hàbits alimentaris són qüestions directament relacionades amb l'ecologia i la justícia. Amb les accions de cada dia podem contribuir a la cura del planeta.

Comentem les seves impressions sobre aquest text i preguntem si saben què és el consum responsable. A continuació, llegim de manera conjunta el text de l'Annex 18 (pàgina 110) i plantegem algunes preguntes:

- Quin impacte té en el medi ambient el model de consum que seguim?
- Quines altres conseqüències implica?
- Com definiríeu amb les vostres paraules què és el consum responsable?

A continuació, els demanem que pensin en les tres últimes coses que han comprat i fem una ronda perquè cada persona digui la seva resposta.

Els demanem que, pensant en aquesta compra, responguin de manera individual les preguntes plantejades a l'Annex 19 (pàgina 111).

Quan les hagin respost, les posem en comú i analitzem quines semblances i diferències hi ha en els patrons de compra dels productes i de les persones.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per últim, a partir de l'anàlisi que han fet dels seus hàbits de compra, proposem elaborar un decàleg de passos que cal seguir abans de fer una compra, que constituirà el seu **compromís d'acció amb un consum responsable**.

També els demanem que dissenyin activitats per difondre el decàleg entre altres grups del centre i dels seus entorns.

DEFENSORES DEL MEDI AMBIENT

OBJECTIUS

- 1- Desenvolupar una posició crítica i participativa respecte al nostre model de consum, la relació amb la natura i l'ús sostenible dels recursos naturals.
- 2- Aprendre sobre el paper de les dones, joves i comunitats de tot el món en la defensa del medi ambient.
- 3- Promoure accions de mobilització i incidència per a la cura del medi ambient en els nostres entorns educatius i comunitaris.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Per començar l'activitat, la persona que dinamitza o una persona voluntària llegeix en veu alta el text següent:

En l'actualitat, en moltes regions del món s'ha perdut el contacte directe amb la natura. S'han modificat els ecosistemes i, en ocasions, això ha afectat greument la salut humana i l'equilibri del planeta.

Però també estem veient que, a tot el món, moltes comunitats indígenes i camperoles estan actuant com a defensores i defensors del medi ambient per revertir aquesta situació urgent de canvi. També hi ha mobilitzacions de joves en l'àmbit internacional, com el moviment #FridaysForFuture.

Per conèixer alguns exemples de persones que estan defensant el medi ambient, i saber com d'important és que ens relacionem amb la Terra amb respecte, cura i igualtat, projectem els vídeos de diversos testimonis:

- * **Testimoni 1.** Poble indígena brasilereny Guajajar Teneha¹⁰.
- * **Testimoni 2.** Yesenia Ortiz, guardiana ambiental¹¹.
- * **Testimoni 3.** Guardians ambientals d'El Salvador¹².
- * **Testimoni 4.** Testimoni del moviment juvenil #FridaysForFuture¹³ a Madrid.

¹⁰ La Tierra nos sustenta y nos da alimento. Survival International. <https://www.youtube.com/watch?v=OvNuDqtPcfQ>

¹¹ Mujeres que defienden el medioambiente. Fundació Entrecultures. <https://youtu.be/qTGglrxGp24>

¹² Guardianes ambientales (El Salvador). Fundació Entrecultures. <https://youtu.be/XwOF67pUCJ8>

¹³ Rosalía. # FridaysForFuture. Fundació Entrecultures. <https://youtu.be/80o8i0paxA>

Després de veure els vídeos, plantegem al grup les preguntes següents:

- Quines conseqüències té en el medi ambient l'actual model de producció, extracció i consum sense límits de recursos?
- Coneixeu modes de producció que respectin la Terra i tinguin cura del medi ambient?
- Com podem col·laborar perquè hi hagi més modes de producció que respectin la Terra, la biodiversitat i les comunitats que viuen en zones rurals?
- Quin paper poden tenir les i els joves en la defensa del medi ambient?

Passem a explicar que les dones han tingut i tenen un paper fonamental en el desenvolupament rural i en la producció d'aliments, i que representen gran part de la mà d'obra agrícola de tot el món.

Tanmateix, també són les dones i les nenes les que es veuen més afectades pels efectes del canvi climàtic i la degradació de les terres a causa del nostre model de consum, que estan forçant a milions de persones de tot el món a migrar de les seves llars.

Malgrat tot això, el paper de les dones en la defensa del medi ambient ha resultat clau per conscienciar sobre la urgència de protegir la natura, el caràcter limitat dels recursos naturals i la necessitat d'adoptar models de vida més sostenibles i respectuosos amb el medi ambient.

Proposem al grup explorar la història d'algunes dones que han treballat, han investigat i han fet sensibilització sobre la importància de defensar el medi ambient i de relacionar-se d'una manera equilibrada, sostenible i equitativa amb la natura.

Demanem a les persones participants que es divideixin en cinc grups. Cada grup investigarà sobre una de les següents defensores del medi ambient:

Per guiar la recollida d'informació sobre el treball d'aquestes dones es poden plantejar les preguntes següents:

- On i quan va néixer?
- En quin àmbit va treballar? Quines accions destaquen en la seva defensa del medi ambient?

Després, cada grup presentarà la defensora del medi ambient que hagin investigat i en assemblea comentaran el que més els ha cridat l'atenció de les seves accions.

Reflexionem amb el grup sobre què els inspiren totes aquestes històries i si creuen que elles i ells també tenen un paper en la defensa del medi ambient.

- Quin paper els agradaria tenir? Com els agradaria contribuir a aquest repte global, com ho estan fent tantes persones i comunitats a tot el món?

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per donar a conèixer la feina d'aquestes defensores del medi ambient, proposem al grup fer una exposició.

A l'exposició compartiran la informació sobre elles, alguna cita seva i algunes propostes d'acció concreta inspirades pel seu treball.

La invitació estarà oberta al centre educatiu i a l'entorn comunitari, i després s'organitzarà un debat col·lectiu sobre **com es pot avançar col·lectivament en la cura i la defensa del medi ambient en el seu entorn**, promovent que les comunitats es comprometin amb accions i iniciïn processos de canvi.

ACTIVI- TATS

PER a
15-18
anys

4T de SECUNDÀRIA i BATXILLERAT

LES SIS ERRES

OBJECTIUS

- 1- Descobrir el vincle que hi ha entre el canvi climàtic, els models econòmics i la justícia social.
- 2- Prendre consciència de les conseqüències socioambientals que tenen els actuals models de consum i producció.
- 3- Donar visibilitat i crear formes alternatives de relacionar-nos amb la natura.
- 4- Fomentar la responsabilitat i el compromís amb el medi ambient.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem l'activitat organitzant sis grups.

Disposem a la sala cadascun dels textos de l'Annex 20 (pàgina 112), que estaran enganxats en una cartolina o paper gran, amb espai perquè cada grup anoti les seves reflexions a les preguntes següents:

- Quines idees i emocions us provoca el text?
- Quins trets té el model de relació entre les persones i la Terra?

- És una relació de domini o de cura?

- Quines alternatives se us acudeixen per al que explica el text?

Tindran cinc minuts per llegir cada text, reflexionar-hi i anotar les seves idees, abans de passar al següent. Repetim la dinàmica fins que els sis grups hagin llegit els sis textos i hagin anotat les seves reflexions. Cada grup n'agafarà una i compartirà en assemblea la reflexió anotada a l'últim text que ha llegit.

Continuant amb els mateixos grups, reflexionaran sobre el model de les sis erres:

1. **Reduir el consum energètic, el de productes envasats, etc.**
2. **Reutilitzar i, abans de llençar un objecte, pensar si té alguna altra utilitat.**
3. **Reciclar envasos, roba, paper, etc.**
4. **Repensar el nostre model de vida, els costums que tenim, les necessitats, etc. Valorar si realment necessitem el que adquirim, si ho comprem per moda o per una imposició que ens satisfà al moment però realment no ens fa feliços.**
5. **Reestructurar i evitar la producció de béns superficials. Hi ha grups de consum que promouen la compra de productes ecològics i locals, cooperatives, grups d'intercanvi de temps on s'intercanvien serveis i habilitats en lloc de diners, etc.**
6. **Redistribuir equitativament els recursos de la Terra, ja que són suficients si estan ben distribuïts.**

Els demanem que plantegin tots els exemples que se'ls acudeixen per a cadascuna de les erres. És a dir, exemples

concrets d'accions que poden portar a terme per reduir, reutilitzar, etc.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar la sessió, dibuixarem la silueta d'un arbre en un mural gran. El grup dissenyarà siluetes d'una lletra erra amb pintures i material reciclat (cartró, diaris, etc.) i decidirà l'estil amb què la fa, mirant de personalitzar-la.

Cadascuna representarà una de les erres del model treballat durant l'activitat. Al revers escriuran una acció que es comprometen a fer com a grup per promoure la erra que representa. En acabar, totes es penjaran de l'arbre, **simbolitzant els fruits del que han après.**

Establiran un cronograma per dur a terme les accions i definiran les dates en què avaluaran col·lectivament com està anant la posada en pràctica. D'aquesta manera, es convertiran en defensores i defensors del medi ambient.

EL DESAFIAMENT

OBJECTIUS

- 1- Analitzar la manera en què ens relacionem amb la natura i els recursos naturals.
- 2- Prendre consciència dels efectes i les conseqüències que té aquesta manera de relacionar-nos amb la natura.
- 3- Analitzar les repercussions que té un control no democràtic dels recursos.
- 4- Reflexionar sobre el nostre compromís i la nostra responsabilitat en la defensa del medi ambient.

DESENVOLUPAMENT de l'ACTIVITAT

Comencem dialogant en assemblea i elaborant entre tot el grup un llistat de problemes mediambientals globals. Per exemple: canvi climàtic, destrucció de la capa d'ozó, pèrdua de la diversitat biològica, pèrdua de sòls fèrtils, destrucció de les selves tropicals, crisi global de l'aigua, relació entre danys ecològics i pobresa, migracions mediambientals, etc.

A continuació, els demanem que es divideixin en grups i entreguem a cada grup l'enunciat d'un desafiament:

Desafiament 1. Reduir l'impacte del canvi climàtic.

Desafiament 2. Protegir la biodiversitat del planeta.

Desafiament 3. Reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle.

Desafiament 4. Controlar la reducció de l'aigua potable al planeta.

Desafiament 5. Gestionar els boscos de manera sostenible.

Cada grup se centrarà en un dels desafiaments i plantejarà tres alternatives per resoldre'l.

Hauran d'imaginar què passaria i quines serien les conseqüències de prendre decisions basades en els criteris que presenten cadascuna de les alternatives següents:

* **Alternativa A.** Bé comú. Sistemes reguladors globals. Governança mundial. Els països s'organitzen internacionalment i acorden estratègies comunes.

* **Alternativa B.** Interessos d'alguns països. Imperialisme, hegemonia.

* **Alternativa C.** Interessos econòmics de determinades empreses i d'alguns països.

* **Alternativa D.** Desinterés de la ciutadania per la defensa del medioambiente.

Un cop plantejades les alternatives, han de valorar els avantatges i els desavantatges de cadascuna i acordar en grup la decisió més adequada. Després, comentem en assemblea l'anàlisi de cada grup:

- De què us heu adonat quan heu plantejat les alternatives?

- Quina decisió heu pres? Quina és la conseqüència d'aquesta decisió?

- Quin criteri heu utilitzat?

- Quines accions podem iniciar com a grup per donar respostes als desafiaments que ens han plantejat?

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar, demanem a cada grup que elabori un eslògan i dissenyi un cartell amb una gràfica i símbols reforçant el que han après durant l'activitat. Per a l'eslògan, els suggerim que utilitzin la frase següent i la completin amb la proposta concreta: **“La defensa del medi ambient està a les nostres mans. Per això...”**. Els animem que penguin els seus cartells en llocs visibles del centre socioeducatiu, de manera que es puguin veure des de l'exterior i així arribin als seus entorns. Amb aquest material també podem organitzar una marxa de conscienciació sobre la defensa del medi ambient en el seu entorn comunitari.

BIOMIMESI: ENS TROBEM AMB LA NATURA

OBJECTIUS

- 1- Apropar-nos al concepte de biomimesi.
- 2- Identificar solucions sostenibles per a problemes reals inspirades en la natura.
- 3- Promoure que actuem com a agents de canvi en els nostres entorns.

DESENVOLUPAMENT de l'activitat

Iniciem la sessió comentant que aprendrem com funciona la natura per analitzar quines aplicacions poden tenir en la nostra vida alguns dels seus mecanismes.

1. QUÈ ÉS LA BIOMIMESI

Demanem a les i els participants que es divideixin en grups de quatre o cinc persones i facin una primera definició del que és la biomimesi.

Hauran de consensuar:

- * Què creuen que significa el terme.
- * En què consisteix.
- * Donar un exemple d'activitat que s'hi relacioni.
- * Dibuixar una imatge que el representi.

Quan ho hagin fet, ho compartiran amb la resta del grup.

Després, contrastarem la informació que han compartit amb la definició següent.

En sentit estricte, s'entén per **biomimesi** (de bio-, *vida*, i -mimesis, *imitar*) el procés d'entendre i aplicar solucions procedents de la natura a problemes humans. Es tracta, per tant, de l'estudi de mecanismes, funcions i estructures naturals per aplicar-los en la resolució de problemes.

El concepte és tan antic com els primers humans, que imitaven el comportament dels animals per caçar, refugiar-se i sobreviure.

Posem alguns exemples d'objectes inspirats en la natura:

Niló (nylon) i teranyina. La teranyina va ser la base per inventar el niló, una fibra tèxtil sintètica. L'aranya fabrica, dia rere dia, una quantitat de teixit que pot arribar a suportar milions de vegades el seu propi pes. De la mateixa manera, el niló, per la seva resistència, es fa servir en sutures quirúrgiques.

Radars i ratpenats. El ratpenat té un avançat sistema de radar ubicat a les seves grans orelles, capaç de detectar sons molt per sobre la nostra capacitat auditiva.

Aquests animals són cecs, però gràcies a aquest radar no xoquen contra els obstacles, perquè emeten una freqüència sonora que arriba a l'obstacle, rebota i és percebuda per l'animal. Aquest sistema de radar del ratpenat ha estat estudiat i aplicat incomptables vegades per la ciència.

Ampolles d'aigua de rosada i escarabats de Namíbia. Un escarabat que viu al desert de Namib, a Namíbia, on l'aigua és un recurs molt escàs, per hidratar-se fa servir l'aigua que extreu de l'aire, d'on n'aconsegueix prop del 12 % del seu pes. L'insecte puja cada matí a un cim i s'hi queda perquè la humitat de l'aire es condensa a la seva esquena i flueixi fins a un dipòsit que té per guardar-hi aigua.

Aquesta escena realment increïble va inspirar la comunitat científica, que la va estudiar fins a fabricar una ampolla d'aigua que s'omple sola. El líquid de l'ampolla s'omple automàticament a partir de la humitat de l'aire, fet que permet interessants aplicacions.

Velcro i cards. En examinar la capacitat d'adherència que tenien les bardanes –un tipus de card– enganxades al cos del seu gos després d'una excursió, l'enginyer suís George de Mestral va descobrir que les seves espines estaven unides per ganxos minúsculs, fet que el va portar a inventar el velcro el 1948.

2. ARTEFACTE MIMÈTIC

A continuació, amb els mateixos grups, els demanem que escullin un element natural i que, a partir d'ell, dissenyin un artefacte o creació biomimètica, la finalitat de la qual sigui contribuir a la cura de l'ecosistema i de les persones. Poden dibuixar-lo o utilitzar peces de construcció i elaborar un prototip del seu projecte.

Els donem trenta minuts per desenvolupar el projecte, i després deu minuts més perquè tots els grups puguin passejar per l'espai i conèixer els prototips dels altres. A cada grup sempre es quedarà una persona de l'equip (es poden anar rellevant) per fer una explicació o per resoldre els dubtes de les persones que s'hi apropen. Després, deixem una estona per a l'intercanvi d'impressions.

3. CLAUS BIOMIMÈTIQUES

Continuem amb l'explicació de la biomimesi entenent que no consisteix només a imitar la natura per construir coses, aprofitant-nos de la seva saviesa, sinó també a imitar-la de manera que pugui contribuir de manera positiva i sostenible a donar resposta a necessitats socioambientals dels nostres entorns.

Això ens porta a una definició més àmplia, que parla de:

Reconnectar amb la Terra, recuperar l'amor i la connexió amb la natura i comprendre els principis de funcionament de la vida en els seus diferents graus, amb l'objectiu de reconstruir els sistemes humans de manera que encaixin harmoniosament en els sistemes naturals.

Aquesta última part és fonamental, ja que per arribar a l'equilibri cal revisar el sistema de producció i consum. Per això, la Terra és la millor escola. Algunes **claus**¹⁴ que ens ofereix i ens ensenya són:

* **Viure del sol com a font energètica.** La inesgotable font d'energia que nodreix pràcticament tota la vida sobre el nostre planeta ha de ser també la que mogui els cicles productius de l'economia humana.

Les energies fòssils (carbó, petroli, gas natural) s'estan esgotant, alhora que desequilibren el clima del planeta, per la qual cosa hem de plantejar-nos el canvi de base energètica de la nostra civilització industrial.

14 Riechmann, Jorge. *Biomimesis: un concepto clave para pensar la sustentabilidad*. <http://istas.net/descargas/ecologista.pdf>

* **Residus zero**, en el sentit que els residus dels processos productius siguin aprofitats íntegrament com a matèria primera, igual que passa en els cicles de materials que tenen lloc a la biosfera.

* **No transportar massa lluny els materials i consumir productes locals.** A la natura, el transport vertical (propi del regne vegetal) predomina nítidament sobre el transport horitzontal (privilegi dels animals), i el transport horitzontal en llargues distàncies és una absoluta raresa. Per això, és molt important que no consumim productes que vinguin de molt lluny, ja que l'impacte de la seva producció i del transport no és assumible mediambientalment.

* **Respectar la diversitat.** Si hi ha alguna cosa que caracteritza el nostre planeta és la seva enorme diversitat. Per respectar i seguir la biomimesi és fonamental el respecte de les singularitats regionals, culturals, materials i ecològiques de cada lloc de la Terra.

A partir de d'aquestes claus, cada grup revisarà la seva creació biomimètica en el cas que sigui necessari.

Després elaboraran una **fitxa descriptiva** de l'artefacte on aparegui:

Nom:

Material:

Element de la natura en el qual s'inspira:

Funció:

Quina relació social o mediambiental vol solucionar?

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per compartir aquest concepte amb la resta de la comunitat educativa, organitzarem una exposició en què s'explicarà què és la biomimesi i s'exposaran els prototips creats, juntament amb la seva fitxa tècnica. L'exposició serà oberta al públic i s'hi convidarà personal de l'àrea de medi ambient de l'ajuntament, de manera que els grups puguin traslladar-los el que han après, així com les seves **reivindicacions per promoure la defensa del medi ambient als seus entorns.**

A l'exposició hi haurà un espai en el qual les persones que el visitin podran anotar altres idees inspirades en la biomimesi, de manera que puguem involucrar tota la comunitat en la defensa del medi ambient.

En acabar l'exposició, el grup dinamitzarà un espai de reflexió sobre com estem tenint cura del medi ambient com a societat, què podem aprendre de la natura i com podem defensar-la, traslladant-hi el que han après i promovent la creació de xarxes i iniciatives grupals i col·lectives per a la defensa del medi ambient en els seus entorns, en diàleg directe amb agents de les seves localitats amb capacitat de presa de decisions sobre temes relacionats amb el medi ambient.

RE DUIR
CICLAR
UTILITZAR
PENSAR
DISTRIBUIR
ESTRUCTURAR

LA TERRA EL 2050

OBJECTIUS

- 1- Prendre consciència dels danys irreversibles que les nostres maneres de produir i consumir causen al medi ambient.
- 2- Promoure el compromís personal per promoure un planeta més sostenible i habitable.
- 3- Animar a identificar i difondre en el nostre entorn accions quotidianes de cura del medi ambient.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Per començar, plantegem aquestes preguntes:

- En quin estat penseu que es troba ara mateix el medi ambient?
- Creieu que el nostre estil de vida i consum afecta la cura de la natura?
- Quines conseqüències pot tenir el deteriorament del medi ambient en la vida i els drets dels éssers humans?

Parlem sobre les previsions que apunten que, si continuem amb el ritme actual de producció i consum, el 2050 necessitarem tres planetes per mantenir el nostre estil de vida.

La irresponsabilitat i la sobreexplotació dels recursos naturals ja estan obligant moltes persones a migrar força- dament de les seves llars a causa del deteriorament dels seus hàbitats locals, a les situacions de desabastiment i als desastres naturals.

- Us imagineu que el 2050 haguéssim de migrar també del nostre planeta?

Els demanem que s'imaginin la següent situació: estem a l'any 2050 i la Terra està devastada.

Ens veiem obligats a embarcar-nos en una nau espacial i a establir-nos en un altre planeta. Portem trenta dies de viatge. Mireu per la finestra de la nau. Allà, enmig de l'espai, podeu veure lluny el planeta Terra.

- Com us sentiu?
- Què ha fet que haguem arribat a aquesta situació?

Ara, des d'aquesta nau, tenim l'oportunitat d'enviar missatges en el temps, dirigits a joves que estaven a la Terra en el moment en què encara es podrien haver fet moltes coses per salvar-la.

- Quins missatges els enviaríeu?

ENS COMPROMETEM AMB EL MEDI AMBIENT

Els convidem a pensar i escriure els missatges que donarien a joves com elles i ells. Després, els demanem que **converteixin aquests missatges en accions que puguin fer en el seu dia a dia per defensar el medi ambient**, que els escriguin, els decorin i els tinguin presents a mode de compromís personal amb la realització de les accions que han dissenyat. Fem una posada en comú en què cada persona expliqui la seva acció, i reflexionem sobre el fet que encara no és l'any 2050, no estem en aquesta nau i encara tenim molta capacitat de reacció. Ara és el moment de fer totes aquestes accions i de salvar el planeta perquè la vida hi pugui continuar.

Per acabar, els proposem distribuir entre el seu entorn els missatges que han elaborat. Els poden donar a amigats o familiars, o enganxar-los en llocs visibles del seu espai educatiu o comunitari, per transmetre a més persones la importància de participar en la defensa del medi ambient.

CONFLICTE DE RECURSOS

OBJECTIUS

- 1- Conèixer la relació entre els conflictes ocasionats pel control dels recursos naturals i la vulneració del dret a l'educació.
- 2- Reflexionar sobre les conseqüències que té la falta d'accés al dret a l'educació, així com els beneficis que genera.
- 3- Fomentar el compromís amb el dret a l'educació en el món, identificant pràctiques quotidianes que ens poden posar en marxa individualment i col·lectivament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem la sessió explicant que avui en dia les escoles del planeta estan en perill. Al llarg de tot el món hi ha una sèrie de tensions i conflictes que provoquen discriminacions, guerres i violència que afecten el dret a anar a l'escola de milions de nens i nenes.

Aquests conflictes són causats per molts factors. Un d'ells són les tensions pel control de recursos naturals. Hi ha països rics en recursos, com petroli, fusta, or o diamants, amb els quals es fabriquen els principals productes que utilitzem cada dia, com la gasolina, la roba o el plàstic. Tanmateix, els països que posseeixen aquests recursos no poden gaudir de la seva riquesa natural, ja que es troben en una espiral de violència internament i amb altres països per obtenir-ne el control.

Els conflictes i les guerres que genera aquesta situació causen danys al medi ambient i posen en risc els drets humans de les persones que viuen en aquests països, que es veuen obligades a desplaçar-se de les seves llars i a sotmetre's a situacions d'explotació laboral i violència generalitzada.

Entre els drets vulnerats hi ha el dret a l'educació. Aquesta situació de violència afecta directament l'accés de milions de joves i persones adultes a l'educació, que és alhora un dels principals factors per promoure la pau i acabar amb tot aquest cicle de violència.

Després d'aquesta introducció, plantegem al grup les preguntes següents:

- Algun cop has tingut un conflicte amb un altra persona perquè volia alguna cosa valuosa que tu tenies?
- Què va passar i com et va fer sentir?
- Ens imaginem quants obstacles poden tenir per assistir a l'escola els i les joves que viuen en zones de conflicte?
- Com podria contribuir l'escola a acabar amb aquesta espiral de violència?

Projectem el vídeo de la campanya *Escoles en perill d'extinció*¹⁵ i demanem al grup que, per investigar més sobre aquest tema, es divideixin en equips (entre tres i sis, en funció de la mida i les necessitats del grup).

A cada equip li entregarem un estudi de cas.

¹⁵ Campanya *Escoles en perill d'extinció*. Fundació Entrecultures. <https://youtu.be/wmTYSMEsYE>

Amazònia peruana: escoles en perill per la desforestació (Annex 3, pàgina 85).

República Democràtica del Congo: escoles en perill per l'exploració de coltan (Annex 4, pàgina 86).

Sudan del Sud: escoles en perill pel control del petroli (Annex 5, pàgina 87).

Proposem que llegeixin detingudament el cas d'estudi i que el comentin en grup fins que cada persona l'hagi entès bé.

Un cop hagin acabat, cada "país" explicarà la seva situació a la resta del grup.

Cada grup escoltarà atentament els altres països, i considerarà quines conseqüències pot tenir per als nens i nenes de cada país no anar a l'escola, quins beneficis pot tenir l'accés a l'educació en aquests contextos i què podem fer nosaltres per involucrar-nos en aquestes situacions i protegir el dret a l'educació.

A continuació, per aprofundir en aquesta anàlisi de manera lúdica i participativa, formem quatre grups, a cada un dels quals li lliurem una còpia del tauler de l'Annex 21 (pàgina 114).

Jugarem a *Escoles en perill*, un joc a través del qual podem experimentar els efectes del mal ús dels recursos naturals a l'hora d'assegurar l'accés al dret a l'educació.

El joc consisteix a arribar a l'escola abans que sigui destruïda, avançant per cadascun dels quadres que hi ha des de la casella d'inici fins a la casella final del *camí a l'escola*.

Al tauler de l'esquerra, cada grup dibuixarà 25 escoles en unes altres tantes caselles. També poden fer-les en papers a part i col·locar-les a sobre de les caselles que escullin.

La persona que dirigeix el joc anirà atacant les escoles, utilitzant una dinàmica similar al joc *Enfonsar la flota*. Per a això, combinarà una paraula de l'eix vertical del tauler i una altra de l'eix horitzontal (per exemple, malbaratament d'aigua, sobreexplotació de coltan).

Apuntarem les combinacions utilitzades i els atacs rebuts, per utilitzar-los en la reflexió final.

* Quan la combinació impacti en una de les escoles col·locades pels grups, hauran de guixar-la o treure-la i cridar a l'uníson "escola destruïda!".

* Quan la combinació no encerti cap de les seves escoles, podran avançar a una de les catorze caselles del camí a l'escola. Caldrà que es fixin abans en quin ecosistema s'ha danyat i que el pronuncin en veu alta a l'uníson (per exemple, cap d'ozó!).

D'aquesta manera, els i les participants podran veure que el mal ús dels recursos naturals sempre té conseqüències socials i ambientals.

* Si algun grup veu destruïdes totes les seves escoles abans d'arribar a la casella final, haurà perdut totes les oportunitats d'accedir al dret a l'educació, per la qual cosa no podrà seguir jugant.

El joc acaba quan el primer grup aconsegueix arribar a l'escola, moment en què iniciarem un debat partint de les qüestions següents:

– Preguntem a l'equip que ha arribat a la casella final quantes escoles han estat destruïdes pel camí, quants atacs han rebut en els seus ecosistemes i quines conseqüències socioambientals poden tenir aquests danys.

– Reflexionem amb els equips que no han aconseguit arribar sobre les conseqüències que pot tenir per a ells i elles no tenir accés a l'educació, i fem també un avaluació dels danys rebuts i de les potencialitats que implicaria assistir a l'escola.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

En acabar el debat, analitzem amb el grup:

- * Quins factors relacionats amb l'abús de recursos naturals han vist que poden posar en perill les escoles i el dret a l'educació.
- * Quines conseqüències pot tenir aquesta falta d'accés.
- * Quines **iniciatives i accions poden ells i elles posar en marxa** per involucrar-se amb aquesta situació i revertir aquests processos, comproment-se a dur-los a terme.

Anotem les idees en un quadre d'anàlisi que pot exposar-se en algun lloc visible com a record i testimoni del que han après i dels compromisos d'acció adquirits.

FACTORS QUE POSEN EN PERILL L'ESCOLA	CONSEQUÈNCIES DE LA DESPROTECCIÓ DEL DRET A L'EDUCACIÓ	QUÈ PODEM FER NOSALTRES

MIGRACIONS MEDIAMBIENTALS

OBJECTIUS

- 1- Aproximar-nos al vincle que hi ha entre el deteriorament del medi ambient i la realitat de les migracions forçades.
- 2- Comprendre la connexió entre les nostres accions i el deteriorament del medi ambient.
- 3- Prendre consciència de la importància de l'hospitalitat com a resposta col·lectiva.
- 4- Oferir eines per al disseny d'accions i el compromís amb la cura de la Terra, l'hospitalitat i una cultura d'acollida.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Comencem l'activitat davant d'un paper continu amb el títol "Persones migrants".

Demanem que cada persona del grup s'aixequi i escrigui una paraula o frase amb les primeres idees que li vinguin a la ment sobre les persones migrants.

Pot ser sobre el que saben d'aquestes persones i de la seva situació o simplement una idea o una emoció que tinguin quan hi pensen.

A continuació, projectem els vídeos de la Ghada¹⁶ i de l'Anitalia¹⁷.

- Què ens expliquen la Ghada i l'Anitalia? Què els ha passat? Com se senten?
- Què els ha ajudat en la seva experiència?
- Què els diries?
- Com podem treballar sobre aquesta temàtica, amb elles, com a ciutadania global?

Després, dialoguem en assemblea i preguntem:

- Coneixeu el terme persones *migrants mediambientals*? Què penseu que vol dir?

© Andy Ash/IRS

© Sergi Càmarra/Entrecultures

Després d'uns minuts d'intercanvi d'idees, els demanem que es distribueixin en grups de quatre persones. A la meitat dels grups els entregarem els Annexos 15 (pàgina 106) i 16 (pàgina 107), i a la resta, els Annexos 15 (pàgina 106) i 17 (pàgina 108).

¹⁶ Ghada, 13 anys, refugiada siria al Líban. Campaña Noland. Fundació Entrecultures. <https://youtu.be/nsa6grcOa2I>

¹⁷ Anitalia. Campaña Dones que construeixen futur. Fundació Entrecultures. https://www.youtube.com/watch?v=eNMQRmLs_jg

Els demanem que analitzin la informació dels textos que han rebut.

A partir de la informació oferta als annexos i dels recursos que s'hi indiquen, hauran d'elaborar una notícia d'un màxim de 400 paraules. Elaboraran un article que contin-

gui una petita introducció sobre les persones migrants mediambientals i exemples concrets de la seva situació, així com una crida al compromís mitjançant dues estratègies: **l'hospitalitat amb qui ha patit les conseqüències del deteriorament mediambiental i la cura del medi ambient en el nostre dia a dia.**

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per acabar, demanem a les persones participants que elaborin pancartes per conscienciar el seu entorn sobre la realitat que han treballat. A través de les pancartes hauran de **mostrar hospitalitat amb les persones migrants i compromís amb la defensa del medi ambient.**

Els diem que s'imaginin que un gran grup de persones migrants entrarà a la seva ciutat. Han d'elaborar cartells per penjar-los als edificis com a mostra de la seva hospitalitat i del seu compromís amb la construcció d'una cultura d'acollida. Finalment, els animem que les penjin al centre educatiu, de manera que es puguin veure des de l'exterior i arribin als seus entorns, així com que ideïn maneres de difondre els articles elaborats.

A més, els demanem que elaborin una llista amb cinc mesures que poden dur-se a terme per minimitzar les migracions mediambientals en el món. Els proposem que identifiquin un organisme o persona amb capacitat de prendre decisions i que li traslladin les seves reflexions i les mesures que han pensat. Els acompanyem a l'hora de concertar una entrevista, i fem un seguiment del que hi va passant. D'aquesta manera, estarem promovent la seva capacitat de mobilització i incidència.

**acull
protegeix**

DEFENSORES DEL MEDI AMBIENT

OBJECTIUS

- 1- Desenvolupar una posició crítica i participativa respecte del nostre model de consum, la relació amb la natura i l'ús sostenible dels recursos naturals.
- 2- Aprendre sobre el paper de les dones, els joves i les comunitats de tot el món en la defensa del medi ambient.
- 3- Promoure accions de mobilització i incidència per a la cura del medi ambient als nostres entorns educatius i comunitaris.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Per començar l'activitat, la persona que dinamitza o una persona voluntària llegeix en veu alta el text següent:

En l'actualitat, en moltes regions del món s'ha perdut el contacte directe amb la natura. S'han modificat els ecosistemes i, en ocasions, això ha afectat greument la salut humana i l'equilibri del planeta.

Però també estem vivint que, a tot el món, moltes comunitats indígenes i camperoles estan actuant com a defensores i defensors del medi ambient per revertir aquesta situació urgent de canvi. També hi ha mobilitzacions de joves en l'àmbit internacional, com el moviment #FridaysForFuture.

© Filmbetrachter en Pixabay

© Jesús Reyes/Entreculturas

Per conèixer alguns exemples de persones que estan defensant el medi ambient, i saber com d'important és que ens relacionem amb la Terra amb respecte, cura i igualtat, projectem els vídeos de diversos testimonis:

* **Testimoni 1.** Poble indígena brasilereny Guajajar Teneha¹⁸.

* **Testimoni 2.** Yesenia Ortiz, guardiana ambiental¹⁹.

¹⁸ La Tierra nos sustenta y nos da alimento. Survival International. <https://www.youtube.com/watch?v=OvNuDqtPcfQ>

¹⁹ Mujeres que defienden el medioambiente. Fundació Entreculturas. <https://youtu.be/qTGglxGp24>

* **Testimoni 3.** Guardians ambientals d'El Salvador²⁰.

* **Testimoni 4.** Testimoni del moviment juvenil #FridaysForFuture²¹ a Madrid.

© Jesús Reyes/Entrecultures

Després de veure els vídeos, plantegem al grup les preguntes següents:

- Quines conseqüències té en el medi ambient l'actual model de producció, extracció i consum sense límits de recursos?
- Coneixeu modes de producció que respectin la Terra i tinguin cura del medi ambient?
- Com podem col·laborar perquè hi hagi més modes de producció que respectin la Terra, la biodiversitat i les comunitats que viuen en zones rurals?
- Quin paper poden tenir les i els joves en la defensa del medi ambient?

Passem a explicar que les dones han tingut i tenen un paper fonamental en el desenvolupament rural i en la producció d'aliments, i que representen gran part de la mà d'obra agrícola de tot el món. Tanmateix, també són les dones i les nenes les que es veuen més afectades pels efectes del canvi climàtic i la degradació de les terres a causa del nostre model de consum, que estan forçant a

milions de persones de tot el món a migrar de les seves llars.

Malgrat tot això, el paper de les dones en la defensa del medi ambient ha resultat clau per conscienciar sobre la urgència de protegir la natura, el caràcter limitat dels recursos naturals i la necessitat d'adoptar models de vida més sostenibles i respectuosos amb el medi ambient.

Proposem al grup explorar la història d'algunes dones que han treballat, han investigat i han fet sensibilització sobre la importància de defensar el medi ambient i de relacionar-se d'una manera equilibrada, sostenible i equitativa amb la natura. Demanem a les persones participants que es divideixin en cinc grups. Cada grup investigarà sobre una de les següents defensores del medi ambient:

- * Wangari Maathai
- * Vandana Shiva
- * Berta Cáceres
- * Jane Goodall
- * Greta Thunberg

Per guiar la recollida d'informació sobre el treball d'aquestes dones es poden plantejar les preguntes següents:

- On i quan va néixer?
- En quin àmbit va treballar? Quines accions destaquen en la seva defensa del medi ambient?

Després, cada grup presentarà la defensora del medi ambient que hagin investigat i en assemblea comentaran el que més els ha cridat l'atenció de les seves accions. Reflexionem amb el grup sobre què els inspiren totes aquestes històries i si creuen que elles i ells també tenen un paper en la defensa del medi ambient.

- Quin paper els agradaria tenir?
- Com els agradaria contribuir a aquest repte global, com ho estan fent tantes persones i comunitats a tot el món?

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Per donar a conèixer la feina d'aquestes defensores del medi ambient, proposem al grup fer una exposició. A l'exposició compartiran la informació sobre elles, alguna cita seva i algunes propostes d'acció concreta inspirades pel seu treball.

Proposem al grup convidar a l'exposició a col·lectius de la seva zona que estiguin treballant en la defensa del medi ambient, amb els quals, arran de la visita a l'exposició, puguin **establir xarxes per treballar juntes i junts en el seu entorn.**

²⁰ Guardianas ambientales (El Salvador). Fundació Entrecultures. <https://youtu.be/XwOF67pUCJ8>

²¹ Rosalía. # FridaysForFuture. Fundació Entrecultures. <https://youtu.be/80o8i0paxrA>

PUBLICITAT PER AL MEDI AMBIENT

OBJECTIUS

- Qüestionar la sostenibilitat de les pautes de consum occidentals en relació amb la satisfacció de les necessitats bàsiques de totes les persones en l'actualitat i en el futur.
- Analitzar el paper de la publicitat en la creació de falses necessitats i l'impacte que té en les nostres emocions i conductes.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

En assemblea, plantegem una pluja d'idees sobre què és la publicitat. A partir de les idees plantejades, consensem una definició.

A continuació, demanem a les persones participants que es divideixin en grups de quatre persones i els donem la consigna següent:

Imaginu que treballem per a una agència de publicitat a la qual un centre comercial ha encarregat dissenyar una campanya per divulgar i vendre un dels seus productes. La direcció de la vostra empresa vol oferir un servei de qualitat al client. Per això, us ha dividit en equips, perquè cada grup presenti un projecte; després, escolliran el que s'oferirà a l'empresa.

A cada grup teniu com a tasca decidir quin és el producte que vendreu i com serà la manera de promocionar-lo. Teniu llibertat en la modalitat de presentació: un anunci de televisió, un cartell publicitari, una falca de ràdio, una campanya a les xarxes, etc.

Posteriorment, posaran en comú els seus anuncis. En acabar, en assemblea decidirem les dues peces que millor aconsegueixen convèncer el públic per vendre el seu producte.

Per últim, plantejarem un debat; en primer lloc, respecte de les peces que han escollit, i després ho generalitzarem a la resta de tasques que han fet i a la publicitat en general:

- Els anuncis responen a una necessitat bàsica o, al contrari, creen una nova necessitat al públic?
- Quines emocions susciten per aconseguir motivar el públic al qual es dirigeixen?

– A quin públic van dirigits els anuncis? Quin és el perfil d'aquestes persones?

– Quin és l'impacte mediambiental dels objectes de venda? Ho heu tingut en compte en algun moment?

– El consum d'aquests productes pot vulnerar la satisfacció de les necessitats bàsiques d'altres persones?

– Hi podeu identificar algun estereotip de gènere?

Reflexionem amb el grup sobre el fet que la publicitat i el sistema de consum ens porten a buscar continuament el consum de productes, béns i serveis com una manera d'obtenir felicitat.

– I si no fos necessari consumir tant?

Per reflexionar sobre això, llegim en veu alta l'adaptació següent de *La paràbola del pescador*, de Carlos Taibo.

La Maria, que havia estat agricultora durant tota la seva vida, es dedicava un dia més a gaudir del sol al seu lloc preferit de l'hort, descansant després de sembrar la part de la collita que li quedava aquell dia. De sobte, una dona que no era del poble la va treure de la seva abstracció, i li va preguntar què feia. La Maria li ho va explicar, i la visitant va admirar el seu hort. Estava ple d'hortalisses precioses, grans i diverses, i la Maria li va dir que li permetia alimentar perfectament la seva família i algunes altres famílies més del poble, amb les quals feia intercanvis per altres productes.

—Tens unes molt bones cartes! Amb les teves capacitats podries perfectament cultivar per a tot el poble. I si anés bé, fins i tot muntar un sistema per abastir altres ciutats properes. I fins i tot plantejar alguna cosa en l'àmbit internacional! —va exclamar emocionada la visitant.

La Maria la va mirar divertida.

—Però això és moltíssima feina! Per què voldria jo fer tot això? —li va preguntar.

—Doncs perquè amb això podries guanyar moltíssims diners —li va explicar la visitant.

—I per què els utilitzaria?

—Doncs per viatjar. Per passar temporades en llocs bonics. I per poder gaudir i descansar —va explicar la visitant.

—Doncs és que això, exactament, és el que estic fent ara —va argumentar amb un somriure la Maria.

Reflexionem amb el grup sobre aquesta història.

— Per què creuen que la Maria rebutja la proposta que li fa la visitant?

— Creieu que la publicitat ens pot portar a ambicionar estils de vida poc sostenibles?

— Què hi ha de bo en l'opció de la Maria?

— Quins problemes observeu en el punt de vista que té la visitant?

— Quina creieu que és la moralitat de la història?

Parlem amb el grup sobre la importància, en un món de recursos limitats, de saber gaudir del que és senzill, així com de configurar estils de vida sostenibles, rebutjant determinades idees que ens venen de la publicitat i del sistema de consum.

ENS COMPROMETEM amb el medi ambient

Demanem al grup que facin un mural en el qual, fent servir imatges d'algunes campanyes publicitàries, es reflecteixin les conclusions a les quals han arribat en l'activitat, així com algunes idees del que hauria de **transmetre una campanya de publicitat per contribuir a la cura del medi ambient.**

Per acabar, els animem a dur a terme una investigació sobre el terme decreixement, organitzant al seu centre un debat col·lectiu sobre aquest terme i sobre les possibilitats que ofereix en la defensa del medi ambient.

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE: ALTERNATIVES QUE SANEN LA TERRA

OBJECTIUS

- 1- Crear alternatives per a la consecució dels ODS.
- 2- Reconèixer la importància del vincle que hi ha entre l'educació i la cura del planeta.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Per començar l'activitat, parlem breument sobre la importància i la funció dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Són una crida universal a l'adopció de mesures per posar fi a la pobresa, protegir el planeta i garantir que totes les persones gaudeixin de pau i prosperitat.

L'agenda 2030 posa les persones al centre i busca un desenvolupament sostenible des d'un enfocament de drets, basat en una nova aliança en què la participació de tots els països i agents socials, polítics i econòmics es fa indispensable. En aquest marc de col·laboració global, el vincle entre el dret a l'educació i la sostenibilitat ambiental ha de ser una de les claus. A continuació projectem el vídeo Objectius de Desenvolupament Sostenible²², que anima a tothom a ser part activa en la implementació dels ODS i a crear alternatives conjuntes.

Després, demanem al grup que es divideixin en quatre equips. A cada equip se li donarà un grup d'ODS de l'Annex 22 (pàgina 115), en els quals es relaciona l'educació amb la cura del planeta.

Cada equip ha de dissenyar, almenys, tres activitats alternatives per assolir un o diversos dels ODS que tenen assignats, tenint en compte les idees clau indicades a l'annex.

ENS COMPROMETEM AMB EL MEDI AMBIENT

Fem una posada en comú i els demanem que escullin les activitats que vulguin implementar al seu grup o al centre.

Les iniciatives proposades poden quedar exposades a una zona visible de l'aula perquè cada dia tinguin present els compromís que hi tenen.

²² Objectius de Desenvolupament Sostenible. CINU Bolívia. <https://youtu.be/ZI7MELhBdnl>

GIMCANA PER A TOTES LES EDATS

UN MÓN PER SEMPRE

10 I ARA, QUÈ PODEM FER?

9 UNA VOLTA AL MÓN

8 MIGRACIONS MEDIAMBIENTALS

7 ODS I MEDI AMBIENT

6 PETJADA ECOLÒGICA

5 SOBREEXPLOTACIÓ DE RECURSOS NATURALS

4 CASOS DEL PUNT BRUT

2 REDUÏM

3 REUTILITZEM

1 RECICLEM

A continuació, presentem una gimcana amb diverses proves per treballar amb grups el tema de la defensa del medi ambient. La gimcana consta de deu proves. Recomanem fer-les en un espai ampli, que permeti moure's lliurement, i comptar, almenys, amb una persona encarregada de facilitar cadascuna de les proves. Per fer la gimcana, organitzem els i les participants en grups, que rotaran fins a passar per totes les activitats.

El nombre de proves i el seu desenvolupament poden adaptar-se a les necessitats i les característiques dels diversos grups, per la qual cosa és possible combinar-les o modificar-les de la manera que es consideri necessària.

En la primera prova, la persona facilitadora farà una breu introducció sobre el tema. En passar per la novena prova, els entregarem algunes paraules de la frase següent, que prèviament hauré dividit en tantes parts com grups participin:

DEFENSEM
EL MEDI AMBIENT.
VOLEM UN MÓN
QUE DURI PER SEMPRE

Quan tots els grups hagin acabat les primeres nou proves, els demanem que es reunixin en gran grup per fer la desena prova, en la qual uniran les paraules que ha rebut cada equip, formaran la frase i duran a terme l'activitat final de la gimcana. A continuació, desenvolupem cada prova de la gimcana.

PROVA I: RECICLEM

Material: Annex 23 (pàgina 117), cartolines de colors o paperògraf, tisores.

L'objectiu d'aquesta prova és reciclar al contenidor adequat el nombre més gran possible d'objectes.

Colloquem cinc cartells elaborats amb paperògraf o cartolines. A cadascun hi haurà dibuixat o escrit el nom d'un contenidor: groc, blau, verd, gris, marró o taronja i punt verd.

Si a la zona s'utilitzen altres contenidors, adaptarem els cartells. Repartim entre les persones del grup els noms dels objectes de l'Annex 23 (pàgina 117), que han de dipositar al contenidor de reciclatge que correspongui.

La prova acaba quan tots estiguin al contenidor correcte.

Quan els hagin col·locat tots, en el cas que algun estigui malament, els podem dir el nombre d'errors abans que tornin a intentar-ho.

La col·locació correcta és la següent:

- * **Contenedor groc (envasos):** brick de llet, safata de suro blanc, tub de pasta de dents, tapa de iogurt, got de plàstic.
- * **Contenedor blau (paper i cartró):** paper de regal, ouera de cartró, etiqueta de roba, revista, llibre d'instruccions.
- * **Contenedor verd (vidre):** ampolla de suc, pot de mermelada, flascó de colònia, pot de llegums.
- * **Contenedor gris (residus no reciclables):** tovallons utilitzats, bossa d'aspiradora, plat de porcellana, ganiveta d'afaitar.
- * **Contenedor marró/taronja (residus orgànics):** pell de plàtan, espines de peix, closca d'ou.
- * **Punt verd:** bombeta, piles, telèfon mòbil, taula de fusta, insecticida.

PROVA 2: REDUÏM

Material: paper, bolígraf.

L'objectiu d'aquesta prova és reflexionar sobre la utilitat de les coses que tenim i la possibilitat de reduir el consum de les coses que no suposen una necessitat real.

Per començar, reflexionem amb el grup sobre la diferència entre necessitat i desig. En l'àmbit de la necessitat, hi ha elements que necessitem per cobrir les nostres necessitats bàsiques cada dia.

En l'àmbit dels desitjos, hi ha coses que volem, però que no són necessàries per al nostre desenvolupament.

- La publicitat i l'actual sistema de consum poden portar-nos a confondre necessitats amb desitjos?

Per comprovar-ho, demanem al grup que elaborin un llistat de les vint coses més importants i útils que tenen. Des-

prés els diem que hi ha hagut una catàstrofe a la seva ciutat i que han de migrar forçadament a un altre lloc, al qual només poden portar deu d'aquestes coses.

Un cop les hagin seleccionat, els indiquem que no poden quedar-se al lloc on són i que només podran quedar-se amb cinc coses, les cinc úniques coses que realment necessiten per viure.

Després, fem una breu reflexió. Les coses que necessitem són moltes menys del que creiem i la majoria, les que realment ens fan feliços, no es poden comprar (família, amics, aire, aigua, aliments que dona la natura...). Si prenem consciència del que realment necessitem, i en gaudim i ho cuidem al màxim, probablement desenvolupament una millor relació amb nosaltres mateixos/es i amb el nostre entorn. Decreixent i reduint el consum de coses innecessàries, estarem també protegint el medi ambient.

- S'atreveixen a posar-ho en pràctica?

PROVA 3: REUTILITZEM

Material: Annex 23 (pàgina 117), tisoires.

L'objectiu d'aquesta prova és pensar maneres de reutilitzar alguns dels objectes que llencem.

Traurem a l'atzar el nom d'un dels objectes de l'Annex 23 (pàgina 117).

Cada persona del grup ha de dir tres usos alternatius que podria donar a aquest objecte. Han de fer-ho el més ràpid possible. Fem quatre rondes amb quatre objectes. Després, en cinc minuts, analitzem les idees que han sortit.

- Són les esperables? N'hi havia alguna que fos molt original?

- Se'ns havia ocorregut abans donar aquests altres usos als objectes? Quin impacte pot tenir en el medi ambient i en el consum reutilitzar les coses que tenim quan perden la seva funció principal?

Analitzem les seves respostes, i els animem a posar en pràctica aquests usos alternatius amb les coses que tinguin a casa i que utilitzin en el seu dia a dia.

PROVA 4: CASOS DEL PUNT BRUT

Material: Annex 24 (pàgina 118), tisores.

L'objectiu d'aquesta prova és conèixer algunes situacions que es produeixen a tot el món relacionades amb la sobreexplotació dels recursos naturals.

Entreguem al grup els retalls de l'Annex 24 (pàgina 118). D'un costat, els titulars i, de l'altre, els textos, perquè els relacionin. Per a això els donarem un temps limitat, i anirem introduint pautes per a l'organització dels grups que dificultin i facin més divertida la prova:

- * Han de comunicar-se només amb gestos.
- * Han de fer la prova mentre salten.
- * Només poden utilitzar una de les mans.
- * Només la meitat del grup hi pot veure. La resta tindrà els ulls tapats.

Un cop els hagin relacionat tots, els llegim en veu alta i comentem què els ha cridat més l'atenció.

- Com s'han organitzat per fer la prova malgrat les dificultats?
- Coneixien aquestes realitats?
- Quins dels productes als qual fan referència els titulars utilitzem en el nostre dia a dia?
- Quina conseqüència té el nostre desconeixement sobre aquest tema a l'hora de consumir?
- Ara que ho sabem, què creieu que podem fer per actuar sobre aquest realitat?

Anotem almenys tres accions que poden fer per involucrar-se amb el tema tractat.

PROVA 5: SOBREEXPLOTACIÓ DE RECURSOS NATURALS

Material: Annex 25 (pàgina 120), tisores.

L'objectiu d'aquesta prova és fer-nos conscients dels recursos naturals amb els quals es fabriquen la majoria dels objectes que utilitzem en el nostre dia a dia.

Repartim a cada persona una de les paraules de l'Annex 25 (pàgina 120). Tres paraules són recursos naturals i la resta són productes o serveis que es fabriquen a partir de cadascun d'aquests recursos.

Podem repetir algunes paraules perquè n'hi hagi una per a cada persona participant, sempre que els tres grups quedin equilibrats.

La prova consisteix en el fet que cada persona que tingui un producte o servei ha de trobar la persona que té el recurs natural amb el qual està fet.

Al final de la prova hauran d'haver format tres grups.

Quan considerin que tenen els grups ben formats, fem la posada en comú, reorganitzant els grups de manera que quedin de la manera següent:

Recurs fusta:

foli, quadern, llapis, moble, instrument musical

Recurs petroli:

roba, gasolina, cotxe, plàstic, producte de neteja, asfalt, ulleres

Recurs coltan:

mòbil, tauleta, ordinador, electrodomèstic, impressora, videoconsola

Un cop els grups estiguin correctament formats, cadascun haurà de reflexionar grupalment sobre les qüestions següents:

- Sabem que aquest recurs serveix per fabricar aquests productes?
- Quins d'aquests productes utilitzem en el nostre dia a dia i per a què?
- Quines coses no podríem fer o canviarien si no tinguéssim accés a aquest recurs i a aquests productes?
- Els recursos naturals són limitats o il·limitats?

A continuació, la persona que facilita divideix el grup en dos i convida cada equip a posar-se en les dues situacions següents:

a) Donada la importància per al nostre dia a dia que hem vist que tenen aquests recursos naturals, si en el teu territori no existissin prou reserves d'aquest element per obtenir aquests productes, què faríeu?

b) En el teu territori hi ha moltes reserves d'aquest element. Les nacions veïnes i les empreses multinacionals, que no en tenen tantes reserves, s'hi estan interessant molt. Què creieu que pot passar?

Cada grup reflexiona sobre aquesta situació, i consensua una resposta, que posen en comú en gran grup, reflexionant d'aquesta manera sobre les possibles conseqüències que té la gestió i la sobreexplotació dels recursos naturals entre territoris.

Quan hagin elaborat almenys tres accions que poden fer per abordar aquesta realitat, podran passar de prova.

PROVA 6: EMPREMTA ECOLÒGICA

Material: Annex 26 (pàgina 121), paper continu.

L'objectiu d'aquesta prova és que cada persona mesuri la seva empremta ecològica.

Per a això, començarem explicant que l'empremta ecològica és un indicador que ens permet mesurar el nostre impacte personal en el deteriorament del medi ambient.

Es defineix com a²³ "l'àrea de territori productiu o ecosistema aquàtic necessari per produir els recursos utilitzats i per assimilar els residus produïts per una població definida amb un nivell de vida específic sigui on sigui que es trobi aquesta àrea".

A continuació, llegim o pengem en un lloc visible de la paret les preguntes de l'Annex 26 (pàgina 121) i demanem a les persones participants que cadascú anoti les seves respostes en un paper.

En sumar la puntuació de cada pregunta obtindran una puntuació total, que s'interpreta de la manera següent:

* **Inferior a 150:** empremta ecològica menor de 4 hectàrees

* **150-350:** empremta ecològica d'entre 4 i 6 hectàrees

* **350-550:** empremta ecològica d'entre 6 i 7,8 hectàrees

* **550-750:** empremta ecològica d'entre 7,8 i 10 hectàrees

* **Superior a 750:** empremta ecològica superior a 10 hectàrees

Fem una ronda en la qual totes les persones participants diuen la puntuació que han obtingut, i la marquem en un mural en el qual haurem dibuixat una línia contínua amb les puntuacions de referència.

Valorem els resultats i, per tenir una referència, expliquem que a la Terra només hi ha disponibles 2,1 hectàrees per persona.

La mitjana al Regne Unit i al Canadà és de 6 hectàrees; a Àustria, 5; a Nicaragua, 3, i a Sri Lanka, 1. La mitjana als països del Nord està entre 6 i 7,8 hectàrees.

Per acabar, fem tres minuts de pluja d'idees sobre accions quotidianes que poden fer per reduir la seva empremta ecològica. Poden pensar també en l'empremta ecològica del seu centre, del seu barri, de casa seva, etc. Quan cada persona acabi amb tres compromisos d'accions que pot fer, podran passar de prova!

23 REES, W. y WACKERNAGEL, M. "La huella ecológica: población y riqueza", dins *Ecología política*, núm 12 (1996) p. 27-50.

PROVA 7: ODS I MEDI AMBIENT

Material: Annex 27 (pàgina 123), tisores.

L'objectiu d'aquesta prova és conèixer quins Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) estan relacionats amb el medi ambient.

Per començar, expliquem que els ODS es van establir el 2015, quan els Estats Membres de l'ONU van aprovar l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible. Està integrada per 17 ODS que pretenen posar fi a la pobresa, lluitar contra la desigualtat i la injustícia, i fer front al canvi climàtic. Alguns d'ells tenen relació directa amb el medi ambient.

Per conèixer-los, repartim a cada persona una de les parts de l'Annex 27 (pàgina 123).

L'objectiu és que, en grup, relacionin correctament el títol de cada ODS amb la seva explicació i la seva icona. Quan ho hagin fet, hauran d'identificar almenys una acció de defensa del medi ambient que facin de manera quotidiana i que estigui relacionada amb cadascun dels ODS.

Per acabar, reflexionem sobre el fet que, en defensar el medi ambient, ens estem alineant amb el treball internacional de milions de grups i col·lectius que també estan treballant per aconseguir que es compleixi l'Agenda 2030.

PROVA 8: MIGRACIONS MEDIAMBIENTALS

Material: Annex 28 (pàgina 124).

L'objectiu d'aquesta prova és conèixer la situació de les persones que han migrat forçadament, que han d'abandonar les seves llars per motius mediambientals.

Per a això, dividim el grup en dos i proposem jugar al joc de preguntes i respostes que apareixen a l'Annex 28 (pàgina 124), donant-los tres opcions de resposta per a cada pregunta.

A cada torn li tocarà a un grup, que tindrà vint segons per consensuar una resposta. Si és errònia o no es posen d'acord, el torn passarà a l'altre equip, que tindrà l'opció

de contestar. Al final, fem un recompte de punts i mirem quin equip ha tingut més respostes correctes, i reflexionem sobre el tema tractat.

- Quina relació veieu que hi ha entre les migracions forçades i la defensa del medi ambient?
- Quina informació veiem que hi ha en el nostre centre, barri, família, etc., sobre aquesta realitat?

El grup haurà de dissenyar una activitat que pugui fer en els seus entorns per promoure el coneixement crític d'aquest tema. Quan la tinguin, hauran d'exposar-la de manera creativa a la persona que dinamitza. Si aquesta queda satisfeta, podran passar de prova!

PROVA 9: UNA VOLTA AL MÓN

Material: Annex 3, 4 i 5 (pàgines 85, 86 i 87), 29, 30 i 31 (pàgines 125, 126 i 127).

En aquesta prova farem una volta al món per descobrir com afecta la sobreexplotació dels recursos naturals a diverses zones del planeta.

Demanem que es divideixin en tres grups i que cada grup esculli un recurs natural: fusta, coltan o petroli. Repartim a cada grup l'estudi de cas corresponent:

Equip fusta. Amazònia peruana: escoles en perill per la desforestació (Annex 3, pàgina 85).

Equip coltan. República Democràtica del Congo: escoles en perill per l'exploració de coltan (Annex 4, pàgina 86).

Equip petroli. Sudan del Sud: escoles en perill pel control del petroli (Annex 5, pàgina 87).

Cada grup llegirà i analitzarà el seu cas, i mirarà com afecta la gestió del recurs en la realitat del país, així com les diverses conseqüències que té. Un cop ho hagin llegit i analitzat en equip, repartim a cada grup les peces desordenades d'un trencaclosques (Annex 29, pàgina 125) i el tauler per resoldre'l (Annex 30, pàgina 126).

Hauran d'ordenar les peces reconstruint cadascun dels casos que han analitzat. La persona que facilita pot consultar la solució a l'Annex 31 (pàgina 127). Cada cas té una peça en blanc amb el títol "Què podem fer", en la qual

podran apuntar el que es comprometen a fer per involucrar-se en la defensa del medi ambient amb relació a la situació de cada país.

Quan hagin acabat, cada grup mostrarà el seu cas a la resta, i també posaran en comú les activitats que hagin dissenyat.

En arribar a aquesta prova, la persona que facilita donarà a cada grup unes paraules de la frase que apareix a l'inici de la gimcana (pàgina 76).

PROVA 10: I ARA, QUÈ PODEM FER?

Material: paraules de les frases (pàgina 76), tres cartolines, bolígrafs i marcadors.

Per fer aquesta prova, tots els grups es reuniran en un espai comú.

En primer lloc, hauran d'ordenar les paraules que té cada equip per formar la frase "Defenseu el medi ambient. Volem un món que dur per sempre."

Perquè la prova sigui més difícil, no podran parlar i la meitat del grup només podrà fer servir un braç.

A més, la meitat del grup haurà de col·locar-se d'esquena a l'altra meitat.

Quan hagin format la frase, hi reflexionem i fem en gran grup l'última prova, que tindrà com a objectiu que les persones es comprometin amb la realització d'accions que podem portar a terme per fomentar la defensa del medi ambient, fent realitat aquesta frase en els àmbits en els quals participen.

Per a això, habilem tres cartolines grans, a cadascuna de les quals apareixerà escrit el següent:

Donarem uns minuts perquè cada persona pensi **quines accions podria portar a terme per fomentar la defensa del medi ambient a cadascun d'aquests tres àmbits**. Passat el temps establert, obrirem un debat, en el qual podran exposar les seves idees. Les activitats que tinguin acceptació i consens entre el grup seran escrites a cadascun dels panells corresponents. Deixem un temps al final perquè puguin escriure lliurement el que vulguin.

Col·loquem els cartells en un lloc que el grup freqüenti i establim un termini per avaluar quines accions han fet, com han anat i quines noves idees tenen per posar en pràctica. D'aquesta manera, estaran constantment exercint com a agents defensors del medi ambient als seus entorns, des dels més propers als aparentment més llunyans, fomentant una ciutadania global activa i compromesa amb els reptes globals del seu temps.

ANNEXOS

ANNEX I: La Terra és la NOSTRA MILLOR ESCOLA

GRUP 1

La Terra és la nostra millor escola. Hi aprenem a viure en harmonia, cooperant i compartint.

Simbols: escola

Gestos: cooperar, compartir, harmonia

GRUP 2

La Terra és la nostra millor mestra. És sàvia i ens ensenya que està plena de criatures diferents i que totes som valuoses.

Simbols: mestra

Gestos: diferents però iguals

GRUP 3

La Terra és la nostra mare. Ens dona la vida, ens alimenta, ens dona beure i ens cuida amb afecte des que naixem.

Simbols: mare, fruites, aigua

Gestos: cura, afecte

GRUP 4

La Terra és la nostra casa comuna. Hi convivim persones, animals i plantes.

Simbols: casa, arbre, ocell, persones

Gestos: convivència

GRUP 5

La Terra és la nostra millor escola. Escola de generositat i de gratuïtat, ja que tot ens ho dona gratuïtament. Només ens demana que la cuidem com ella ens cuida i que ens cuidem entre nosaltres.

Simbols: escola

Gestos: cor, somriure, cura

ANNEX 2: EI QUE LA TERRA ENS DONA

AVOCAT (CATALUNYA)	AVOCADO (ITÀLIA)
PALTA (ARGENTINA)	ABACATE (BRASIL)

MONGETES (CATALUNYA)	FRIJOLS (MÈXIC)
POROTOS (ARGENTINA)	CARABTS (VENEÇUELA)

CARABASSÓ (CATALUNYA)	Calabacita (MÈXIC)
Zapallito (PERÚ)	GUICÓY (GUATEMALA)

Maduixa (CATALUNYA)	FRUTILLA (XILE)
FRAGOLA (ITÀLIA)	MORANGO (BRASIL)

PÈSOIS (CATALUNYA)	Chicharos (MÈXIC)
ARVEJAS (PERÚ)	ERVILA (BRASIL)

PLÀTAN (CATALUNYA)	BANANA (ARGENTINA)
CAMBUR (VENEÇUELA)	GUINEO (EQUADOR)

ANNEX 3: CONFLICTE DE RECURSOS.

AMAZÒNIA PERUANA

AMAZÒNIA PERUANA: ESCOLES EN PERILL PER LA DESFORESTACIÓ

Quant paper consumeix cada dia a l'escola i a casa vostra?

Sabeu d'on ve aquest paper?

El paper es fabrica gràcies a la fusta, que s'obté principalment de la tala d'arbres. Els arbres necessaris per fabricar el paper que consumim provenen en gran part de la selva amazònica: la selva més gran de la Terra, que proporciona oxigen a tot el planeta, i és la llar d'una enorme quantitat d'espècies de plantes, animals i comunitats indígenes.

Entre aquestes comunitats hi ha els awajun i els wampis, pobles indígenes habitants mil·lenaris d'aquestes terres, que saben perfectament com conviure en harmonia amb la natura.

Tanmateix, per fabricar el paper que consumim, grans empreses fusteres fa anys que talen els arbres que formen aquesta selva per fabricar el paper que nosaltres fem servir. Us imagineu que destruïssin casa nostra per fabricar paper?

Aquesta desforestació posa en perill les plantes i els animals que habiten aquests boscos, així com les comunitats indígenes que hi viuen, que es veuen obligades a marxar de les seves llars. A causa d'aquesta situació, molts nens i nenes, joves i persones adultes han de buscar altres maneres de guanyar-se la vida, i no poden seguir anant a les seves escoles.

Us imagineu el que podrien arribar a fer els nens i les nenes d'aquestes comunitats si anessin a una escola on els formessin encara més per protegir i defensar el seu entorn davant d'aquestes pràctiques? Podrien trobar la manera d'acabar amb la tala d'arbres?

I nosaltres... què podem fer?

ANNEX 4: CONFLICTE DE RECURSOS. REPÚBLICA DEMOCRÀTICA DEL CONGO

REPÚBLICA DEMOCRÀTICA DEL CONGO: ESCOLES EN PERILL PER L'EXPLOTACIÓ DE COLTAN

La República Democràtica del Congo (RDC) és un dels països més rics del món en recursos naturals. El Congo posseeix grans terrenys de selva, boscos, espècies animals i minerals, com l'or, els diamants o el coltan.

El coltan és un valuós mineral que es fa servir per fabricar els aparells tecnològics que fem servir en el nostre dia a dia (mòbils, televisors, ordinadors, videoconsols, electrodomèstics, etc.). Podeu comptar quants en tenim a casa?

Tanmateix, aquests minerals són tan valuosos que tot el món els vol, de manera que altres països porten anys en conflicte amb el Congo per controlar els seus recursos.

Quines conseqüències té aquesta situació?

- * La major part de la població viu en situació de conflicte i de pobresa.
- * Moltes famílies han de marxar de les seves llars i buscar zones més segures.
- * Molts nens i nenes treballen a les mines d'on s'extreuen els minerals, en condicions perilloses i sense poder anar a l'escola per aprendre i tenir un futur millor.
- * Els conflictes i les mines danyen el medi ambient, de manera que afecten els boscos, les selves i les espècies que hi viuen, com és el cas dels gorilles.

Un país amb tants recursos no hauria d'estar en la pobresa, i els seus habitants haurien de poder viure en pau i anar a l'escola com nosaltres, no ho creieu?

Reflexionem

- Què passa quan tots i totes volem una mateixa cosa que és valuosa i no ens posem d'acord?
- Quines són les conseqüències en el cas del Congo i la lluita pel control dels minerals?
- Per què és important defensar el dret a l'educació al país?
- Què podem fer nosaltres per defensar-lo?

ANNEX 5: CONFLICTE DE RECURSOS. SUDAN DEL SUD

SUDAN DEL SUD: ESCOLES EN PERILL PEL CONTROL DEL PETROLI

Sudan del Sud és el país més jove del món: va sorgir fa amb prou feines sis anys.

Es tracta d'un país molt ric en recursos naturals. Té un clima tropical i compta amb importants muntanyes amb alts pics, com el Kinyeti; deserts, com els de Líbia i Núbia, i importants rius, com el Nil. El paisatge típic és la sabana, en la qual viuen espècies animals com lleons, girafes o elefants.

Al territori hi conviuen moltes ètnies diferents, com l'ètnia dinka. Algunes d'elles tenen les seves pròpies llengües, però per totes la Terra és un dels béns més preuats que tenen: la major part dels i les habitants es dediquen a l'agricultura i la ramaderia, per la qual cosa el respecte a la natura és molt important per als seus habitants.

A més de tota aquesta riquesa natural i cultural, la terra del Sudan del Sud ofereix valuosos recursos minerals, com el petroli. Tanmateix, tot i aquests recursos, Sudan del Sud és un dels països més empobrits que hi ha al món. Com és possible?

Els recursos naturals de Sudan del Sud són importants. El petroli, per exemple, s'utilitza per fabricar coses que fem servir cada dia, com el plàstic, la gasolina o la roba. Tanmateix, són recursos molt escassos que també volen la major part dels països veïns i altres potències internacionals, per la qual cosa han organitzat guerres i conflictes armats per treure aquests recursos a Sudan del Sud. Algun cop hem tingut alguna cosa que altres persones volien, i això ens ha portat a tenir un conflicte amb elles?

A Sudan del Sud passa, i a causa de la violència generada per aquests conflictes molts nens i nenes del país han hagut de deixar casa seva i l'escola per fugir amb les seves famílies cap a altres països i zones més segures. Tanmateix, en aquests casos l'escola és més important que mai, ja que dona als nens i nenes un lloc segur on viure en pau amb altres i on aprenen moltes coses per construir el seu futur i aportar a la seva comunitat. A més, aprenent a viure en pau es pot acabar amb el cicle de violència, de manera que els conflictes no deixin més nens i nenes del món sense escola.

Molts nens, nenes i persones adultes de Sudan del Sud estan lluitant per defensar el seu dret a aprendre i a anar a l'escola.

Volem afegir-nos a elles i elles? Com podem començar?

ANNEX 6: TENIM CURA DEL PLANETA, DEFENSEM ELS DRETS HUMANS

FITXES PER a cada GRUP

GRUP 1

Símbol: una bombeta (Tema: energia)

- Què és l'energia? Quines formes d'energia hi ha al nostre entorn?
- Quin paper té l'energia en el nostre dia a dia?
- Com seria la nostra vida sense energia? T'imagines com és la vida dels nens i les nenes en llocs on no hi ha electricitat?
- Com podem estalviar energia?
- Com afecta el consum d'energia al medi ambient?
- Quines propostes podries aplicar en el teu dia a dia per fer un ús responsable de l'aigua?

GRUP 2

Símbol: una bicicleta (Tema: mitjans de transport)

- Quines formes de transport hi ha al nostre entorn?
- Creus que a tots els països del món les persones poden utilitzar diferents mitjans de transport? Com seria la nostra vida sense els mitjans de transport?
- Per què són importants els mitjans de transport? Quin paper fan?
- De quina manera afecten els mitjans de transport al nostre planeta?
- Quins mitjans de transport són més respectuosos amb el nostre planeta?
- Quines alternatives tenim en el nostre dia a dia?

GRUP 3

Símbol: una ampolla d'aigua (Tema: aigua)

- Per què necessitem aigua en el nostre dia a dia?
- Com seria la nostra vida sense aigua? T'imagines com és la vida de les persones que no tenen accés a l'aigua potable?
- Què passa si consumim aigua de manera irresponsable i innecessària?
- Quines raons donaries a un amic o amiga per convèncer-los que facin un ús responsable de l'aigua?

GRUP 4

Símbol: un mòbil (Tema: tecnologia)

- Per què utilitzem la tecnologia al nostre entorn?
- Creus que a tots els llocs del món hi ha el mateix accés a la tecnologia? Com seria la nostra vida sense tecnologia?
- Què té a veure la tecnologia amb la cura del planeta?
- Quines raons donaries a un amic o amiga per convèncer-los que facin un ús responsable de la tecnologia?
- Quines propostes podries aplicar en el teu dia a dia per fer un ús responsable de la tecnologia?

GRUP 5

Símbol: un tomàquet (Tema: alimentació)

- Quin paper té l'alimentació en la nostra vida? T'imagines la nostra vida sense aliments?
- Com serà la vida de les persones que no poden accedir als aliments perquè els seus països pateixen, per exemple, sequeres? T'imagines com seria haver de deixar el teu país perquè no hi ha aigua i, per tant, no hi ha aliments?
- Dels aliments que prenem cada dia, quins són productes naturals i quins són productes processats?
- En quina mesura depenem d'un medi ambient sa per a la nostra alimentació?

ANNEX 7: LA TERRA ÉS LA NOSTRA MILLOR ESCOLA

FITXES

BOLES DEL MÓN

ANNEX 8: LA TERRA ÉS LA NOSTRA MILLOR ESCOLA. TAULER

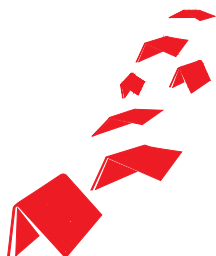
ANNEX 9: La TERRA és la NOSTRA MILLOR ESCOLA

JOC DE LLETRES

C	M	R	V
S	Y	I	I
O	O	U	D
B	H	S	A

ANNEX 10: La TERRA és la NOSTRA MILLOR ESCOLA

DESCRIPCIÓ DE LES CASELLES

CaSELLA 3

Sabíeu que, gràcies a l'educació, una comunitat indígena a l'Equador va aconseguir guanyar un judici històric per poder salvar la selva?

En una petita comunitat a la selva d'Equador, on s'havien produït uns abocaments de petroli tan grans que havien contaminat tota la terra i l'aigua, un camperol va decidir que les coses havien de canviar. La comunitat li va donar suport perquè pogués acabar la carrera de dret i, després de tres anys enfrontant-se a una gran empresa amb grans advocats, va acabar guanyant el judici. Es va reconèixer, així, el dany causat tant a les persones que poblaven la zona com a tot l'entorn natural. Aquest judici és un referent mundial i, en part gràcies a ell, es van modificar i millorar les formes d'extreure el petroli. Tot i que, està clar, encara hi ha molta feina per fer.

Què podem fer nosaltres?

Analitza quins són els principals problemes ambientals al teu entorn (barri, escola, casa, etc.) i parleu al grup sobre la millor manera de solucionar-los entre tots i totes.

CaSELLA 7

Sabíeu que a El Salvador hi ha un grup de guardians ambientals?

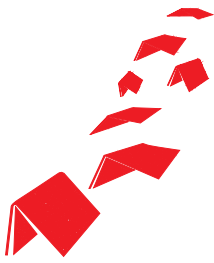
A El Salvador, un grup de joves del Centro de la Merced de Fe y Alegría, al qual acompanya Entrecultures, s'han convertit en els guardians de les condicions ambientals del seu centre educatiu i de la seva comunitat. Són líders i lideresses que impulsen el canvi a la seva comunitat participant de la brigada ambiental del seu centre educatiu.

Quines activitats fan?

Entre altres, elaboren insecticides orgànics que no danyen la terra ni l'aigua, desenvolupen horts ecològics al barri, ofereixen tallers de formació als més petits i fan pintures murals perquè el barri i l'escola quedin més bonics.

Què podem fer nosaltres?

- * Explica a altres companys i companyes i a les persones amb les quals vius el que has après de les brigades ambientals.
- * Analitza quins són els principals problemes ambientals al teu entorn (barri, escola, casa, etc.) i parleu al grup sobre la millor manera per solucionar-los entre tots i totes.
- * Organitzeu una brigada ambiental a l'escola.

CaSella II

Sabíeu que si aneu caminant o si feu servir la bicicleta i el transport públic, esteu contribuint a fer que el vostre barri sigui un lloc millor?

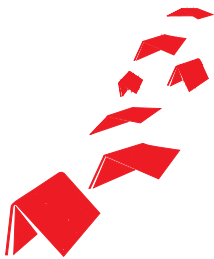
La contaminació de l'aire és la forma de contaminació més destacada i perillosa. Moltes persones, sobretot nens i nenes, tenen problemes respiratoris per culpa de la contaminació de l'aire. Els cotxes i les motocicletes són els que més contaminen. Tanmateix, hi ha alternatives que ens permeten contribuir a preservar el medi ambient. Entre elles hi ha l'ús del transport públic, caminar i l'ús de la bicicleta.

Saps quins són els avantatges principals?

En promoure l'activitat física, es genera una comunitat més saludable, i en propiciar que les persones surtin al carrer, es reactiven l'economia local i la vida al barri. A més, l'aire està més net i hi ha menys soroll, fet que ens permet descansar millor.

Què podem fer nosaltres?

- * Utilitza el transport públic sempre que puguis.
- * Ves caminant o en bicicleta sempre que sigui possible.
- * Anima els teus pares, amics i amigues perquè també assumeixin aquestes bones pràctiques.
- * Investiga i fes al teu centre una campanya de sensibilització sobre la importància de fer servir el transport públic.

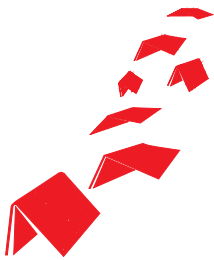
CaSella 18

Sabeu que quan recicleu el paper esteu contribuint a fer que molts nens i nenes puguin conservar la seva llar i els seus costums?

A la selva Amazònica hi viuen més de 30 milions de persones. Moltes pertanyen a pobles no contactats, és a dir, són persones que viuen aïllades voluntàriament en una zona de la selva perquè d'aquesta manera volen conservar la seva cultura i les seves tradicions. Tanmateix, en els últims anys, gran part de la selva està sent destruïda per la tala d'arbres. Els arbres es fan servir per a moltes coses, entre altres, per produir paper. Quan la selva es destrueix, les persones han de deixar les seves llars, per la qual cosa no poden exercir el seu dret a protegir la seva cultura i es perd molt coneixement ancestral. Per això, quan fem servir menys paper o quan reciclem el paper que hem fet servir, estem contribuint a fer que es tallin menys arbres i a preservar els drets, la cultura i els saber de moltíssimes persones.

Què podem fer nosaltres?

- * Tingues cura dels teus llibres escolars, perquè puguin ser utilitzats per una altra persona el curs següent.
- * Organitzeu-vos al centre escolar per muntar un sistema de préstec de llibres.
- * Cada cop que feu una activitat o una tasca a classe o a casa, penseu en la manera de fer-la en què es consumeixi el mínim paper possible.
- * Munteu a la vostra classe o a l'escola un sistema de reciclatge de paper, a través del qual podeu emmagatzemar el paper fet servir en un lloc i anar a llençar-lo en algun punt de reciclatge un cop per setmana.
- * Investiga sobre la selva amazònica i explica a la teva família i amigats per què és tan important protegir-la.

CaSella 24

Sabíeu que a Veneçuela hi ha un grup de nens i nenes que van aconseguir salvar un riu?

L'aigua és un dels elements més importants per a la vida, però quan està contaminada pot causar molts problemes a les persones i a la resta d'éssers vius. Els elements que principalment contaminen l'aigua són els plàstics, l'oli i les bateries utilitzades.

A Veneçuela, un educador va voler ensenyar a un grup de nens i nenes que vivien a prop d'un riu molt contaminat com era el naixement d'aquest riu. Quan els nens i les nenes van veure com de diferent era i com de bonic estava quan naixia net, van decidir que havien de fer alguna cosa. Van parlar amb la seva comunitat i amb la seva escola, i van muntar unes brigades de neteja. Gràcies a la seva proposta i al seu entusiasme van aconseguir sanar el riu. I això va millorar la qualitat de vida i la salut de totes les persones d'aquesta zona. A més, van contribuir a fer que molts peixos i aus tornessin a viure i a alegrar aquelles aigües aleshores ja netes.

Què podem fer nosaltres?

- * Penseu de quines maneres podríeu reduir el vostre consum de plàstic. Per exemple, utilitzant ampolles de vidre en lloc de plàstic o reduint el nombre de productes envasats que es compren a casa vostra.
- * Feu una llista dels punts de recollida i reciclatge d'oli i piles que hi ha a prop del vostre barri. Organitzeu-vos a classe o a casa per recollir l'oli utilitzat i les piles, i porteu-los a aquests punts de reciclatge.
- * Penseu si seria possible i necessari crear una brigada de neteja al vostre barri.
- * Organitzeu-vos a classe i a casa per crear un sistema de reciclatge i portar setmanalment les escombraries que genereu als diversos contenidors: vidre, paper, etc.

CaSella 24

Sabeu què passa quan un llac s'asseca?

El Samuel és un nen que vivia a prop del llac Txad. Aquest llac abans era un oasi enmig del Sahel, la zona semiàrida que hi ha entre la sabana africana i el desert del Sàhara, i que és molt sensible als canvis climàtics i a la sequera. La família del Samuel vivia en un petit poblat a prop del llac. Tanmateix, quan el llac va començar a assecar-se, la seva vida també va canviar.

Amb el retrocés de l'aigua, tota la família havia de caminar cada cop més distància per anar a agafar l'aigua necessària per viure. El Samuel cada cop podia anar menys a l'escola perquè havia de caminar grans distàncies i havia d'ajudar els seus pares. Moltes famílies van començar a marxar cap a altres llocs i l'escola va tancar. Ara el Samuel i la seva família estan intentant buscar una zona millor per viure, tot i que no és fàcil. El llac Txad, tanmateix, difícilment podrà recuperar-se mai.

Què podem fer nosaltres?

- * Busca més informació sobre el llac Txad i les causes i les conseqüències de la sequera dels llacs.
- * Parla amb la teva classe i amb la teva família sobre com podríeu reduir el consum d'aigua a l'escola i a casa.

CaSELLa 34

Sabíeu que hi ha nens i nenes que no van a l'escola perquè treballen fent molta de la roba que fem servir?

La Sara és una nena que viu a l'Índia. Cada matí es lleva molt d'hora per anar a treballar a una fàbrica de roba. Juntament amb les seves dues germanes i la seva mare, treballa dotze hores a canvi de molt pocs diners. Ni ella ni les seves germanes no poden anar a l'escola. Molta de la roba que elles produeixen després es ven en països com Espanya. A més, moltes d'aquestes fàbriques aboquen els residus de la fabricació de la roba als rius propers, de manera que també contaminen l'aigua i afecten tota la comunitat i l'ecosistema de la zona.

Què podem fer nosaltres?

- * Reviseu les etiquetes de la roba abans de comprar-la per veure on ha estat fabricada i busqueu informació sobre la producció en aquests llocs. També podeu fer aquest exercici amb la roba que ja teniu.
- * Expliqueu als vostres companys, companyes i familiars la realitat de la producció de la nostra roba i proposeu fer un treball a classe per aprofundir més en el tema.

CaSELLa 39

Sabeu què va passar a Haití?

El Mario i l'Alma són un nen i una nena que viuen a Haití, un país situat al Carib i que és un dels més pobres del planeta. La seva superfície està gairebé del tot desforestada, fet que provoca molts problemes a les persones que hi viuen. Fa alguns anys hi va haver un terratrèmol molt fort, en el qual molta gent va perdre la seva família. Moltes escoles van ser destruïdes, també a la que anaven el Mario i l'Alma. El terratrèmol d'Haití va tenir un impacte tan fort, en part, perquè la natura estava molt deteriorada.

Què podem fer nosaltres?

- * Penseu per què són importants els arbres i de quines maneres podem tenir-ne cura.
- * Analitzeu de quina manera podem reutilitzar, reduir i reciclar els materials que en provenen, com el paper.
- * Expliqueu aquestes iniciatives a classe i creeu un sistema de reciclatge a l'aula.

Casella 43

Sabeu què passa quan hi ha molta contaminació?

El Manuel és un nen que viu a Madrid. Li agradava molt jugar als arbres i sortir al parc amb els seus amics. Tanmateix, un dia van arribar unes grues enormes i van començar a construir cases, i també van tallar els arbres del parc. La gent va deixar de passejar i d'agafar la bici, i els carrers es van omplir de cotxes. A més, els parcs, ja gairebé sense arbres, van començar a omplir-se d'escombraries que llençava la gent. El Manuel se sentia molt trist i molt avorrit sense poder sortir. Un dia es va sentir una mica malalt, el seu pare el va portar a la doctora i li van dir que tenia problemes per la contaminació de l'aire.

Què podem fer nosaltres?

- * Compartiu el que heu après sobre la importància de viure en un ambient sa.
- * Anitzeu les zones del voltant del vostre barri i plantegeu a l'escola i a casa mesures per millorar l'entorn.

Casella 49

Sabeu per què serveixen els minerals de les mines del Congo?

A la República Democràtica del Congo hi ha moltes mines amb minerals necessaris per fabricar mòbils i equips electrònics. Tanmateix, extreure aquests minerals és molt difícil. L'Adrián té 11 anys i treballa en una d'aquestes mines. Aquesta feina, a més de no permetre-li anar a l'escola, és molt perillosa, perquè els minerals són molt contaminants i les estructures de les mines són molt inestables. La muntanya on vivia l'Adrián està gairebé del tot destruïda i els animals formosos que hi habitaven ja no hi són. Aviat ell i la seva família hauran de marxar a un altre lloc.

Què podem fer nosaltres?

- * Informeu-vos sobre quins minerals s'utilitzen per produir els equips informàtics i els mòbils i on es poden reciclar aquests aparells.

ANNEX II: MIGRACIONS I MEDI AMBIENT. INFORMACIÓ

MIGRANTS FORÇATS PER MOTIUS CLIMÀTICS

“Es coneixen com a migrants per causes ambientals les persones o grups de persones que, per culpa de canvis mediambientals ineludibles, sobtats o progressius, que afecten de manera negativa la seva vida o les seves condicions de vida, es veuen obligades a deixar les seves llars habituals o decideixen fer-ho voluntàriament. El desplaçament pot ser temporal o permanent, a l'interior del seu país o a l'estranger.

A causa del canvi climàtic, alguns llocs del planeta es tornaran inhòspits, i originaran desplaçaments de poblacions per l'escassetat cada cop més gran de subministraments regulars d'aliments i aigua, així com per l'augment de la freqüència i la gravetat de les inundacions i les tempestes.

En molts països i regions d'Àfrica, es preveu que la producció agrícola i el subministrament d'aliments quedaran greument afectats per la variabilitat del clima i el canvi climàtic.”

Migració i canvi climàtic. OIM

ANNEX 12: MIGRACIONES I MEDI AMBIENT. MISSATGES

LES NOSTRES ACCIONS
DIÀRIES AFECTEN
EL MEDI AMBIENT.
PROMOVEU LA CURA
DE LA TERRA EN EL
VOSTRE DIA A DIA

MISSATGES:

ACCIONS:

EL DETERIORAMENT DEL
MEDI AMBIENT OBLIGA
MOLTES PERSONES A
DEIXAR LES SEVES
TERRES. PROMOVEU EL
CONEXEMENT SOBRE LA
SITUACIÓ DE LES PERSONES
MIGRANTS CLIMÀTIQUES

MISSATGES:

ACCIONS:

L'HOSPITALITAT ÉS
UNA RESPOSTA
FONAMENTAL. PROMOVEU
L'HOSPITALITAT AMB LES
PERSONES MIGRANTS
AL VOSTRE ENTORN
MÉS PROPER

MISSATGES:

ACCIONS:

ANNEX 13: L'EDUCACIÓ ESBORRA EL QUE ÉS INJUST. CARTES

ES BORRA EL QUE ÉS INJUST

Molts nens i nenes al món, tot i accedir a l'educació, no aconsegueixen completar l'educació primària a causa de situacions d'emergència, conflicte, catàstrofes naturals, degradació crònica del medi ambient i perills relacionats amb el clima. ACNUR estima que el 30 % de la infància en edat escolar (de 6 a 17 anys) refugiada no ha anat mai a l'escola al Líban.

ES BORRA EL QUE ÉS INJUST

75 milions de nens, nenes i adolescents entre 3 i 18 anys han abandonat la seva educació per emergències i crisis prolongades. Els nens i nenes refugiats tenen cinc vegades més probabilitats de quedar-se sense escolaritzar que els no refugiats.

ES BORRA EL QUE ÉS INJUST

La falta d'energia elèctrica dificulta molt l'aprenentatge. El 2021, 759 milions de persones vivien sense energia elèctrica. 3 de cada 4 vivien a l'Àfrica subsahariana.

ES BORRA EL QUE ÉS INJUST

La falta d'accés a l'aigua potable és un problema que afecta 783 milions de persones. En molts casos suposa un impediment perquè els nens i les nenes vagin a l'escola, ja que han d'invertir moltes hores per abastir d'aigua potable la seva família.

ES BORRA EL QUE ÉS INJUST

L'accés a l'aigua potable és especialment complicat per a les nens, les quals acostumen a encarregar-se d'aquesta tasca. Com a mitjana, poden caminar uns sis quilòmetres al dia, transportant vint litres d'aigua, fet que dificulta notablement la seva assistència a l'escola.

ES BORRA EL QUE ÉS INJUST

Els nens i les nenes de l'Àfrica subsahariana i de l'Àsia meridional són qui més pateix la falta d'accés a l'aigua potable. Concretament, a l'Àfrica subsahariana només hi tenen accés el 57 % dels nens i nenes. És precisament en aquestes regions on hi ha també les taxes més reduïdes de matriculació i el nombre més gran de nenes sense escolaritzar.

ES BORRA EL QUE ÉS INJUST

La falta d'accés a l'aigua potable i de sanejament són causa de malalties que dificulten el rendiment i potencien la mortalitat. Per exemple: les malalties diarriques i els paràsits intestinals prosperen en contextos amb poca higiene i falta d'aigua. Això provoca més de 1 000 milions de malalties tots els anys i un total d'1,6 milions de morts infantils anuals. Tot això sense comptar altres efectes com la desnutrició, la debilitat i les dificultats per aprendre.

L'educació redueix la pobresa i augmenta els ingressos econòmics. Tenir cura del planeta disminueix la vulnerabilitat en contextos empobrits i dona eines per afrontar els efectes del canvi climàtic. Si tots els nens i nenes sortissin de l'escola amb habilitats bàsiques de lectura, 171 milions de persones podrien sortir de la pobresa. Un any extra d'escola incrementa els ingressos.

Solució: Objectius 1, 4 i 8

L'educació genera desenvolupament sostenible. Tenir cura del planeta implica buscar alternatives per generar un model d'indústria sostenible. Als països amb un nivell educatiu més alt es tendeix a construir ciutats més inclusives, segures, resilents i sostenibles. L'educació és clau per construir nous models de producció i consum que generen societats sostenibles i equitatives.

Solució: Objectius 9 i 11

L'educació prevé la inequitat i la injustícia. Tenir cura del planeta redueix l'impacte de la desigualtat de gènere i prevé conflictes derivats de l'escassetat d'aigua, de recursos, etc.

Solució: Objectius 5, 10 i 16

L'educació i la cura del planeta requereixen aliances. L'educació és clau per articular una ciutadania global que posi en marxa els canvis necessaris per aconseguir la justícia i la sostenibilitat.

Solució: Objectiu 17

Cadeira Vermella

L'educació ajuda a millorar la salut. Tenir cura del planeta és fonamental per a la seguretat alimentària, la nutrició, l'agricultura sostenible i la creació d'ambients saludables. Tenir cura del planeta ajuda a combatre l'escassetat d'aigua, que és un assumpte fonamental per a la millora de la salut.

Solució: Objectius 2, 3 i 6

Cadeira Vermella

L'educació ajuda a protegir el planeta. Tenir cura del planeta ajuda a garantir l'educació de qualitat, implica un model de producció i consum sostenibles, ajuda a frenar la pèrdua de biodiversitat i a conservar els recursos marins. També incrementa la consciència mediambiental i fa que la ciutadania tendeixi a adquirir estils de vida en els quals s'integri la cura del planeta en les seves opcions i accions quotidianes (reciclatge, ús conscient i eficient de l'aigua i l'energia, estils de consum, participació en campanyes, etc.).

Solució: Objectius 4, 7, 12, 13, 14 i 15

ANNEX 14: L'EDUCACIÓ ESBORRA EL QUE ÉS INJUST

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

Ens trobem en una etapa històrica per posar fi a la pobresa, lluitar contra la desigualtat i la injustícia i fer front al canvi climàtic per al 2030.

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) continuen la tasca iniciada pels Objectius del Mil·lenni, gràcies als quals es van aconseguir avenços que requereixen ser conclusos. El 2015, els Estats Membres de l'ONU van aprovar l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, integrada per 17 ODS per posar fi a la pobresa, lluitar contra la desigualtat i la injustícia, i fer front al canvi climàtic.

La nostra generació té l'oportunitat de "Transformar el nostre món" i aconseguir l'erradicació de la pobresa i un desenvolupament sostenible igualitari per al 2030.

L'educació i la cura del medi ambient són dues peces clau per assolir-los.

1
Fi de la pobresa.
Acabar amb la pobresa en totes les seves formes.

5
Igualtat de gènere.
Aconseguir la igualtat de gènere a través de l'enfortiment de les dones adultes i joves.

2
Fam zero. Acabar amb la fam i la inanició, assolir la seguretat alimentària, millorar la nutrició i promoure una agricultura sostenible.

6
Aigua neta i sanejament.
Garantir la disponibilitat i una gestió sostenible de l'aigua i de les condicions de sanejament.

3
Salut i benestar.
Garantir vides saludables i promoure el benestar per a totes les edats.

7
Energia neta i assequible.
Garantir l'accés de totes les persones a fonts d'energia assequibles, confiables, sostenibles i renovables.

4
Educació de qualitat.
Garantir una educació inclusiva per a tots i promoure oportunitats d'aprenentatge duradores que siguin de qualitat i equitatives.

8
Treball decent i creixement econòmic. Promoure un creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, una ocupació laboral plena i productiva, i un treball digne per a totes les persones.

Indústria, innovació i infraestructura. Construir infraestructures resistents, promoure una industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació.

Reducció de les desigualtats. Reduir la desigualtat entre i dins dels països.

Ciutats i comunitats sostenibles. Crear ciutats sostenibles i poblats humans que siguin inclusius, segurs i resistents.

Producció i consum responsables. Garantir un consum i patrons de producció sostenibles.

Acció pel clima. Combatre amb urgència el canvi climàtic i els seus efectes.

Vida submarina. Conservar i utilitzar de manera sostenible els oceans, mars i recursos marins per a un desenvolupament sostenible.

Vida d'ecosistemes terrestres. Protegir, restaurar i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar els boscos de manera sostenible, combatre la desertificació, i detenir i revertir la degradació de la terra i frenar la pèrdua de la biodiversitat.

Pau, justícia i institucions sòlides. Promoure societats pacífiques i inclusives per aconseguir un desenvolupament sostenible, proporcionar a totes les persones accés a la justícia i desenvolupar institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells.

Aliances per assolir els Objectius. Enfortir els mitjans per implementar i revitalitzar les associacions mundials per a un desenvolupament sostenible.

<http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objectius-de-desarrollo-sostenible/>

ANNEX 15: MIGRACIONS MEDIAMBIENTALS DEFINICIÓ

PERSONES MIGRANTS I DESPLAÇADES MEDIAMBIENTALS

Avui les raons per les quals les persones abandonen les seves llars no tenen només a veure amb la violència, la persecució o els conflictes armats. Cada cop més, es reconeix que hi ha diversos factors que afecten la seguretat i el benestar de les persones, inclosos, entre altres, les epidèmies, les pandèmies, l'escassetat d'aliments, les sequeres, les inundacions, les catàstrofes naturals o el deteriorament ambiental. Aquests factors obliguen a emigrar els que hi resideixen cap a altres llocs. La noció de "migrant mediambiental" està agafant cada cop més importància.

Persona migrant mediambiental és aquella que es veu obligada a migrar o a ser evacuada de la seva regió d'origen per canvis ràpids o a llarg termini del seu hàbitat local (com a conseqüència de sequeres, desertificació, pujada del nivell del mar o fenòmens climàtics de temporada com el monsó).

A PRINCIPIS DE SEGLE, HI HAVIA 25 MILIONS DE MIGRANTS MEDIAMBIENTALS

Tal com assenyala el Consell Noruec per als Refugiats, només el 2014 més de 19 milions de persones van haver d'abandonar les seves llars per desastres com inundacions, tempestes o terratrèmols. El desplaçament ha contribuït a una vulnerabilitat més gran d'aquestes persones que, en la majoria dels casos, vivien ja en situació de pobresa i exclusió.

Segons l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), **si no frenem el canvi climàtic, en els propers 50 anys entre 250 i 1 000 milions de persones es veuran obligades a abandonar les seves llars** i a traslladar-se a una altra regió del seu país o a creuar-ne les fronteres, per desplaçar-se a un altre Estat. Es calcula que, el 2050, el canvi climàtic haurà estat la causa del desplaçament d'una persona per cada 45 al món.

La Terra és la nostra millor escola. Entrecultures, 2016.

ANNEX 16: MIGRACIONS MEDIAMBIENTALS ETIÒPIA

ETIÒPIA, MIGRANTS MEDIAMBIENTALS

Segons dades d'ACNUR, el maig del 2021 Etiòpia era el tercer país africà que acollia més població refugiada, una situació que succeeix des de fa més de 30 anys.

Dollo Ado, ubicat al sud-est d'Etiòpia i proper a la frontera amb Somàlia i Kenya, presenta la segona concentració més gran de persones refugiades d'Àfrica. Al voltant de 170.000 estan registrades als camps de refugiats de Dollo Ado (segons dades d'ACNUR del maig del 2021).

El govern d'Etiòpia i ACNUR van obrir el camp de refugiats Bokolmanyó el 2009 i el Melkadida el 2010 com a resposta al desplaçament de milers de somalis provocat per l'escalada de violència per part d'Al Shabab. El 2011 una intensa sequera va generar un nou flux migratori que fugia de la fam, fet que va generar la necessitat d'obrir tres camps més: Kobe, Hilaweyn i Buramino. El 2017 una nova escalada de violència i una sequera històrica van provocar un nou flux.

La població refugiada té una gran rellevància en les dinàmiques econòmiques i un gran potencial per fer una contribució socioeconòmica significativa a les comunitats d'acollida. Sobretot perquè la majoria de les comunitats d'acollida tenen una mida menor als camps de refugiats i el grup ètnic més nombrós a les comunitats d'acollida és el somali. Aquesta zona es converteix, així, en un centre d'interconnexió tant per als refugiats com per a les comunitats d'acollida, que sovint tenen familiars a l'altre costat de les fronteres. Per això, estem treballant amb totes dues poblacions per aprofitar els recursos de cadascuna i millorar els seus serveis bàsics i la seva qualitat de vida.

El maig del 2021, a Bokolmanyó residien 27 439 persones refugiades; a Melkadida, 35 916; a Kobe, 31 999; a Hilaweyn, 38 097, i a Buramino, 35 228. En els cinc camps la distribució de la població per gènere és similar, on la presència femenina és lleugerament superior (52 %), i en tots els camps al voltant del 65 % són nens, nenes i joves. Les unitats familiars que habiten a cada camp oscil·len entre 4 000 i 7 000, i a les comunitats d'acollida varien entre 1 500 i 10 000.

El 21 % dels refugiats que viu als camps genera ingressos a partir de la seva activitat econòmica, mentre que a les comunitats d'acollida aquest percentatge és del 29 %. L'ingrés mitjà de la població refugiada als camps és de 28 dòlars mensuals, mentre que a les comunitats d'acollida és de 105 dòlars mensuals.

Moltes de les persones refugiades fa una dècada que viuen en aquests camps, per la qual cosa es fa necessari abordar necessitats urgents, però també fomentar el desenvolupament d'oportunitats. D'altra banda, Etiòpia es veu exposada de manera continuada a greus sequeres que afecten en conjunt el Corn d'Àfrica i, per tant, poden afectar de manera significativa els camps.

<https://alianzashire.org/campos-de-refugiados-en-shire/>

ANNEX 17: MIGRACIONS MEDI AMBIENTALS. SÍRIA

UN ESTUDI RELACIONA LA SEQUERA I EL CANVI CLIMÀTIC AMB LA GUERRA A SÍRIA

Adverteixen que l'escalfament global triplica el risc de catàstrofes similars a la regió.

Un estudi d'**investigadors** de les universitats de **Califòrnia** i **Columbia** (Estats Units), publicat en el número del 2 de març de la prestigiosa revista PNAS, apunta que la sequera que va afectar entre el 2007 i el 2010 la regió històricament coneguda com el Creixent Fèrtil –Mesopotàmia, Síria, Israel, Palestina i part d'Egipte– va ser un dels desencadenants de l'aixecament a Síria i la posterior crisi bèl·lica en aquest país. “Per Síria, un país marcat pel mal govern i les insostenibles polítiques agrícoles i ambientals, la sequera va tenir un efecte catalític, i va contribuir a la inestabilitat política”, indiquen els autors al resum del seu estudi.

Els firmants de la investigació recorden que la sequera de 2007-2010 va ser la més greu en aquesta regió des que es té un registre instrumental d'aquest tipus de fenòmens i, de manera paral·lela, apunten que la falta de precipitacions i les temperatures altes en aquesta regió estan vinculades a fluctuacions naturals, però també a tendències coherents amb els models de canvi climàtic. L'estudi indica que la influència de les activitats humanes sobre el clima ha triplicat el risc natural que es produeixen sequeres catastròfiques en aquesta regió a l'est del Mediterrani.

“No estem dient que la sequera provoqués la guerra”, declara Richard Seager, investigador a l'Observatori Terrestre Lamont-Doherty de la Universidad de Columbia i coautor de l'estudi. “Diem que, sumada a tota la resta de factors d'estrès, va ajudar a impulsar les coses per sobre del llindar en un conflicte obert. Una sequera d'aquesta gravetat en aquesta regió va ser, molt probablement, induïda per l'home”, afegeix aquest autor, segons recull l'agència SINC.

Aquest tipus d'investigacions que vinculen els climes extrems i els conflictes bèl·lics o les possibilitats de violència –des d'atacs individuals fins a guerres a gran escala– està en augment. Alguns científics estimen que l'escalfament global causat per l'home incrementarà aquests problemes en el futur i també argumenten que ja està passant.

També hi ha articles periodístics recents que relacionen la guerra a Síria, Iraq i altres llocs, en part, amb qüestions ambientals, sobretot la falta de aigua. “Els ràpids canvis demogràfics fomenten la inestabilitat”, asseguren els autors. “Si va ser un factor principal o substancial és impossible de saber, però la sequera pot tenir conseqüències devastadores quan s'acompanyen d'una vulnerabilitat aguda anterior”.

Una llarga i severa sequera

Síria va experimentar sequeres importants en els anys 1950, 1980 i 1990. Tanmateix, la que va començar el 2006 va ser segurament la més intensa i llarga des que se'n tenen registres fiables. Els investigadors van concloure que un episodi d'aquesta severitat i duració hauria estat poc probable sense els canvis a llarg termini.

La regió sempre ha experimentat canvis climàtics naturals. Però a través d'estudis existents i de la seva pròpia investigació, els autors van revelar que, des de 1900, l'àrea ha patit un escalfament d'entre 1 i 1,2 °C, i una reducció del 10 % de les precipitacions a l'estació humida. Una tendència que coincideix perfectament amb els models d'esclafament global d'influència humana i, per tant, no pot atribuir-se a la variabilitat natural.

Solomon Hsiang, professor de política pública a la Universitat de Califòrnia, que ha estudiat els vincles entre el clima i el conflicte, assegura que és el primer treball científic que posa èmfasi en el fet que el canvi climàtic causat per l'home "ja està alterant el risc a gran escala de disturbis socials i violència".

Els efectes de la sequera no es van fer esperar. La producció agrícola, que suposa en general un quart del producte interior brut del país, va caure a un terç. Aquets cop dur el va patir sobretot el nord-est del país, on els ramats de bestiar pràcticament van desaparèixer, els preus dels cereals es van duplicar i les malalties relacionades amb la nutrició entre els nens van augmentar de manera espectacular.

Així mateix, almenys 1,5 milions de persones van fugir del camp a la perifèria de les ciutats, que ja experimentaven tensió per l'afluència de refugiats de la guerra a Iraq.

Els efectes de l'escalfament global

Segons les seves estimacions, l'escalfament global ha tingut dos efectes: en primer lloc, ha debilitat indirectament els patrons de vent que porten aire carregat de pluja des del Mediterrani, fet que ha reduït les precipitacions durant la temporada de pluges de novembre a abril. En segon lloc, les altes temperatures han augmentat l'evaporació de la humitat dels sòls durant els estius, generalment calents.

Marshall Burke, científic ambiental a la Universitat de Stanford, argumenta: "Van succeir moltes coses en aquesta regió i al món durant aquest període, com la pujada de preus dels aliments i el començament de la primavera àrab, que podrien haver augmentat també la probabilitat d'un conflicte civil". Tanmateix, afegeix, l'estudi mostra "amb gran evidència estadística que els canvis en el clima estan vinculats amb el conflicte". (...)

La Vanguardia. 3/3/2015.

ANNEX 18: CONSUM RESPONSABLE

DEFINICIÓ

CRITERIS PER A UN CONSUM RESPONSABLE

Una de les nostres activitats quotidianes és anar “de compres”, consumir. Però el nostre consum, en la majoria de les ocasions, és sinònim d’“esgotament”. No tenim en compte les repercussions per al medi ambient i les persones que habiten el planeta que tenen nostres processos d’abastiment de béns i serveis.

D’acord amb la Declaració oficial de les Nacions Unides amb motiu de la Cimera de la Terra del 2002, una de “les principals causes que continui deteriorant-se el medi ambient mundial són les **modalitats insostenibles de consum i producció**, particularment als països industrialitzats”. En aquest sentit, les Nacions Unides fa una crida a revisar aquests models insostenibles, recorrent a models de **consum responsable**.

Per consum responsable entenem l’elecció dels productes i serveis no només a partir de la qualitat i el preu, sinó també per l’impacte ambiental i social que tenen, i per la conducta de les empreses que els elaboren.

Una altra concepció de consum responsable, o consum crític, complementària de la definició anterior, és aquell que implica consumir menys, escollint consumir només el que és necessari, i estant atents a la manera com ens influeix la publicitat en la creació de necessitats supèrflues. És un imperatiu del nostre temps fer un canvi social pel que fa als nostres hàbits de consum. El principi fonamental és que, amb la nostra compra, tots som corresponsables dels impactes socials i ambientals de la producció.

– En el medi ambient, suport de la vida a la Terra, tenint en compte que hem de prioritzar productes amb menys impactes ambientals i reduir el consum dels limitats recursos naturals de què disposem. Prioritzar el consum de productes necessaris, elaborats a l’entorn proper i d’acord amb els drets humans i laborals de les persones implicades en el procés de cultiu o de producció i distribució.

– En les persones, assumint i defensant solidàriament l’obligació de garantir els mateixos drets per a tothom.

Quan afegim el qualificatiu de responsable al nostre consum estem significant la importància que té el consumidor per escollir entre les diverses opcions que li ofereix el mercat de béns i serveis, tenint en compte els productes que valoren la **justícia social**, l’**ètica** i la **solidaritat**, i la **protecció del medi ambient**.

La ciutadania pot convertir la seva capacitat de compra en un important instrument de pressió; com diu una organització pionera en aquests temes, pot “votar pels seus valors a través del seu acte de compra”. El consumidor i la consumidora tenen a l’abast la possibilitat de premiar els millors i de rebutjar els pitjors, exigint el compliment de determinades garanties socials, laborals i mediambientals.

ANNEX 19: CONSUM RESPONSABLE

PREGUNTES

PREGUNTES PER a UN CONSUM RESPONSABLE

Per exercir un consum responsable podem fer-nos una sèrie de preguntes:

- Necessito el que vaig a comprar?
- Vull satisfer un desig?
- Estic escollint lliurement o és una compra compulsiva?
- Quants en tinc ja?
- En quina mesura ho faré servir? Quant em durarà?
- Podria demanar a un amic o familiar que m'ho deixi?
- Puc passar sense tenir-ho?
- Podré mantenir-ho / netejar-ho / reparar-ho jo mateix? Tinc ganes de fer-ho?
- He buscat informació per aconseguir una millor qualitat i un preu menor?
- Com me'n desfaré un cop hagi acabat d'utilitzar-ho?
- Està fet amb materials reciclables?
- Les matèries primeres que es van fer servir són renovables?
- Hi ha alguna cosa que ja tingui i que pugui substituir-ho?
- T'has informat de qui i com ha estat fet el producte?

Hem de donar la resposta tenint en compte que, en la majoria dels casos, fer un consum responsable només implica fer un canvi en els nostres hàbits de consum que no impliquen comportaments gaire diferents dels que ja tenim, no produeixen inconvenients considerables i no requereixen esforços específics addicionals.

ANNEX 20: LES SIS ERRES

CONSUM SOSTENIBLE

El consum i la producció sostenibles consisteixen a fomentar l'ús eficient dels recursos, l'eficiència energètica i les infraestructures sostenibles, així com a facilitar l'accés a serveis bàsics, a feines ecològiques i decents i a una millor qualitat de vida per a tots.

Malbaratament d'aliments

Es calcula que cada any al voltant d'una tercera part dels aliments produïts –l'equivalent a 1 300 milions de tones, valorades aproximadament en un bilió de dòlars– acaba podrint-se a les galledes de les escombraries dels consumidors i dels minoristes, o es fa malbé a causa del transport i dels mètodes de recollecció deficients.

El canvi climàtic, la contaminació oceànica i atmosfèrica, el risc nuclear i el de la manipulació genètica, la reducció i l'extinció dels recursos i de la biodiversitat, són exemples de les diverses formes d'impacte en el medi ambient.

CONSUM ENERGÈTIC

Si la població mundial comencés a fer servir bombetes de baix consum, s'estalviarien 120 000 milions de dòlars anuals a tot el món.

Si la població mundial arribés als 9 600 milions el 2050, caldrien gairebé tres planetes per proporcionar els recursos naturals necessaris per a mantenir els estils de vida actuals.

Aigua

La humanitat està contaminant l'aigua més ràpid del que la natura pot reciclar-la i purificar-la als rius i als llacs. Més de mil milions de persones encara no tenen accés a l'aigua potable. L'ús excessiu d'aigua contribueix a l'estrès hídric global.

ENERGIA

Malgrat els avenços tecnològics que han promogut millores en l'eficiència energètica, l'ús d'energia als països de l'OCDE va créixer un altre 35 % el 2020. L'ús de l'energia comercial i residencial és el segon sector de més ràpid creixement del consum mundial d'energia després del transport. Les llars consumeixen el 29 % de l'energia mundial i, en conseqüència, contribueixen al 21 % de les emissions de CO₂ resultants.

ALIMENTS

Mentre es malbaraten tres milions de tones d'aliments cada any, gairebé mil milions de persones al món estan desnodrides i uns altres mil milions passen fam. El consum excessiu d'aliments és perjudicial per a la salut i el medi ambient.

ANNEX 21: CONFLICTE DE RECURSOS. TAULER

EXPLOTACIÓ										
EXTRACCIÓ MASSIVA										
MALA GESTIÓ										
CONSUM EXCESSIU										
MALBARATAMENT										
SOBREEXPLOTACIÓ										
MALGASTAR										
ABÚS										
DESTRUCCIÓ										
PÈRDUA										

AIGUA

PETROLI

PESCA

FUSTA

DIAMANTS

COLTAN

RAMADERIA

ALUMINI

MARFIL

RECURSOS NATURALS

 → Camí a l'escola

1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12
13	14	Final

TOTAL ESCOLES DESTRUÏDES _____

ANNEX 22: OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

ALTERNATIVES QUE SANEN LA TERRA

GRUP 1

Paraules clau: Educació, desigualtat i pobresa

Objectius 1, 4 i 8.

Objectiu 1: Erradicar la pobresa.

Objectiu 4: Garantir una educació de qualitat inclusiva i equitativa i promoure les oportunitats d'aprenentatge permanent per a tots i totes.

Objectiu 8: Fomentar el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, una ocupació laboral plena i productiva, i un treball digne per a totes les persones.

GRUP 2

Paraules clau: Educació, cura del planeta i salut

Objectius 2, 3 i 6.

Objectiu 2: Posar fi a la fam i la inanició, assolir la seguretat alimentària, millorar la nutrició i promoure una agricultura sostenible.

Objectiu 3: Garantir una vida saludable i promoure el benestar per a totes les persones de totes les edats.

Objectiu 6: Garantir la disponibilitat i la gestió sostenible de l'aigua i el sanejament per a tothom.

GRUP 3

Paraules clau: Educació de qualitat, sostenibilitat i responsabilitat

Objectius 4, 7, 12, 13, 14 i 15.

Objectiu 4: Garantir una educació de qualitat inclusiva i equitativa i promoure les oportunitats d'aprenentatge permanent per a tothom.

Objectiu 7: Assegurar l'accés a energies assequibles, fiables, sostenibles i modernes per a tothom.

Objectiu 12: Garantir les pautes de consum i de producció sostenibles.

Objectiu 13: Prendre mesures urgents per combatre el canvi climàtic i els seus efectes.

Objectiu 14: Conservar i fer servir de manera sostenible els oceans, els mars i els recursos marins per assolir un desenvolupament sostenible.

Objectiu 15: Promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar els boscos de manera sostenible, combatre la desertificació, i detenir i revertir la degradació de la terra i frenar la pèrdua de la diversitat biològica.

GRUP 4

Paraules clau: Justícia, equitat, gènere

Objectius 5, 10 i 16.

Objectiu 5: Assolir la igualtat entre els gèneres i empoderar totes les dones i nenes.

Objectiu 10: Reduir les desigualtats entre països i dins d'ells.

Objectiu 16: Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar accés a la justícia per a tothom i crear institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells.

ANNEX 23: UN MÓN PER SEMPRE

PROVA 1. RECICLEM / PROVA 3. REUTILITZEM

OUERA DE CARTRÓ

POT DE MELMELADA

FLASCÓ DE COLÒNIA

ESPINES DE PEIX

SAFATA DE SURO BLANC

CLOSCA D'OU

GOT DE PLÀSTIC

POT DE LLEGUMS

AMPOLLA DE SUC

ETIQUETA DE ROBA

BOSSA D'ASPIRADORA

PAPER DE REGAL

BRICK DE LLET

PLAT DE PORCELLANA

TAULA DE FUSTA

TAPA DE IOGURT

FULLES D'AFAITAR

PELL DE PLÀTAN

TOVALLONS UTILITZATS

LLIBRE D'INSTRUCCIONS

PILES

TUB DE PASTA DE DENTS

REVISTA

BOMBETES

INSECTICIDA

MÒBILS

ANNEX 24: UN MÓN PER SEMPRE

PROVA 4. CASOS DEL PUNT BRUT

EN ELS ÚLTIMS ANYS S'HA TRIPLICAT L'ÚS DEIS APARELLS ELECTRÒNICS.

Actualment hi ha 14 000 milions de dispositius electrònics al món, que són renovats constantment per adquirir nous productes.

Reciclar aquests productes requereix una elevada especialització i suposa un gran cost. Per estalviar aquest cost, Europa i Amèrica desvien la major part de la seva ferralla tecnològica a Àfrica, on s'han creat un gran nombre d'abocadors de productes electrònics.

El d'Acra és considerat un dels deu llocs més contaminats del món. La falta de mètodes adequats per al reciclatge d'aquests productes provoca que s'alliberin una sèrie de substàncies tòxiques derivades de materials com el plom o l'arsènic, que contaminen l'aire i l'aigua i generen una infinitat de malalties per a les persones i els animals que viuen als voltants.

EN L'ACTUALITAT NOMÉS EL 3 % DE L'AIGUA QUE HI HA A LA TERRA ÉS DOLÇA. D'AQUESTA, L'1 % ESTÀ DISPONIBLE PER BEURE, UNA QUANTITAT QUE ES REDUEIX ANY RERE ANY A CAUSA DE LA CONTAMINACIÓ.

Afegit a aquesta escassetat, hi ha molts elements que contribueixen a la contaminació i que està a les nostres mans aturar:

- * Una pila contamina 167 000 litres d'aigua.
- * Un litre d'oli contamina 1 000 litres d'aigua.

EL COLTAN ÉS UN DEIS MINERALS MÉS BUSCATS DEL PLANETA, JA QUE ÉS UN COMPONENT FONAMENTAL PER FABRICAR LA MAJOR PART DEIS APARELLS TECNOLÒGICS QUE FEM SERVIR EN EL NOSTRE DIA A DIA.

Els nostres mòbils, televisors, ordinadors, videoconsoles, videojocs, MP3, càmeres de fotos i fins i tot els coets espacials es fabriquen amb coltan.

La manera d'extreure el coltan té greus conseqüències socials: les persones que treballen a les mines ho fan en situacions molt perilloses per a la seva salut i a canvi d'un sou indigne. A més, a la República Democràtica del Congo han augmentat les tensions i les guerres frontereres per disputar-se el control de les mines, fet que ha provocat grans desplaçaments de població, en els quals milers de persones es veuen forçades a abandonar les seves llars.

LA ROBA QUE FEM SERVIR ÉS MOLT MÉS PERILLOSA DEL QUE PODEM IMAGINAR.

Les marques que la fabriquen utilitzen químics perquè els teixits siguin suaus, resistent a les arrugues, al foc, a les arnes... Molts d'aquests químics són tòxics i poden arribar a crear problemes respiratoris, al·lèrgies o trastorns del son. Les persones que treballen a les fàbriques que processen les teles reben l'impacte més gran, mentre que l'aigua residual contaminada, un cop està fora de les fàbriques, afecta tota la cadena alimentària mundial, i contamina i teneix els rius del color de moda.

ANNEX 25: UN MÓN PER SEMPRE

PROVA 5. SOBREEXPLOTACIÓ DE RECURSOS NATURALS

RECURSOS

FUSTA

PETROLI

COLTAN

SERVEIS O PRODUCTES

FOLI

QUADER

LLAPIS

MOBLE

ROBA

TAULETA

PLÀSTIC

ASFALT

MÒBIL

ORDINADOR

VIDEOCONSOLA

PRODUCTE DE NETEJA

ULLERES

COTXE

INSTRUMENT MUSICAL

IMPRESSORA

ELECTRODOMÈSTIC

GASOLINA

ANNEX 26: UN MÓN PER SEMPRE

PROVA 6. EMPREMTA ECOLÒGICA

LLAR

PUNTS

Quantes persones viuen a casa teva?

1	30
2	25
3	20
4	15
5 o més	10

Amb què s'escalfa casa teva?

Gas natural	30
Electricitat	40
Oli	50
Energia renovable (solar, vent)	0

En quin tipus de llar vius?

Pis	20
Casa baixa	40

Quantes aixetes i lavabos hi ha a casa teva?

Menys de 3	5
3-5	10
6-8	15
8-10	20
Més de 10	25

ALIMENTACIÓ

PUNTS

Quants cops a la setmana menges carn o peix?

Cap	0
1-3	10
4-6	20
7-10	35
Més de 10	50

Quants cops a la setmana menges menjar preparat amb ingredients frescos? (no menjar congelat, ni pizza, etc.)

Menys de 10	25
10-14	20
14-18	15
Més de 18	10

En comprar els aliments, la teva família prefereix la producció local?

Sí	25
No	125
A vegades	50
Gairebé mai	100
No ho sé	75

TRANSPORT

PUNTS

Si tu o la teva família feu servir un cotxe, com és?

Moto	15
Petit i compacte	35
Mitjà	60
Gran	75
Esportiu, 4x4 o monovolum	100
Camió o furgoneta	130

Què feu servir per arribar a la feina o a l'escola?

Cotxe	50
Transport públic	25
Bus escolar	20
Bicicleta, patins o patinet	0
Vaig a peu	0

On vas anar de vacances l'any passat?

No vaig anar de vacances	0
Vaig estar al meu país, dins de la meua regió	10
Vaig estar al meu país, en una regió diferent	30
Vaig fer un viatge internacional	40
Vaig fer un viatge intercontinental	70

Quants viatges de cap de setmana fas en cotxe en un any?

Cap	0
1-3	10
4-6	20
7-9	30
Més de 9	40

COMPRES

PUNTS

Quantes grans compres (TV, ordinador, electrodomèstics, vehicles) s'han fet a casa teua durant l'últim any?

Cap	0
1-3	15
4-6	30
Més de 6	45

Heu comprat en la teua família algun producte de baix consum energètic (bombetes, electrodomèstics) en l'últim any?

Sí	0
No	25

DEIXALLES

PUNTS

A la teua família intenteu reduir la quantitat de residus generats? (comprant aliments a granel, fent servir recipients reutilitzables...)

Sempre	0
A vegades	10
Gairebé mai	20
Mai	30

A la teua família feu adob casolà o compost?

Sempre	0
A vegades	10
Gairebé mai	15
Mai	20

A casa teua es reciclen les ampolles, el paper, etc.?

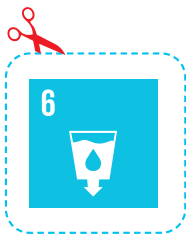
Sempre	0
A vegades	10
Gairebé mai	15
Mai	20

Quantes bosses d'escombraries llenceu a casa teua cada setmana?

Cap	0
1	10
2	20
Més de 2	30

ANNEX 27: UN MÓN PER SEMPRE

PROVA 7. ODS I MEDI AMBIENT

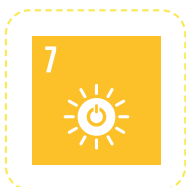
Aigua neta i sanejament

Garantir la disponibilitat i una gestió sostenible de l'aigua i de les condicions de sanejament.

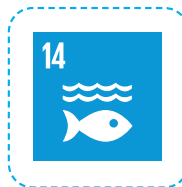
Acció pel clima

Combatre amb urgència el canvi climàtic i els seus efectes.

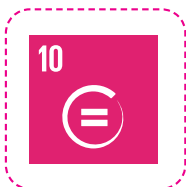
Energia neta i assequible

Garantir l'accés de totes les persones a fonts d'energia assequibles, fiables, sostenibles i renovables.

Vida submarina

Conservar i utilitzar de manera sostenible els oceans, mars i recursos marins per a un desenvolupament sostenible.

Reducció de les desigualtats

Reduir la desigualtat entre i dins dels països.

Vida d'ecosistemes terrestres

Protegir, restaurar i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar els boscos de manera sostenible, combatre la desertificació, i detenir i revertir la degradació de la terra i frenar la pèrdua de la biodiversitat.

Producció i consum responsables

Garantir un consum i patrons de producció sostenibles.

ANNEX 28: UN MÓN PER SEMPRE

PROVA 8. MIGRACIONS MEDIAMBIENTALS

1. Hi ha un sistema de protecció internacional de compliment obligat?

- a) No hi és, caldria crear-lo.
- b) Sí, però avui en dia no es compleix perquè els països se'l salten impunement.
- c) Sí, està en funcionament i es compleix.

2. Quina convenció internacional estableix la definició de persona refugiada, així com els deures de protecció internacional que hi tenen tots els països?

- a) Convenció de Ginebra (1951).
- b) Convenció d'Estambul (1990).
- c) Convenció de La Haia (2002).

3. Una persona refugiada és:

- a) Una persona que s'ha desplaçat a un altre lloc del seu país per motius forçats.
- b) Una persona que es troba fora del seu país d'origen demanant protecció internacional a un altre Estat per motius forçats.
- c) Una persona que ha decidit per pròpia voluntat migrar del seu país per trobar millors oportunitats de vida i de desenvolupament.

4. Un dels principis de la protecció a les persones refugiades és el de "no devolució". Això vol dir:

- a) Que els Estats no poden retornar les persones a un país en el qual la seva vida està en perill.
- b) Que es prohibeix als Estats expulsar o retornar una persona a un país en el qual la seva vida i el seu lliure desenvolupament estiguin amenaçats.
- c) L'A i la B són correctes.

5. Parlem de migrants forçats perquè:

- a) S'han desplaçat del seu lloc d'origen per motius aliens a la seva voluntat.
- b) Perquè estem forçats a donar-los un nom, tot i que no hi ha cap motiu per fer-ho.
- c) Perquè volen viatjar, tot i que els forcin a no fer-ho.

6. El 2020, quantes persones desplaçades de manera forçada hi havia al món?

- a) 20,4 milions.
- b) 65,7 milions.
- c) 82,4 milions.

7. Alguns dels motius que forcen les persones a migrar són:

- a) Conflictes armats, conseqüències del canvi climàtic i vulneració de drets humans.
- b) Persecució per idees polítiques i conflictes relacionats amb l'ètnia, la identitat sexual, la religió i les discriminacions de gènere.
- c) L'A i la B són correctes.

8. Les migracions climàtiques de persones que es veuen forçades a migrar per la degradació dels seus hàbitats naturals estan originades per:

- a) La sobreexplotació dels recursos naturals i els efectes del canvi climàtic.
- b) En realitat no existeixen.
- c) Catàstrofes naturals, com tsunamis o tornados.

9. Les projeccions apunten que d'aquí a trenta anys el nombre de persones que es veuran obligades a migrar forçadament pels efectes del canvi climàtic s'eleva a:

- a) 70 milions a tot el món.
- b) 140 milions a tot el món.
- c) 25 milions només en alguns països.

10. Les persones tenim responsabilitat i capacitat d'acció a l'hora de promoure una cultura d'acollida al nostre entorn?

- a) No, només els Estats poden fer alguna cosa.
- b) Sí, hem de mobilitzar-nos en el compliment dels compromisos internacionals, la protecció del medi ambient i l'acollida de les persones migrants forçades als nostres entorns.
- c) La resposta b és correcta i jo em comprometo a fer-ho!

Respostes correctes: 1b 2a 3b 4c 5a 6c 7c 8a 9b 10c.

ANNEX 29: UN MÓN PER SEMPRE

PROVA 9. UNA VOLTA AL MÓN. PECES DEL TRENACLOSQUES

ANNEX 30: UN MÓN PER SEMPRE

PROVA 9. UNA VOLTA AL MÓN. TAULER DEL TRENCA-CLOSQUES

PAÍS	MATÈRIA PRIMERA	PER A QUÈ LA FAIG SERVIR	CONSEQUÈNCIES	QUÈ PODEM FER

ANNEX 31: UN MÓN PER SEMPRE

PROVA 9. UNA VOLTA AL MÓN. SOLUCIÓ DEL TRENACLOSQUES

PAÍS	MATÈRIA PRIMERA	PER A QUÈ LA FAIG SERVIR	CONSEQUÈNCIES	QUÈ PODEM FER
REPÚBLICA DEMOCRÀTICA DEL CONGO	COLTAN			
SUDAN DEL SUD	PETROLI			
AMAZÒNIA PERUANA	FUSTA			

ALTRES RECURSOS SOBRE DEFENSA DEL MEDI AMBIENT

A més de les activitats recollides en aquest material, hi ha una gran varietat de recursos, tant per saber-ne més sobre defensa del medi ambient com per treballar aquest tema amb nens, nenes, adolescents i joves. Entre tots aquests recursos, recomanem consultar els següents:

MATERIALS EDUCATIUS

Dies D. Fundació Entrecultures. <https://redec.org/materiales/>

Un Món de conte. (2021). Fundació Entrecultures.
<https://redec.org/publicaciones/un-mundo-de-cuento/>

Recull d'unitats didàctiques per treballar la defensa del medi ambient. (2020). Fundació Entrecultures.
<https://redec.org/publicaciones/recopilacion-de-unidades-didacticas-para-trabajar-la-defensa-del-medioambiente/>

El Món en Joc. (2017). Fundació Entrecultures.
<https://redec.org/publicaciones/el-mundo-en-juego/>

Trobades que canvien el món. (2017). Fundació Entrecultures.
<https://redec.org/publicaciones/encuentros-que-cambian-el-mundo/>

Un món d'alternatives. (2017). Fundació Entrecultures.
<https://redec.org/publicaciones/un-mundo-de-alternativas/>

Imagina un altre món. (2016). Fundació Entrecultures.
<https://redec.org/publicaciones/imagina-otro-mundo/>

Un món a les teves mans. (2015). Fundació Entrecultures.
<https://redec.org/publicaciones/un-mundo-en-tus-manos-guia-didactica-del-calendario-escolar-2015-2016/>

Material educatiu i metodològic per treballar sobre ecologia i medi ambient. Edukalboan, xarxa d'educadors i educadores per a la solidaritat d'Alboan. <https://www.edukalboan.org/es/ecologia-y-medioambiente>

Material per treballar sobre educació ecosocial. Fuhem. <https://www.fuhem.es/libreria/>

LLIBRES I ARTICLES

Educació en terra de conflicte. Claus per a la pau i el desenvolupament sostenible. (2017). Fundació Entrecultures.
https://lasillaroja.org/wp-content/uploads/2017/08/Educacion_en_tierra_de_conflicto.pdf

Cap a una ciutadania ecoglobal. (2017). Fundació Entrecultures.
<https://www.entreculturas.org/es/publicaciones/hacia-una-ciudadania-eco-global>

La Terra és la nostra millor escola. (2016). Fundació Entrecultures.
<https://www.entreculturas.org/es/publicaciones/informe-la-tierra-es-nuestra-mejor-escuela>

CAMPANYES I ENTITATS

Escoles en perill d'extinció. (2017). Fundació Entrecultures.
<https://lasillaroja.org/descargar-materiales/>

La Terra és la nostra millor escola. (2016). Fundació Entrecultures.
<https://lasillaroja.org/descargar-materiales/>

Alboan. <https://www.alboan.org/es>

Fuhem. <https://www.fuhem.es/>

Servei Jesuïta a Migrants. <https://sjme.org>

PORTAL EDUCATIU D'ENTRECULTURES

REDEC. Notícies i recursos educatius disponibles per a la lliure descàrrega. www.redec.org

Coordinació_ Jéssica García Fernández, Clara Maeztu Gomar

Autoria_ Equip Àrea de Ciutadania. Fundació Entrecultures

Edició_ Patricia Garcés Andreu

CoHaboracions_ Violeta Lázaro Puertas

Responsable de comunicació corporativa_ Elisa García Paleo

Direcció d'art, disseny gràfic i il·lustracions_ Maribel Vázquez

Impressió_ Iarriccio Artes Gráficas

Dipòsit Legal_ M-33922-2021

Edita_ Fundació Entrecultures

 entrecultures
ONG · JESUÏTA

Fons d'Acció Social